

P 400(2)

Gyűjt.

1986-01-29

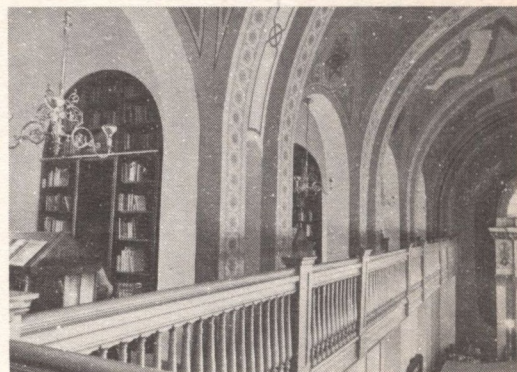
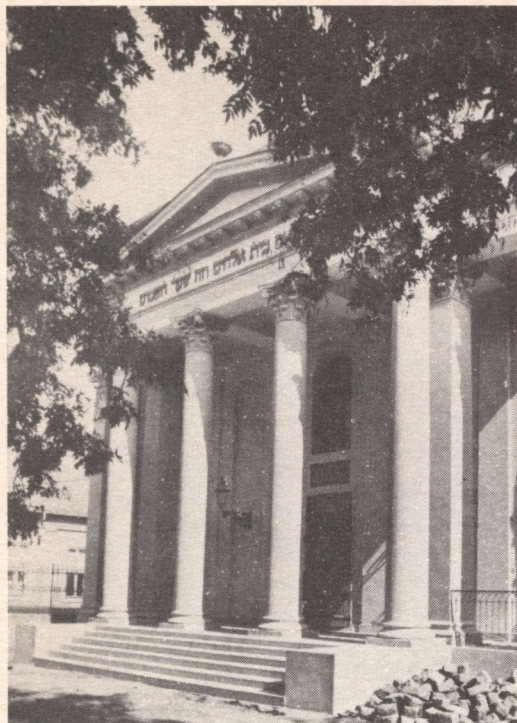
Könyvtáros

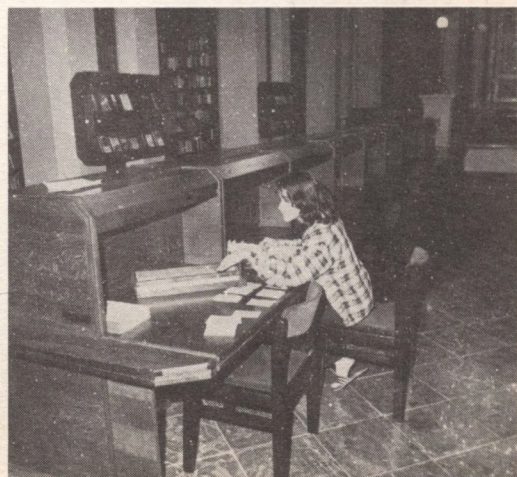

'85 | 12

Kölcsönözhető

**Képek a bajai
Ady Endre Városi Könyvtár
új otthonáról.
Híradásunkat lásd
a 737. oldalon
(Bérci László felvételei)**

35. évfolyam, 12. szám
1985. december

TARTALOM

	Hivatástudat és szakmai köztudat. A Magyar Könyvtárosok Egyesületének tevékenysége, múltja, jelene és jövője:	
Köpeczi Béla	A jubiláló Magyar Könyvtárosok Egyesületének köszöntése	699
Billédi Ferencné dr.	Az egyesület tevékenysége, múltja, jelene és jövője	701
Kovács Dezső	Az egyesület a szakmai érdekvédelemért	705
Vajda Erik	Az egyesület a nemzetközi együttműködésért	708
Dr. Ságvári Ágnes	Levéltárosok a Magyar Könyvtárosok Egyesületében	711
Papp István	A Magyar Könyvtárosok Egyesülete a szakmai köztudat fejlesztéséért	714
Szinainé László Zsuzsa	Gondolatok eltűnő könyvek kapcsán	718
Abody Rita	Beszélgetés hármásban könyvtárról és a képviselői munkáról. Vázlat Benjámín Juditról	723
Simon Gizella	Új könyvtár, új örömök, új gondok (<i>Visszhang</i>)	727
Tokaji Nagy Erzsébet	KAPCSOK. Kísérletek a mikroszámítógépek könyvtári alkalmazására	732
	Szerkesztők nemzetközi tanácskozása (<i>P. E.</i>)	734
Kopházi Ferenc	„...dolgozni csak pontosan, szépen...” (<i>Fórum</i>)	735
HÍREK		737
LÁTÓKÖR		
Gerő Gyula	Események, krónika 1970–1976. II. rész 1973–1974	739
Zinovij Papernij	Olvassatok, gyerekek! (<i>Görbe tükör</i>)	749
	Pályázat 1986. évi tanulmányutakra	750
Ecsery Elemér	Kováts Albert (<i>A Könyvtáros galériája</i>)	751
Tóth András	Cirillbetűs könyvgyűjtemény Nyíregyházán (<i>Bibliográfiák</i>)	752
SZAKMAI FOLYÓIRATOK - HÁLÓZATI HÍRADÓK		753
	Kérdezz – felelek	757
KÖNYVTÁRI KIADVÁNYOK		758
A lapunk e számában közölt grafikák Kováts Albert alkotásai		697

Из содержания

17-ая юбилейная выездная сессия Общества венгерских библиотекарей о профессии и о профессиональном общественном сознании библиотекарей. (Доклады) (699);
Синаинэ Ласло Жужа: О сохранности фонда по поводу хищений в библиотеках. (718);
Токайи Надь Эржебет: Попытки применения микро-ЭВМ в библиотеках. (732);
Герё Дьюла: События венгерского библиотечного дела с 1970 до 1976 гг. Часть 2.: С 1973 до 1974 г. (739).

From the contents

17th jubilee meeting of the Hungarian Library Association on librarians' profession and professional spirit. (Lectures) (699);
Zsuzsa László, Mrs. Szinai: Protecting library collections – in connection with recent library thefts (718);
Erzsébet Tokaji Nagy: Experiments on library applications of micro-processors (732);
Gyula Gerő: Events in Hungarian librarianship 1970–1976. Pt. II.: 1973–1974. (739).

Aus dem Inhalt

Die 17., Jubiläumswandertagung des Vereins Ungarischer Bibliothekare über den Beruf der Bibliothekare und ihr fachliches Bewusstsein (Vorträge) (699);
Frau Zsuzsa Szinai: Über den Bestandsschutz anlässlich von Stehlen in der Bibliothek (718);
Frau Erzsébet Tokaji Nagy: Experimente zur Anwendung von Mikrocomputers (732);
Gyula Gerő: Die Ereignisse des ungarischen Bibliothekswesens in den Jahren 1970–1976. II. Teil: 1973–1974 (739).

Cikkekink szerzői

Abody Rita, a Könyvtáros munkatársa; *Ecsery Elemér* művészettörténész, a Magyar Nemzeti Galéria munkatársa; *Gerő Gyula*, a Könyvtáros főszerkesztője; *Kopházi Ferenc*, a kaposvári Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár munkatársa; *Szinainé László Zsuzsa*, az Országos Széchényi Könyvtár gyarapítási osztályának vezetője; *Tokaji Nagy Erzsébet*, a szombathelyi Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola tanársegéde; *Tóth András*, a Petőfi Irodalmi Múzeum nyugalmazott osztályvezetője

---

Főszerkesztő: **Gerő Gyula**

A szerkesztőség címe: 1051 Budapest, Alpári Gyula u. 2. IV. em. 31.

Telefon: 189-895

Kiadja: a **Lapkiadó Vállalat**

1073 Budapest, Lenin krt. 9–11. Tel.: 221-285. Levélcím: 1906 Budapest, Pf. 223

Felelős kiadó: **Siklósi Norbert** vezérigazgató

Szedte a Nyomdaipari Fényszedő Üzem (858222/09)

Petőfi Nyomda 85/50060 Kecskemét, 1985

Felelős vezető: **Ablaka István** igazgató

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely hirlapkezelő postahivatálnál, a Posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR) Budapest V., József nádor tér 1. — 1900 —, közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a HELIR 215—96 162 pénzforgalmi jelzőszámra. Előfizetési díj ¼ évre 78 forint. Egy szám ára 13 forint. Külföldön terjeszti a Kultúra Külkereskedelmi Vállalat. H—1389 Budapest, Postafiók 149.

KÖNYVTÁROS

A MŰVELŐDÉSI
MINISZTERIUM
LAPJA

Hivatástudat és szakmai köztudat

A Magyar Könyvtárosok Egyesületének tevékenysége, múltja, jelene és jövője

A Magyar Könyvtárosok Egyesületének 1985. aug. 28–29-én Gödöllőn rendezett 17. vándorgyűlése jubileumi összejevetel volt. Tanácskozásai annak jegyében zajlottak le, hogy 50 éve alakult meg a Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesülete, s az évforduló kapcsán az írásunk címében, illetve alcímében kifejezett gondolatkör különböző vonatkozásait vizsgálták meg az előadók és a szekcióülések vitáinak résztvevői. A vándorgyűlés eseményeiről előző számunkban beszámoló jelent meg, most pedig a Könyvtáros gyakorlatának megfelelően a plenáris ülés előadásainak szövegét közöljük. A vándorgyűlés teljes anyaga a Magyar Könyvtárosok Egyesületének 1985-ös évkönyvében jelenik meg.

A jubiláló Magyar Könyvtárosok Egyesületének köszöntése

**KŐPECZI
BÉLA**
művelődési
miniszter

A Művelődési Minisztérium nevében tisztelettel köszöntöm az 50 éves fennállását ünneplő Magyar Könyvtárosok Egyesületét. Az egyesület, melyhez a levéltárosok is csatlakoztak, azért jött létre, hogy tagjainak szakmai és társadalmi érdekeit képviselje, hogy a szakképzést előmozdítsa, hogy a könyvtár és a levéltár közötti kapcsolatokat erősítse, és hogy részt vegyen a nemzetközi szakmai életben. Ezt az 1935-ben elfogadott programot ma is lehet vállalni, azzal természetesen, hogy azóta új társadalmi rendszer alakult ki Magyarországon, amely a könyvtárügy területén is új feladatokat hozott, de új feladatokat eredménye-

zett az a fejlődés is, amely a világban mindennél végbement az információ és a dokumentáció területén.

Az új feladatok megoldásában széles körű együttműködés alakult ki a könyvtárak, a levéltárak és más kulturális-tudományos szervezetek, valamint intézmények között. A könyvtárnak megnőtt a súlya a szellemi életben, a műveltség, a tudat alakításában.

Engedjék meg, hogy az ünnepi alkalmat felhasználva, néhány közös gondunkról szóljak. A mintegy 10 ezer főfoglalkozású könyvtárosból 7 ezer a közművelődési könyvtárakban dolgozik – a több mint 10 ezer tanácsai és szakszervezeti könyvtárban. A közművelődési könyvtárak fejlesztése a roppant előrehaladás ellenére is elmaradt a kívánalmaktól. Sem a beiratkozott olvasók, sem a kölcsönzött kötetek száma nem emelkedett lényegesen az utóbbi időben.

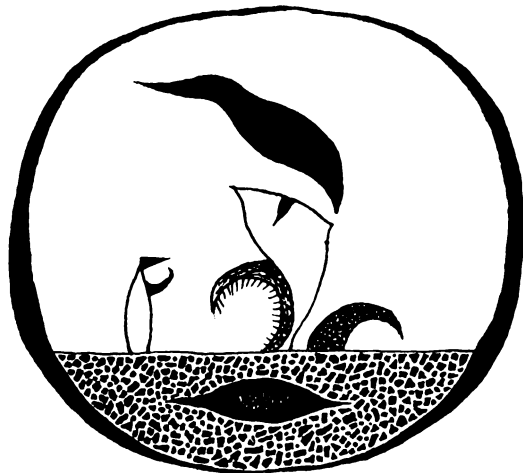
A részben kedvezőtlen gazdasági és társadalmi körülményeket tekintetbe véve kell végiggondolnunk, mit kell tennünk magában a könyvtárban az érdeklődés felkeltésére, az újabb olvasók megnyerésére, a szolgáltatások kiterjesztésére, illetve javítására. Nem kell félrevernünk a harangokat, hiszen a közművelődési könyvtárakban az olvasók száma meghaladja a

2,2 milliót, s ez nemzetközi összehasonlításban sem kevés. A könyvtári szolgáltatások igénybevétele fokjelzője a művelődési színvonalnak, s ezért kötelességünk minél több embert bevonni az igényesebb művelődés körébe, s az olvasás idetartozik. A művelődésben sok új tényező jelentkezik, mint például a szabadidőszokások változása, a művelődés új eszközeinek és formáinak megjelenése, a tömegtájékoztatói eszközök túlsúlyra jutása. Mégis úgy hiszem, hogy a könyvtár, az adott esetben a közművelődési könyvtár funkciói továbbra is érvényesek, s ezek hatékonyabb megvalósításához kell tekintetbe vennünk a megváltozott művelődési helyzetet.

Egyre inkább terjed az a könyvtártípus, amelyik nemcsak könyvekkel, hanem hanglemezekkel, magnószalagokkal, videokazettákkal is rendelkezik. Ez azt jelenti, hogy a könyvtár a sokoldalú művelődésnek igen fontos segítőtje, és nagy szerepet játszhat nemcsak a szélesebben értelmezett olvasásban, hanem a művészeti nevelésben és az ismeretek terjesztésében is. Természetesen az ilyen irányú fejlődést gazdasági eszközökkel támogatni kell, s ez a jelenlegi helyzetben nehézségekkel jár. Az elmúlt 2–3 év fejlődéséből mégis azt a következtetést lehet levonni, hogy a vállalatok, termelőszövetkezetek és más gazdasági egységek segítségével a tanácsok képesek voltak a legfontosabb célokra megteremteni a forrásokat. Ezt a folyamatot kell felerősítenünk, s ahol kell – főleg a technikai eszközök bevezetése terén –, a központi forrásokból is támogatni.

A másik terület, amelyen lényeges változás történt, a tudományos és a szakkönyvtárak tevékenységi köre, ahol megnöttek az információs és a dokumentációs igények. Itt az állomány megfelelő gyarapítása mellett elsőrendű feladatunk az új technika alkalmazása és vele együtt könyvtári rendszerünk szolgáltatásainak megjavítása. Az a tervünk, hogy az Országos Széchényi Könyvtár kiépítse a maga számítástechnikai bázisát, megteremtve a nagy szakmai és a megyei könyvtárakkal az együttműködést. Ez természetesen nem zárja ki azt, hogy a szakosított könyvtárak ne törekedjenek a maguk technikai feltételeinek javítására.

Különös jelentőséget tulajdonítunk az információ és a dokumentáció terén a nemzetközi együttműködésnek a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsának országaival, de más külföldi országok adatbázisaival is. Ma nincs, és nem is lehet korszerű szakmai dokumentáció nemzetközi együttműködés nélkül, amelyben

természetesen mi nem pusztán passzív résztvevők kívánunk lenni.

A levéltárak helyzetéről nemrég tanácskoztunk, ismerjük azokat a gondokat, amelyek az új levéltári állagok elhelyezése tekintetében jelentkeznek. Gyors javulást ezen a téren nem ígérhetek. Abban reménykedünk, hogy az Új Magyar Levéltár elhelyezési körülményei valamelyest javulni fognak, és egyes megyei levéltárak jobb feltételek között működhetnek.

Szeretnék szólni egy olyan tevékenységről is, amely az itt egybegyűlteket érdekelheti: ez a hungarológiai kutatás és a hozzá kapcsolódó könyvtári–levéltári információs, dokumentációs munka. Az Országos Széchényi Könyvtár feladata a hungarika-gyűjtés, -feltárás és a vele kapcsolatos szolgáltatás. A hungarika fogalmán azonban ma egyre inkább nemcsak a könyvet vagy a folyóiratot értjük, hanem sokszorosított és kéziratos anyagokat, filmeket, hanglemezeket, videofelvételeket is. Nincs még tervünk arra, hogy a hungarika-gyűjtésnek e szélesebb felfogását hogyan érvényesítsük – gondolom, hogy az itt megjelent külföldi magyar származású könyvtárosok is segítséget nyújthatnak nekünk –, s kérem is őket az együttműködésre.

Nem szándékozom felsorolni mindazokat a feladatokat, amelyek ma a könyvtár- és levéltárügy előtt állnak Magyarországon. Hálásak volnánk, ha a Magyar Könyvtárosok Egyesülete az említett és a még számba jöhető más kérdések kidolgozásában és megoldásában is támogatást nyújtana az állami és a társadalmi szervezeteknek. A kölcsönös megértés, bizalom, a

közös ügy szolgálatának szellemében üdvözölöm a Magyar Könyvtárosok Egyesületét, annak vezetőségét és tagjait, s kívánok szép eredményeket abban a munkában, amelyet önkén-

tesen magukra vállaltak, mégpedig nem kizárólag önmagukért, hanem a tudomány, az oktatás, a kultúra fejlesztéséért, népünk, nemzetünk művelődésének gyarapításáért.

Az egyesület tevékenysége, múltja, jelene és jövője

Egyesületünk alapításának ötvenedik évfordulójára készülődve többször és több helyütt találkoztam a kérdéssel: mennyire nagy idő ez az ötven év, vajon elegendő-e arra, hogy emlegessük, netán büszkélkedjünk vele, felmutat-e annyi eseményt, eredményt, hogy érdemes magunk és ország-világ elé tárni?

Igen, érdemes! Mégpedig azért, mert egyesületünk ténykedése, múltja és jelene nem önmagában és önmagáért való, hanem szerves része szakmánk fejlődésének. Az egyesületben tömörülő szakemberek kezdettől fogva arra törekedtek, hogy a szakma előrehaladását segítsék, a társadalom kulturális szolgálatát erősítsék. Visszapillantva tehát a történeti eseményekre, az egyesületi programokra, alkalmunk nyílik arra, hogy megfigyeljük a fejlődési tendenciákat, s következtetéseket vonjunk le az eljövendő időszakban várható jelenségekre és a belőlük adódó tennivalókra. Ezek a gondolatok vezérelték az egyesület elnökségét, amikor egy évvel ezelőtt úgy határozott, hogy az alapítás évfordulóján jubileumi ülést rendez és közreadja az egyesület ötven évének eseménynaptárát. Pillantsunk bele ebbe a naptárba!

Az első évek – 1935–1936

1935. június 26-án tartották meg A Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesületének alakuló közgyűlését a Magyar Tudományos Akadémia üléstermében. Az előkészületek elég hosszú időt – hat évet – vettek igénybe, de már a megalakulás pillanatában élénk tevékenység kezdődött az egyesület keretében, választmányra és tagjai nagyszabású program megvalósításához láttak hozzá. Lázás sietséggel megkísérelték behozni azt a hátrányt, amely a külföldi könyvtárakhoz és könyvtári szakmai közösségekhez képest az akkori hazai könyvtárügyi viszonyokat jellemezte. Olyan célokat

tűztek ki, amelyeket kevés kibővítéssel a mai egyesület is magáénak vallhat, megvalósításukra törekedhet. Nevezetesen: a könyvtárak fejlesztését, a könyvtári szolgálat fejlődésének ösztönzését, a hivatástudat és a szakképzettség növelését, az erkölcsi és az anyagi megbecsülés előmozdítását, a nemzetközi kapcsolatok ápolását.

A harmincas évek eleje nem volt könnyű időszak az egyesület útnak indítására. Gazdasági válság utáni ország, mélyülő társadalmi ellentétek, diszkriminációs művelődéspolitikai s mindezek következtében siralmas könyvtári viszonyok gátolták, a könyvtár feladatának szűk látókörű értelmezése akadályozta a könyvtárügy kibontakozását. Ezek ellensúlyozására szerencsére nagyszerű emberek, a szakmát hivatásnak tekintő jeles tudósok és szakemberek fogtak össze, s a külföldi példák és a hazai szükségletek összevetése alapján a legkorszerűbb programot készítették az egyesület céljainak megvalósítására. Neveket is hadd említsék – korántsem a teljesség igényével –, emléküknök ezúton is tisztelegve: *Fitz József*-ét, az első elnökét, *Bisztray Gyuláét*, *Veregy-Witzmann Gyuláét* és *Káplány Gézáét*; iránymutató elméleti és gyakorlati kérdéseket vetettek fel, például javasolták a Magyar Nemzeti Bibliográfia megindítását, a dokumentáci-

**BILLÉDI
FERENCNÉ DR.**
az MKE elnöke

ős tevékenység kialakítását, több fontos szakmai kiadvány közreadását, az intézményes könyvtárosképzés megszervezését. Ez utóbbi sürgősségét és fontosságát azzal is hangsúlyozni kívánták, hogy az egyesület keretében rendeztek két alkalommal is könyvtárosképző tanfolyamot. Az igényes tananyaggal, kiváló előadókkal megtartott tanfolyamok számos könyvtáros könyv- és könyvtárismeretének alapjait vetették meg.

Az egyesület megalakulásakor két szakosztályra, a könyvtári és a levéltári szakosztályra tagolódott. A levéltárosok programja – az általános célok mellett – természetesen a levéltári munka fellendítésére irányult (amiről részletek Ságvári Ágnes előadásának szövegében olvashatók).

Egy év múlva, 1936. október 2–4-én a fiatal egyesület már nem kevesebbre vállalkozott, mint az első országos kongresszus megrendezésére. E tanácskozás legfőbb témája a magyar könyvtárpolitika elemzése volt, hangvételét pedig – nyugodtan mondhatjuk – a kemény bírálat jellemezte. Idézzünk néhány mondatot bizonyításul a megállapításokból:

„Vidéki közkönyvtári hálózatunk egyáltalán nincs kiépítve – állapította meg *Pasteiner Iván*, az Egyetemi Könyvtár főigazgatója a kongresszuson elhangzott beszédében. – Számos városunk, sőt nagy és vagyonos városunk nélkülözi a közkönyvtári intézményt. Ahol pedig van közkönyvtár, ott ezek elhelyezése a legtöbb esetben a közkönyvtár hivatásához nem méltó, működése az új idők kívánalmainak nem felel meg és fejlesztése teljesen tervszerűtlen, esetleges... Tudományos könyvtárügyünkre általánosan jellemző az anyagi eszközök elégtelensége; jelenlegi anyagi eszközei azok megfelelő fenntartására és fejlesztésére nem elégségesek.”

Az egyesület nem maradt meg a bírálatnál. Javasolt, sőt intézkedést sürgetett, elsősorban – mai szóhasználattal élve – a közművelődési könyvtárak létesítésére, az egész ország lakosságát ellátó, szakszerűen dolgozó könyvtárak rendszerének kifejlesztésére. Az intézkedéseket természetesen nemcsak a központi és a helyi hatóságoktól várták, hanem maguknak a könyvtáraknak a lehetőségeiről is szóltak, feltárták azokat a módozatokat, amelyekkel munkájuk hatékonysága növelhető. Közülük hadd említsem azokat, amelyek a kiadványcserét, a könyvtárközi együttműködést sürgették: „A könyvtárak hivatásának minél teljesebb betöltése érdekében kooperációt kellene létesíte-

ni egy-egy közkönyvtár, és ugyanazon helyben levő egyéb könyvtárak, úgymint iskolai, egyházi, társulati, egyleti könyvtárak között, éspe dig abban a formában, hogy a közkönyvtárakban nyilvántartassanak az említett helybeli könyvtárak legújabb szerzeményei, és hogy azok teljes anyaga a közkönyvtár közönségének is rendelkezésre bocsáttassék” – javasolták az említett kongresszuson.

Ma sem tudunk ennél jobb és ésszerűbb megoldást az anyagi és a szellemi erők megsokszorozására.

1937-től a felszabadulásig

A könyvtárosképzés szervezett megindítása legsürgősebb feladatként már 1937 elején szerepelt a programban. Az egyesületben dolgozó könyvtárosok tehát a bíráló megállapításokat követően tettekkel igyekeztek javítani a helyzeten.

Az 1937-es esztendő egyébként is igen eredményes volt. A *Magyar Könyvszemle* 1937. évi I. füzeté az egyesület és a magyar könyvtárak közlönyeként jelent meg, megindult *Gulyás Pál Magyar írók élete és munkái* című bibliográfiai sorozata, egyesületi küldöttség vett részt az I. dokumentációs világkongresszuson és az IFLA 10. közgyűlésén.

1938–39-ben az egyesületi élet lendülete még töretlen volt. Tovább folytatták a munkát a modern könyvtárpolitika elfogadásáért és elfogadtatásáért, s alaptételét a győri *Bay Ferenc* megfogalmazásában így adták közre: „A modern könyvtárpolitika egyik legaktuálisabb problémája a könyvközvetítés racionalizálásának kérdése, vagyis hogy miként lehet a könyvet *gyorsan, egyszerűen, biztosan és olcsón* az olvasók kezébe adni!” Ez a könyvtárpolitikai igényesség becsületére válik az egyesületnek, az egyesületben tevékenykedőknek. Nemcsak szakmai tudásukat és elkötelezettségüket bizonyítja, hanem haladó gondolkodásukat és előrelátásukat is. Ma sem lehet pontosabban megfogalmazni a könyvtárak legfőbb dolgát; legfeljebb a könyv szó mellett vagy helyett a bővebb tartalmú „információ” szót használhatjuk.

Nézzük, hogyan sorjáznak az események tovább: 1939. június 8–11-én megrendezték az egyesület II. országos kongresszusát; fő témája az irattárakkal összefüggő kérdések részletes vizsgálata volt. 1940. december 7-én az évi rendes közgyűlésen javaslat készült tudomá-

nyos, szak- és népkönyvtári alszakosztályok létrehozására. A megvalósításra már nem került sor, mivel az anyagi források egyre gyéribben csordogáltak. Az 1942. október 2-án tartott közgyűlést a háborús veszfellegek árnyékolták be. A lelkesedés azonban a szakma megújítására még nem csökkent. A dokumentáció időszerű kérdéseit tárgyalták és a könyvtár és a dokumentáció közötti kapcsolat elemzésével kívánták elősegíteni, hogy a könyvtárosok ismerjék fel: dokumentáció nélkül könyvtári fejlődésről nem lehet szó.

Sajnos, ezután üres lapok következnek kronológiánkban. Az 1943 és 1945 közötti években az egyesületi tevékenység gyakorlatilag szünetelt.

A Szabó Ervin Körtől a megújult egyesület létrejöttéig

1946. december 21-én újra összegyűltek az egyesület tagjai, s *Jánossy Dénes elnökletével* új tisztkart választottak. A tisztségviselők között ott volt *Dienes László, Mátrai László, Dezsényi Béla, Tolnai Gábor* is. Számba vették a tennivalókat és a lehetőségeket, az utóbbiakban, sajnos, nem bővelkedtek. Kísérletet tettek az egyesület újjáalakítására, a könyvtárügy új programjának kialakítására, de amikor a háború utáni gazdasági helyzet lehetővé tette volna komolyabb tevékenység kibontakoztatását, 1950-ben elrendelték az egyesület tevékenységének szüneteltetését – úgymond: ideiglenesen. Ez az ideiglenesség elég hosszú ideig tartott, csak 1956 nyarán a TTIT (Társadalom- és Természettudományi Ismeretterjesztő Társulat, ma: Tudományos Ismeretterjesztő Társulat, TIT) keretében nyílt lehetőség arra, hogy a Magyar Könyvtárosok Szabó Ervin Köre megkezdhesse működését. Elnöke *Varjas Béla*, titkára *Kéki Béla* lett. A tagok száma gyorsan nőtt, 1957–58-ban eseménynaptárunkban is sokasodnak a dátumok. Vitaesteket rendeztek, klubestek, előadások, beszámolók követték egymást. Felvették a nemzetközi kapcsolatok régebben elejtett szárait is, a Könyvtárosegyletek Nemzetközi Szövetsége, az IFLA párizsi közgyűlésén a kör már képviseltette magát.

1960-tól megalakultak az első vidéki szakosztályok, s ezzel megkezdődött az egyesület tevékenységi körének kiterjesztése, felvették a kapcsolatot azokkal a könyvtárosokkal is, akik

a kisebb könyvtárakban dolgoztak. Az egyesületi életnek mind több támogatója lett a szakma vezető könyvtárosainak köréből: *Balázs Sándor, Béley Pál, Gombocz István, Havasi Zoltán, Jánszky Lajos, Kovács Máté, Marót Miklós, Sallai István, Sebestyén Géza, Székely Sándor, Takács Miklós* – hosszasan sorolhatnám a neveket – hivatásszeretettől áthatva ténykedtek, formáltak és megvalósították az egyesületi programokat. Azon fáradoztak, hogy olyan szervezeti keretek jöjjenek létre, amelyek alkalmasak a könyvtárostársadalom összefogására, és olyan legyen az egyesület, amelynek szava és súlya van a könyvtárpolitikában.

A 60-as években kedvezően alakult a helyzet a könyvtárügy számára. A kulturális kormányzat könyvtárfejlesztő politikája megerősödött, anyagi és erkölcsi ösztönzésben sem volt hiány, s így az egyesületi munkának is növekedett a jelentősége, hatása mind a könyvtárosok, mind az irányító szervek körében. Mindezek következtében 1965. június 11-én, a küldöttközgyűlésen lehetőség nyílt arra, hogy kimondják a Magyar Könyvtárosok Egyesületének megalakulását, és elfogadják azt az alapszabályt, amely szerint az egyesület célja és feladata tevékeny részvétel a szocialista könyvtárpolitika kialakításában és feladatainak végrehajtásában, a könyvtárosok szakmai és politikai felkészültségének fejlesztése, a szakmai hivatástudat és öntevékenység növelése, a társadalmi, erkölcsi és anyagi megbecsülés előmozdítása, a nemzetközi kapcsolatok ápolása, fejlesztése.

A húsz évvel ezelőtt alapszabályba foglalt célok és feladatok ma is érvényesek. Az elmúlt két évtized eseményei, egyesületünk tevékenységének kivirulása, a tagok számának megkettőződése, az egyesület presztizsének növekedése biznyság arra, hogy helyesek voltak a célok, jók a programok. Az 1973-ban készült új alapszabály a nagyobb és kiterjedtebb, szekciókat és bizottságokat kifejlesztő egyesületi szervezet érdekében született – a főváz változatlanul hagyásával. Ma már 19 területi szervezet, hat szekció – köztük az 1981-ben egyesületünkhöz újra csatlakozó levéltárosoké – és hat bizottság fogja össze az egyesület 3500 főnyi tagságát. Az egyesület fontos szakmai fórummá vált; szóban és írásban megvitatjuk a legfontosabb kérdéseket – és nemcsak magunk között. Biznyság erre a vándorgyűlések nagy vonzereje, részvételünk a IV. országos könyvtárügyi konferencián, a mind több kül-

földi könyvtárosegyesülettel kötött egyezményeink, vállalkozásszerű kezdeményezéseink. Erősödésünkhöz és eredményeinkhez hozzájárul az a támogatás is, amit a könyvtári irányító szervek részéről élvezünk és ezzel együtt a munkánk, véleményünk iránti igény, amely részükről megnyilvánul. Nyugodtan állíthatjuk, hogy egyesületünk nem fejlődhetett volna ilyen mértékben, ha nem megfelelő célokat tűz ki maga elé, ha nem az egész társadalom érdekeit szolgálja, s ha a szakma jeles képviselői nem támogatják, nem vesznek részt tevékenyen a munkában.

A jövő tervei

Talán úgy tűnik, hogy éppen az utóbbi évek eredményeit nem méltattam eléggé, mivel nem említék dátumokat és eseményeket. Nemcsak azért cselekszem így, mert a még szinte zajló eseményekből nehéz kiemelni bármit, a teljességnek pedig az előadás időtartama szab határt, de azért sem, mert ezekről az eseményekről folyamatosan és részletesen számot adunk éves beszámolóinkban, s a jubileumi ülés más előadásai is foglalkoznak ezekkel a témákkal.

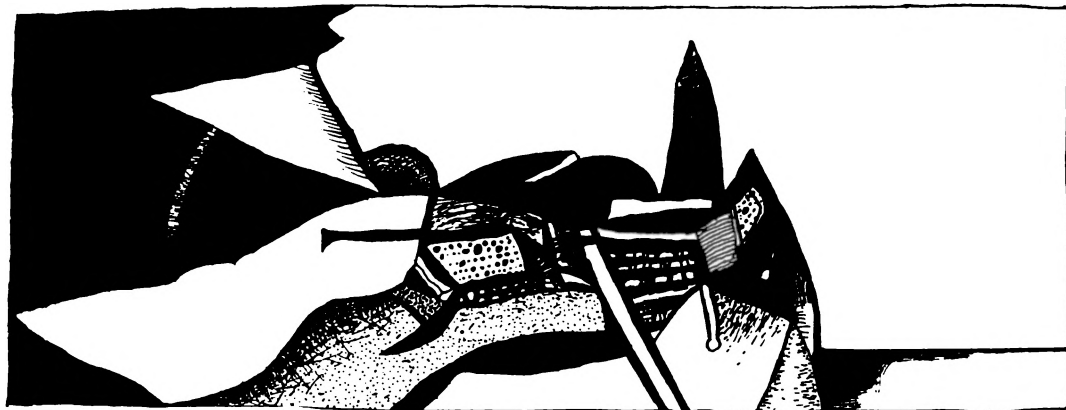
Szólni kívánok azonban egyesületünk tevékenységének jövőbeni irányairól. Természetesen nem vállalkozhatok arra, hogy a következő évek gyakorlati programját részletesen ismeressem, csak egyesületünk jövőbeni munkájának irányait vázolom.

Tovább kell erősítenünk az egész szakma támogatását. Segítenünk kell az egyesület minden tagját abban, hogy eredményesebben végezze munkáját, közösségi és egyéni sikereket érjen el. Törekednünk kell arra is, hogy az

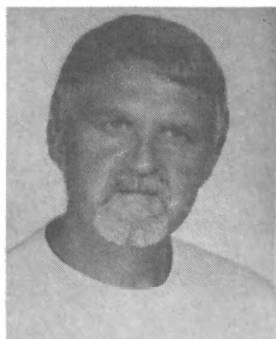
egyesületi élet ne váljék formálissá, bürokratikus, ne konzerválódjanak a megszokott formák.

Szakmánkban ma nagyok a technikai változások, s ez a tény új módszereket kíván a közösségi életben, a gondok feltárásában és a megoldások elősegítésében. Napjainkban a könyvtár és a szakirodalmi információs tevékenység viszonya épp olyan kulcskérdés, mint ötven évvel ezelőtt a könyvtár és a dokumentációs tevékenység viszonya volt. És talán még általánosabb érvényű, mivel nemcsak néhány nagy, központi könyvtárra vonatkozik, hanem úgyszólván minden könyvtárt, valamennyi könyvtárost érint. Napirendre kell tehát tűzni az egész szakmát érintő átfogó kérdéseket, és ezek megoldására egyesíteni az erőket. Nem az a dolgunk, hogy általában értekezzünk és beszéljünk a könyvtári munka fontosságáról, a könyvtárosi hivatás szépségeiről, hanem hogy alaposan feltárjuk a nehézségeket mind a könyvtárak megújulása, mind a könyvtárosi pálya színvonalának növelése érdekében; érzékenyen és rugalmasan igazodjunk a társadalom, valamint a magunk szabta követelményekhez, erősödjenek a kapcsolatok szakmán belül és kívül, a hazai és a nemzetközi viszonylatokban egyaránt.

Eseménynaptárunkban az utolsó dátum 1985. március 13-a, ekkor született meg az elnökségi határozat *A Magyar Könyvtárosok Egyesületéért Emlékérem* alapításáról, amelyet a kiemelkedő munkát végző tagtársak között osztanak ki. Azt kívánom, hogy mindnyájunk öröme, könyvtárosaink és olvasóink javára mind többen és többen érdemeljük meg ezt a kitüntetést.

Az egyesület a szakmai érdekvédelemért

**KOVÁCS
DEZSŐ**
az MKE
főtitkára

A Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesülete, a Szabó Ervin Kör, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete különböző korszakokban készült és jóváhagyott alapdokumentumai között tallózva megállapíthatjuk, hogy az egyesületi célok és feladatok meghatározásának sorrendjében a tennivalók mindig megelőzték a tenni akarók szerény kívánságait, a szolgáltatás, a szolgálat mindig előbbre való volt az ellenszolgáltatásnál. Az 1935. évi alapszabály ezt így fogalmazta meg: „Az Egyesület célja: 1. A könyvtár- és levéltárügy tudományos és közcéljainak felkarolása. 2. A könyvtárosok és levéltárosok közötti állandó kapcsolat biztosítása. 3. A könyvtárosok és levéltárosok testületi érdekeinek támogatása”.

Egyesületünk ma érvényben levő alapdokumentuma a cél és a feladat meghatározásának első bekezdésében a könyvtárosok, levéltárosok és a szakirodalmi tájékoztatás területén dolgozók szakmai és politikai felkészültségének fejlesztéséről, a szocialista könyvtár- és levéltárügy tevékeny szolgálatáról, majd a szakmai hivatástudat és öntevékenység növeléséről, ezt követően pedig a harmadik bekezdésben a „a könyvtárosok társadalmi, erkölcsi és anyagi megbecsülésének előmozdítása”-ról szól.

A sorrend – úgy vélem – helyes, tisztességes és nem véletlen. Nem véletlen azért, mert elődeink tudták – és mi magunk is tisztában vagyunk azzal –, hogy társadalmi megbecsülést csak a szakmai teljesítmény, mégpedig a jó szakmai teljesítmény ad, olyan, amely mögött felkészült, szakmáját szerető, elhivatott közösség áll szilárd szakmai-etikai alapon.

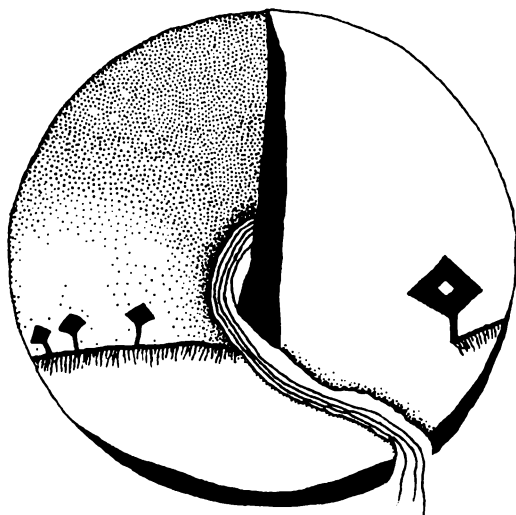
Érdekvédelem: elvek és alapvetések

Amikor szakmai érdekvédelemről beszélünk, tisztában kell lennünk azzal, hogy ez a tevékenységünk csak akkor lehet megalapozott és eredményes, ha szakmai teljesítményünk a társadalom egészének érdekeit, illetve annak előrehaladását szolgálja. Az egyesületnek eddigi története során sajátos feladatokat is kellett vállalnia: a színvonalas munka mellett a könyvtár- és levéltárügy jelentőségének elismertetéséért, vagy éppen a szakma gyakorlásához elengedhetetlen szellemi és anyagi feltételrendszerért is küzdeni kellett.

Hogy az eltelt fél évszázad történetéből erre csak néhány példát említek: Nem véletlen, hogy már az egyesület megalakulásának évében, a hivatalos szervek tehetetlensége és ellenkezése láttán felvetődött és rövidesen szervezett keretek között meg is valósult – ma úgy mondanánk, társadalmi munkában – a könyvtáros-, illetve a könyvtáros–levéltárosképzés gondolata. 1937-ben, az első könyvtárosképző tanfolyamon 70-en szereztek képesítő bizonyítványt, *először* a magyar könyvtárügy történetében, majd ezt újabb tanfolyam követte, s csak a háborús események akadályozták meg továbbiak szervezését. A felszabadulást követően, az új oktatási rendszerben ugyan részben megoldódott a könyvtárosképzés, de a 70-es évek végén, a 80-as évek elején ismét hallatni kellett szavunkat a könyvtárosképzés egész rendszerének megújulásáért, sőt magának az egyetemi könyvtárosképzésnek fennmaradásáért, s vannak gondjaink az információs szakemberek képzésében is. Az egyesület egyik legfontosabb szakmai tevékenysége a rendszeres továbbképzés.

Az elmondottak egyúttal azt is bizonyítják, hogy érdekvédelmen nemcsak az egyesületi szakmai érdekvédelmet, hanem a szakma egészének képviselését is értjük. Nem azért, mert a könyvtárosok, levéltárosok mintegy 8–10 ezres táborából négyezer az egyesületi tagok száma, hanem elsősorban azért, mert az egyesület mint társadalmi szervezet a szakma legjobbjait tömöríti soraiba, és ezért úgy véljük, ma is felismeri szakmánk gondjait, fejlődésének, fejlesztésének irányát.

Ám nemcsak a felismerésről, hanem egyre gyakrabban a kezdeményezésről és az elhatározott feladatok megvalósításának támogatásáról is szó van. Csupán utalni szeretnék arra, hogy például a második világháborút megelőzően az MKLE több rendezvénye foglalkozott a dokumentáció kérdésével, a könyvtárak és a levéltárak technikai fejlesztésének, különösen a mikrofilmtechnika alkalmazásának szükségességével vagy éppen – a várható világégésre való tekintettel – a könyvtárak, levéltárak légtartalmaival, illetve a nemzeti vagyon esetleges megmentésének lehetőségeivel. A háborút követően az éledező egyesület programjában szerepelt a könyvtárak helyzetének, a háborús veszteségek csökkentési lehetőségeinek feltárása, illetve az új könyvtárpolitika feladatainak megfogalmazása.

Általános törekvések – személyes érdekek

Az ötvenes évek közepén kísérletek történtek az egyesület újjáalakítására. Ez arra utal, hogy társadalmi síkon indult meg a szakmai újjászerveződés. A sort folytathatjuk: Az ötvenes évek végén, a hatvanas évek elején könyvtárépítési, -gépesítési témakörök szerepeltek az egyesület programjában, és erőteljesen fejlődtek a nemzetközi kapcsolatok. Az egyesületi élet kibontakozásával, társadalmi súlyának növekedésével már nemcsak figyelemfelkeltésre, jelzésekre futotta az energiából, hanem a gyakran jogos szakmai türelmetlenségből fakadó kezdeményezésekre, a továbbképzést segítő javaslatokra is. Ez világossá tette a szakmai irányító s az államigazgatási szervek számára is, hogy ezzel a társadalmi erővel számolni *kell*; a feladatok megfogalmazásában, valamint végrehajtásukban pedig egyaránt *lehet* rá támaszkodni. A szakmai érdekvédelem sajátos formájának és rendszerének tekinthető az is, hogy az egyesület különféle szervei, nem egy esetben a jelentős fórumai, elsősorban a vándorgyűlések, a helyzet sokoldalú elemzése alapján ajánlásokat készítettek, amelyeket az elnökség az illetékes szerveknek továbbított. Így volt ez a *könyvtári törvénytervező rendelet*, a társadalomtudományi *információs rendszer* kialakítása, a fizikai dolgozók *szakirodalmi ellátása* vagy a *IV. országos könyvtárügyi konferencia* megtartásának kezdeményezése esetében. Ma már azt is elmondhatjuk, hogy ez a kezdeményező készség nemcsak az egyesület egészét jellemzi,

hanem a területi szervek egy részénél is általánossá vált: a helyi államigazgatási, politikai szervek kikérik a könyvtárosok és a levéltárosok javaslatait, véleményét, várják kezdeményezéseiket. Így jobban és eredményesebben képviselhetők a szakmai érdekek, az erkölcsi megbecsülés előmozdítása. Ez a módszer egyúttal azt is bizonyítja, hogy az egyesület felelősségteljesen és demokratikus szellemben működik.

A szakma fejlesztésébe beletartozik a könyvtárosok és a levéltárosok területi érdekvédelme, ha úgy tetszik, erkölcsi és anyagi megbecsülésük javításának szorgalmazása is.

Soha nem állt és a jövőben sem áll szándékunkban e tekintetben a szakszervezet feladatait elvitatni, vagy éppen átvállalni, de az igen, hogy a könyvtárosok, levéltárosok vagy egyes rétegeik érdekében kezdeményezően lépjünk fel élet- és munkakörülményeik javításáért, s mindent megtegyünk szakmai boldogulásuk, személyes sorsuk jobbrafordulásáért. Az egyesületi keretek már eddig is számos lehetőséget adtak erre, melyekkel éltünk és a jövőben is élni, sőt sokkal jobban élni kívánunk. Az alapelv itt is az: jót és hasznosat adni és ezért tisztességes ellenszolgáltatást kapni.

Jó és rossz példák egész seregét idézhetjük, hogy mi minden történt ezen a téren.

A 30-as évek végén, majd a II. világháborút követően például számos alkalommal tett lépést az egyesület vezetősége a könyvtárosok és a levéltárosok munkájának megfelelő elismertetésére, nemcsak azzal, hogy rendszeresen

adott – nemegyszer riasztó – jelzéseket anyagi körülményeik alakulásáról, hanem például az-
zal is, hogy követelte – hasonlóan más szak-
mákhoz – a tudományos pótlék bevezetését.
Az ötvenes évek végén, a hatvanas évek elején,
az újjáalakulás utáni szárnypróbálgatások ide-
jén jó kapcsolatok – és nemcsak érdekvédelmi
kapcsolatok – alakultak ki a Közalkalmazottak
Szakszervezetével; a hetvenes évek közepén a
bérezéssel, besorolással kapcsolatos ideiglenes
bizottság felállítására is sor került, s több állás-
foglalás, javaslat született ebben az ügyben,
valamint a pályakezdő fiatal értelmiségiek, kö-
zöttük a könyvtárosok, levéltárosok pályakez-
désével, beilleszkedésével kapcsolatos kérdé-
sekben, vagy legutóbb a könyvtáros-tanárok
szabadságának megvonása ügyében is. Nem
állíthatjuk, hogy törekvéseink mindig sikere-
sek voltak, de azt örömmel tapasztalhattuk,
hogy több észrevételünk, javaslatunk beleke-
rült bizonyos rendeletekbe.

Meg kell azonban azt is állapítani, hogy e
téren van még tennivalónk: jogos igényeink,
érdekeink érvényesítése még megalapozot-
tabb, mélyebb elemző munkát igényel, vala-
mint szorosabb együttműködést az illetékes
szakszervezeti szervekkel, más társadalmi
egyesületekkel, elsősorban az MTESZ-szel, a
sajtó nyilvánosságával. Foglalkoznunk kell
– egyebek között – a 40 órás munkahét beveze-
tésének lehetőségével, a fiatalok, a nyugdíja-
sok, a gyesen levő anyák gondjainak megoldá-
sával stb.

Óhajaink – pillantás a múltba és a jövőbe

„Ki merem mondani, hogy kulturális fejlő-
désünk, tudományos és egyéb értelmi és lelki
energiánk gyarapodása a legszorosabban ösz-
szefügg könyvtárügyünk állapotával” – mon-
dotta Szabó Ervin több mint fél évszázada. Ma
sem lehetne a könyvtárak jelentőségét ponto-
sabban, jobban megfogalmazni. A jó könyvtá-
rakhoz pedig a jó felkészültség s a szakmai
elhivatottság mellett erkölcsileg és anyagilag is
megbecsült, nyugodt körülmények között dol-
gozó szakemberekre van szükség. Annyit sze-
retnénk csupán, hogy a társadalom teherbíró-
képességének megfelelően a szakma növekvő
tudományos, gazdasági, kulturális jelentősé-
gével összhangban álló ellenszolgáltatás jusson
minden jól munkálkodó könyvtárosnak, levéltá-
rosnak.

A szakmai, egyesületi érdekvédelmi felada-
tok közé soroljuk a különféle fórumokat, ren-
dezvényeket, nem utolsósorban az egyesület
publikációs tevékenységét, továbbá a közel-
múltban bevezetett tanulmányi pályázati
rendszert, hiszen mindezek a tagok jó értele-
mben vett szakmai karrierjét szolgálják, lehetősé-
get adnak különösen a fiatal pályakezdő
szakembereknek, hogy a személyes ismeretsé-
gek bővítése mellett kifejtethessék véleményü-
ket, megtanuljanak érvelni, vitázni, tudomá-
nyos anyagot gyűjteni és feldolgozni, szabato-
san és pontosan kifejezni gondolataikat, magu-
kat megismertetni a szakmával. Számos példát
említhetnék olyan szakmai karrierekre, ame-
lyek születésénél az egyesület bábáskodott.

Maga az egyesületi élet irányítása is olyan
ismereteket követel, amelyek a mindennapi
munkában szintén jól használhatók. Ha csak
arra gondolunk, hogy az elnökség és a szerve-
zetek tevékenységében egy-egy választási idő-
szakban több mint százan vesznek részt a szer-
vező munkában, akkor ezt a vezetés iskolájá-
nak, az utánpótlás-nevelés eszközének is fel-
foghatjuk. Az állami vezetés gondoljon erre,
merítsen ebből a forrásból.

Hasznosan szolgálja mind az intézmények,
mind a könyvtárosok, levéltárosok érdekeit,
hogy az egyesületi tájékoztató *Állást kínál-
álást keres* rovata és személyi nyilvántartásai az
elmúlt 20 év alatt több ezer könyvtáros elhe-
lyezkedési gondján segítettek. Bevállhatjuk,
hogy a feladatot akkor is vállaltuk, amikor ez
– finoman fogalmazva – a hivatalos állásponttal
ellenkezett.

Az elmúlt 50 év eseményei között voltak
könnyebb és nehezebb periódusok, voltak lát-
ványos és kevésbé látványos eredmények,
nemegyszer kudarcok. De ez így van az élet min-
den területén! Ha azonban valamit ki akarunk
emelni ebből a fél évszázadból, talán egyesüle-
tünk közösségformáló erejét kell megemlíteni,
mely erősítette az együvé tartozás érzését, és
mindvégig becsületes eszközökkel képviselte a
hazai könyvtárosok és levéltárosok közös dol-
gait. Olyan szervezett kereteket teremtett,
amelyek önkéntes és társadalmi alapon szol-
gálták a szakmai fejlődést, és az eltelt idősza-
kokban másként és másként, de hátteret és
biztonságot, ha kellett, segítséget is jelentettek
a tagságnak, a szakma egészének.

Új feladatok állnak előttünk. Új feladatok,
szakmailag és a szakmai érdekvédelmet tekint-
ve is. Az a széles körű demokratizálódási folya-

mat, amely most az országban végbemegy, arra késztet minket, hogy újrafogalmazzuk ebbeli feladatainkat. Hozzá kell járulnunk e folyamathoz úgy, hogy elősegítjük az intézményi demokrácia kiterjesztését, öröködjünk a használók jogai felett, és közben a rendelkezésünkre

álló eszközökkel mindent megteszünk a szakma továbbfejlődése, továbbá jogos szakmai, erkölcsi és anyagi érdekeink előmozdítása érdekében. Erre – úgy véljük – felkészültünk, és megvalósításán közös erővel és összefogással eredményesen munkálkodhatunk.

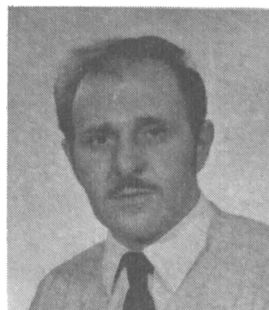
Az egyesület a nemzetközi együttműködésért

Szaktánk természeténél és eredeténél fogva *nemzetközi szakma*. Az volt már létrejöttük, hiszen a könyvtár létalapja, hogy aki ismereteket, gondolatokat közöl, az nemcsak időben, hanem térben is elszakad attól, akinek e közlés szólhat, és ennek az időbeli és *térbeli* (tehát gyakran nemzetközi) szakadéknak az áthidalása, az ismeret, az olvasási élmény célba juttatása a könyvtár és a könyvtárosok feladata.

A fejlődés során, különösen pedig annak utolsó szakaszában, amikor a világ szinte drámai módon, látványosan „összezsugorodott”, amikor a tudományos, kulturális és kereskedelmi kapcsolatok egyre nagyobb, sőt abszolút mértékben egymásra tárták és egymást kiegészítővé teszik a népeket, országokat, földrészeket, gazdasági és politikai tömböket, amikor a gyorsuló idő parancsolóan előírja, hogy az egyedül megoldhatatlan feladatokat nemzetközi összefogással oldjuk meg, a könyvtárak előbb említett nemzetközisége még nyilvánvalóbbá és még sürgetőbbé vált és válik.

A mi hazánk *nyitott ország*. Kis ország, amely a legtöbb országra szabdalt, legtöbb nép által lakott és legsűrűbb népességű földrész szívében, történelmi vándorlások, kereskedelmi utak és – sajnos – hadjáratok metszéspontjában feküdt és fekszik. Ennek az országnak a legjobbjai közel egy évezred óta tudták és hirdették: nem elzárkózásra, nem agresszivitásra, nem „kivagyiságra”, hanem önérzetes és egyenrangú, de annál erőteljesebb együttműködésre van szükség a nemzetek között. Ennek a felismerésnek megvalósítására törekszik a jelenlegi magyar külpolitika, amely szükségszerű gazdasági nyitottságunkhoz politikai és kulturális nyitottságot társít: barátságokat ápol, kapcsolatokat keres és talál, ideértve a vitapartnerrel megbecsülőt vitákat is, mint a kapcsolatok egyik formáját.

A magyar könyvtárügynek és a Magyar Könyvtárosok Egyesületének ezért a kezdetektől

**VAJDA
ERIK
az MKE
titkára**

fontos érdeke fűződött a nemzetközi együttműködéshez, és ezek az érdekek – sőt ez a jó értelemben vett kényszer – azóta még erősebben hatnak. A visszatekintés öröme és bánatra, meglegedésre és szégyenkezésre egyaránt módot ad.

Magyar részvétel

Meglegedéssel mondhatjuk el, hogy a könyvtárosok nemzetközi kapcsolatainak szükségességét egyesület-alapító elődeink, sőt már az ő elődeik is felismerték. Az IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions, Könyvtárosegyesületek és -intézmények Nemzetközi Szövetsége) születése körül (bár akkor az egyesület még nem létezett) már bábáskodtak magyar könyvtárosok: 1926 nyarán is részt vettek a Könyvtárosok és Könyvbarátok Nemzetközi Kongresszusán, amelynek határozata körvonalazta a végül 1928-ban megalakult IFLA szervezeti felépítését és főbb céljait.

A Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesülete már fél évvel megalakulása után kapcsolatba lépett az IFLA-val, majd 1937-ben magyar küldöttség vett részt az IFLA 10.

közgyűlésén és az első dokumentációs világkongresszuson. 1938-ban a Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesülete belépett a Nemzetközi Dokumentációs Szövetségbe (FID), az IFLA közgyűlésein pedig évről évre ott voltak az egyesület képviselői, egészen 1941-ig, amikor először történt meg az, ami az utóbbi években, sajnos, többször is: az egyesület küldötte pénz híján nem lehetett jelen az IFLA közgyűlésén.

Hosszú szünet következett, de az egyesületi élet újraéledésével, a Magyar Könyvtárosok Szabó Ervin Körének megalakulásával 1956 nyaratól feléledtek a nemzetközi kapcsolatok is: az újonnan alakult Szabó Ervin Kör azonnal kérte felvételét az IFLA-ba. 1957-ben magyar részről nem hivatalos megfigyelő volt jelen az IFLA közgyűlésén, 1959-ben pedig első ízben vett részt a közgyűlésen magyar küldöttség. Ezután még néhány évi szünet következett, de 1963-tól 1979-ig minden évben képviseltettük magunkat a világ könyvtárosainak nagy találkozóján, általában 5–15 tagú delegációkkal. Nem ünneprontásnak, de gondolkodtatónak szánom az utolsó évek elsomorító statisztikáját: a 18 évi folyamatos részvétel után – eltekintve az 1981. évi lipcsei és az 1983. évi müncheni üléstől, ahol 8, illetve 1 könyvtáros lehetett jelen – csak egy magyar intézményi tag képviselője jutott ki az IFLA üléseire. Az MKE évek óta nem tudta képviseltetni magát, és a kilátások sem rózsásak. Hagyományainknak és érdekeinknek egyaránt ellentmond a távolmaradás. Bocsássanak meg hiteltlenségemért, de alig hiszem, hogy a művelődésügy területén engedélyezett minden egyes, ma is sorra kerülő utazás fontosságában mérhető volna IFLA-részvételünkhöz. Az elmaradás nemcsak szegénységi bizonyítvány, hanem mindenekelőtt önmagunknak ártunk vele. Később még szólok a nemzetközi kapcsolatok révén elért eredményekről és a részben kihasználatlan lehetőségekről. Annyit azonban már most megemlítek, hogy az IFLA-val, mint szervezettel, az IFLA közgyűlésein jelenlévő csaknem ezer könyvtárossal és rajtuk keresztül az egész világ könyvtárosaival létrejövő kapcsolatok – megfelelő és tisztességes hasznosítás és információterjesztés esetén, vagyis a részvételt kemény munkának és kötelezettségnek tekintve – lehetőségek és ismeretek kimeríthetetlen kincses tárárt bocsátják könyvtáraink, könyvtárosaink rendelkezésére.

Mindez még sajnálatosabb, ha figyelembe vesszük, hogy a magyar könyvtárosok nem

pusztán szemlélődők, „tudományos és kulturális turisták” voltak az IFLA közgyűlésein. A – nemcsak Magyarországon, hanem az IFLA-ban is – feledhetetlen, a nemzetközi könyvtárközi kölcsönzésben elévülhetetlen érdemeket szerzett *Gombocz István* mellett hosszabb-rövidebb ideig az IFLA bizottságainak és szekcióinak tisztségviselője volt *Tombor Tibor*, *Papp István* és *Vajda Erik*. Rajtuk kívül még sok más magyar könyvtáros is öregbítette szakmai tekintélyünket és előmozdította az IFLA-ba tömörült egyesületek és intézmények együttműködését, a könyvtárügy nemzetközi fejlődését, például *Borsa Gedeon*, *Vályi Gábor* és mások. Papp István a közművelődési könyvtári szekció állandó bizottságának tagjaként, különösen pedig az *IFLA Journal* szerkesztő bizottságának tagjaként, majd elnökeként végzett munkájáért IFLA-émlékérmet kapott. A magyarok részvétele az IFLA-ban ennél szélesebb körű is lehetett volna. Nem egyszer kértek és hívtak magyar könyvtárosokat olyan IFLA-funkciókba, amelyeket a felkértek *a rendszeres részvételt lehetővé tevő anyagiak híján* voltak kénytelenek elhárítani.

Külön szót érdemel a nagy sikerű, 1972-es budapesti IFLA-közgyűlés, amelynek szervezése az egyesületnek azóta is maradandó sikere. Ezt az eredményt, a szervezők lelkiismeretes munkáját (köztük is kiemelkedően *Székely Sándorét* és kollégáit) méltán övezte nemzetközi elismerés, amit kifejezett az egyesület akkori elnökének, az IFLA-ban egyébként is aktívan működő és személyes tiszteletet is kivívó *Mátrai Lászlónak* adott IFLA-émlékérem.

Nemzetközi tanácskozások, tapasztalatcsere, együttműködés

Az 1972-es budapesti IFLA közgyűlés mellett még más fontos tanácskozásoknak is ott-hont adtunk: az UNESCO 1960-ban Budapesten rendezett nemzetközi kiadványcserekonferenciát (szervező: *Gombocz István*); a Színházi Könyvtárak és Múzeumok Szövetsége (az IFLA tagja) 1967-ben Budapesten tartotta VIII. kongresszusát, amelynek szervezésében az MKE részt vett; a Zenei Könyvtárak Nemzetközi Szövetsége (AIBM) és a Hangarchívumok Nemzetközi Szövetsége (IASA) 1981-ben rendezett konferenciát Budapesten, és ugyanebben az évben rendezte meg a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár és az egyesület a Nagyvárosi Könyvtárak Nemzetközi Szövet-

segének (INTAMEL), az IFLA tagszervezetének XIV. közgyűlését, végül az idén került sorra nálunk az IFLA VII. könyvtáráépítési szemináriuma. Hosszú időn keresztül tevékeny volt részvételünk a műszaki egyetemi könyvtárak nemzetközi szövetségében, az IATUL-ban, ahol *Zsidai József* és *Héberger Károly* mint alelnökök is megbecsülést szereztek egyetemi könyvtáros kollégáinknak. E felsorolás korántsem teljes, s nem említjük itt a határterületeken folyó nemzetközi együttműködés számos eredményét sem.

Nemzetközi kapcsolatainknak sajátos, de igen lényeges formája a magyarok közötti „nemzetközi kapcsolatok” fenntartása: a szakmai együttműködés és a barátság szálainak szövése a külföldön élő magyar könyvtárosokkal. Ennek érdekében vett részt az egyesület 1980-ban és az idén az itthon és a külföldön élő magyar könyvtárosok tudományos találkozóinak megrendezésében, de itt említhető az MKE kiterjedt tevékenysége a Soros-alapítvány kapcsán is.

A nemzetközi együttműködésnek egyik legfontosabb célja és eredménye a szakmai ismeretek cseréje. Az újjáalakulás óta eltelt 30 év alatt az egyesület és szervezetei hozzávetőlegesen és hiányos számításunk szerint 15 tanulmányutat szerveztek 11 országba, mintegy 270 könyvtáros részvételével, és 5 ország 110 könyvtárosát fogadták hazánkban 9 tanulmányúti csoport keretében. Ezekben az adatokban nincsenek benne a vendéglőadók kölcsönös látogatásai. A könyvtárügy nemzetközileg elismert külföldi személyiségei, szakértői évenként több előadást tartottak Magyarországon az egyesület rendezésében. Magyar könyvtárosok is számos előadással, nemzetközi szemináriumon való részvétellel járultak hozzá a szakismeretek cseréjéhez és fejlesztéséhez.

A különféle nemzetközi szervezetekben folyó sokoldalú együttműködés mellett kétoldalú kapcsolatok is kialakultak. Ezek egy részének nemzetközi megállapodások adnak keretet: az NDK-beli, a szlovák, a két osztrák könyvtárosegyesülettel van ilyen hivatalos írásbeli megállapodás, de hasonlókat készítünk elő angol, olasz és finn kollégáinkkal is. Szívelyesek és rendszeresek a kapcsolatok az NSZK legnagyobb könyvtárosegyesületével és természetesen – az IFLA-n belül és kívül – az itt nem említett szocialista országok könyvtárosaival. A levéltáros kollégák is élénk tevékenységet folytatnak mind nemzetközi szervezetük,

a Nemzetközi Levéltári Tanács, mind a kétoldalú kapcsolatok keretében.

A magyar könyvtárügy, könyvtárosok és nemzetközi tevékenységünk elismerését jelzi – jóllehet egyetlen kiváló személyiséghez kapcsolódik – az Egyesült Államok Kenti Egyetemének Gombocz István-ösztöndija, amelynek keretében már 11 fiatal magyar könyvtáros szerzett magas színvonalú elméleti és gyakorlati ismereteket az Egyesült Államokban.

Kapcsolataink célja és lényege

Tekintsünk el a részletek további ismertetésétől. Talán ez a vázlatos áttekintés is érzékeltette nemzetközi tevékenységünk sokrétűségét és kiterjedt voltát. Lényegesebb kérdés, hogy mindebből mi haszna van a magyar könyvtárügynek és – végső soron – a magyar olvasónak.

Azt hiszem, hogy a könyvtárak és a könyvtárosok közötti együttműködés hasznának – és így az egyesület által létrehozott, fenntartott, ösztönzött vagy támogatott együttműködésnek is – több kiemelkedően fontos rétege van. Először: a nemzetközi együttműködés igen nagy számú személyes és intézményközi (könyvtárközi) kapcsolatot teremt, ezek a kapcsolatok pedig nemegyszer közvetlenül hozzájárulnak bizonyos szolgáltatások bevezetéséhez vagy tökéletesítéséhez, állománygyarapítási gondok megoldásához, információk közvetlen beszerzéséhez és munkánk más hasonló „mindennapi kenyéréhez”. Másodszor: a nemzetközi együttműködés alkalmas arra, hogy szakismereteinket a rohamos fejlődés körülményei között is szinten tartsuk, illetve fejlesszük, és megnövekedett ismereteinket a gyakorlatban kamatoztassuk. Jóllehet „hivatalból” szakirodalompártiak vagyunk, mégis hadd mondjam el – a magam tapasztalatából és számos barátom, kollégám nemzetközi tevékenységének ismeretében –, hogy a személyes, a hivatalos és a nem hivatalos kapcsolatok során szerzett könyvtáros-szakmai információk átadását és átvételét csak könyvtárnyi méretű szakirodalom „válthatná ki” hasonló eredménnyel, de még ez is csak hasonlíthatatlanul lassabban. Az így felhalmozott érték csak akkor hasznosítható, ha azok a személyek, akiknek (nyelvismeretük, illetve szakmai működésük révén) az a tisztesség jutott, hogy ők képviseljék (hol hivatalosan, hol nem) a magyar

könyvtárosokat és könyvtárakat nemzetközi kapcsolatainkban, jól sáfárkodnak ezekkel az értékekkel, tehát egyfelől a maguk munkaterületén váltják át a szerzett ismeretek valutáját a hazai gyakorlat forintjaira, másfelől nem fukarkodnak a világos, érthető, de színvonalas és tartalmas tájékoztatással, és így a magyar könyvtárosok ezreit teszik nemzetközi kapcsolataink hasznélvezőjévé. E tekintetben igen jó példákat ismerünk, de bizony elrettentő ellenpéldákat is.

Harmadszor: nemzetközi kapcsolataink révén, a magyar könyvtárak munkájának megis-

mertetése és az egyesület munkája révén hozzájárulunk hazánk és a hazai könyvtárügy nemzetközi tekintélyének növeléséhez, ami előbb-utóbb ismét állományunk, ismereteink, technológiáink, módszereink fejlődésére gyakorol kedvező hatást. Negyedszer és végül, de nem utolsósorban: kapcsolataink békés emberek békés kapcsolatai. Ezek a kapcsolatok kifejezik az emberek békevágát és az ismeretek embereinek sajátos békevágát is; a maguk szerény módján, de észrevehetően szorosabbra fonják a jóakarató emberek közötti szálakat, a nemzetközi összefogást a haladásért és a békéért.

Levéltárosok a Magyar Könyvtárosok Egyesületében

**DR. SÁGVÁRI
ÁGNES**
a levéltári
szekció
elnöke

A levéltárak és a levéltárosok mint az írásbeliség őrzői mindig is szoros függésben voltak a magyar történelemmel: alkotóelemei a magyar igazgatásnak, eszközei a mindenkori kultúrpolitikának. Volt idő a modern nemzeté válás időszakában, amikor emelői lehettek az ország modernizálásának, érdemben hozzájárulhattak a magyar integritás kialakulásához. Ők voltak a történelmi folytonosság dokumentátorai. S aztán volt idő – például a Horthy-korszakban –, amikor a kultúrpolitika ellenében, vagy legalábbis annak keretei között agig megtúrten, társadalmi, mozgalmi utakon módokon képviselték és segítették elő a levéltári tevékenység szakmává formálódásának ügyét. Sokat tettek intézményük korszerűsítéséért, eredményesen fáradoztak azon, hogy az Országos Levéltár tudományos műhellyé váljék. Ebben látjuk elődeink jelentőségét, a magyar művelődéstörténet számára elévülhetetlen érdemeiket. Példaképpünként tiszteljük a

levéltárosból történésszé lett *Szekfü Gyulát* és *Mályusz Elemért* csakúgy, mint a levéltárigazgatóként működött nagy társadalomtörténészeket: *Csánky Dezsőt* és *Szabó Istvánt*, s akiket sorainkban köszöntünk: nemzedékünk szakavatott nevelőit, *Sinkovics Istvánt* és *Ember Győzöt*.

A két világháború között ugyanezek a gondok és feladatok foglalkoztatták a könyvtárs társadalmat is. Eréllyel küzdöttek a dokumentáció értékének elismertetéséért. Ezért volt korszakos jelentőségű, hogy 1935-ben megalakult a Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesülete. Az egyesület levéltári szakosztálya célul tűzte ki, hogy pótolja a hiányzó közép- és felsőfokú képzést, kiemelje a levéltárügyet a helyi „provinciális segédhivatal” keretei közül, és az időközben nagy tekintélyre szert tett levéltárosok, történészek közreműködésével korszerűvé tegye azt. A szakosztály javaslattal élt például az iratrendezés elveinek, a levéltári leltárak, segédletek rendezésének egységesítésére, a vármegyei, városi levéltárak selejtezésére stb. Információs rendszere kettős irányú volt: a sovíniszta áramlattal szembeszegülve, az egyesület révén mindvégig tagja, mégpedig érdeklődő és javaslatok befogadására kész tagja maradt a Könyvtáros Egyesületek Nemzetközi Szövetségének. Az országon belül pedig a *Levéltári Közlemények* révén tájékoztatott, elősegítette a közös gondolkodást, s egységes normatívák kimunkálását szorgalmazta.

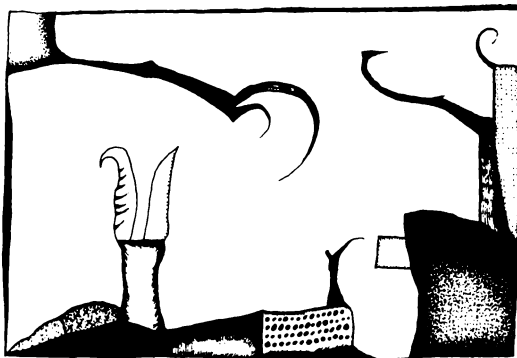
Hazánk felszabadulása és a társadalmi-politikai reformok útjára lépése új követelmény-

rendszer fogalmazott meg a könyvtár- és levéltárügy számára. E rendszer főbb jellegzetességei: az osztályrendszer érvényesítése, a szakma egységesítése s a közművelődés szolgálatába állítása, a történelmi valóságnak megfelelő forrásgyűjtés és -feltárás feltételeinek megteremtése, kormányzati szintű normák megfogalmazása és előírása, az irattárak és a levéltárak viszonyában az utóbbiak szakmai felügyeletének érvényesítése. Ez a folyamat később a levéltárakról szóló törvényerejű rendelet megalkotásában bontakozott ki teljes nagyságában, amikor is a tanácsai irányítás kapcsán a szaklevéltárak megszerzésével lehetőségeink megsokszorozódtak.

A vázolt folyamat azonban egyáltalán nem volt zökkenőmentes. 1945 után a nehezen induló egyleti munka elsorvadt, a levéltárosok elbizonytalanodtak. A nagyon is különböző indíttatású és többféle múltbeli intézményrendszerben felnőtt levéltárosok a történelmi fordulat idején nem találták meg – nem is igen keresték – helyüket. A szigorúan központosított kultúrpolitika viszont nem tartott igényt a társadalmi erők segítségére. 1946-ban az egyesület levéltáros szakosztálya megszűnt. Akkor, amikor a legnagyobb szükség lett volna rá! A könyvtárosok viszont minden eszközt megragadtak az egyesület megszűnéséből adódó zavarok, nehézségek ellensúlyozására, az ötvenes években is különféle formákban megőrizve az egyesület jogfolytonosságát.

Újjászületés

A levéltárak funkcióit rendező tvr. kapcsán, a közművelődés jelentőségét körvonalázó törvény légkörében, az MKE elnökségének segítségével került újra napirendre a levéltáros mozgalom újjászervezése az egyesület keretében. Miért volt elkerülhetetlen ez a lépés? A decentralizálásból adódó elkülönülés veszélyének elhárítása, a maradisággal szemben a korszerűség ügyének felkarolása, az igazgatás és a gazdaság – egyszóval a „hivatalok” – új jelenségeihez való alkalmazkodás érdekében. Jóllehet hazánkban a szakszervezeti érdekvédelem igen kiterjedt, múlthatatlanul szükség volt és van a levéltárosok–könyvtárosok érdekeinek önálló kifejezésére, képviselésére is. Nem vitás, az eddiginél jobban kell hallatni szavunkat az oktatás megújításának ügyében is. Eddigi kiadványaink, regionális és országos rendezvényeink, akár a közművelődési felada-

tokkal, a forráskiadványok egységesítésével, akár – mint mostani ülésünk – a nyilvántartások korszerű gépesítésével és egységesítésével foglalkoznak, mind a szakmai igényesség jegyében fogantak, s a szűkebb szakma mellett az érdeklődők és a használók tájékoztatását is célul tűzték ki. Ha bíraltunk vagy sürgöttünk bizonyos állami intézkedéseket, azt mindig felelőségünk tudatában tettük. Valljuk, hogy vitáink előreviszik a magyar történelmi és gazdasági dokumentáció ügyét. S a szenvedélyek, a bizalmatlanság lecsillapultával, a „befogadó” könyvtárügynek köszönetet mondva, felmerül ismét a kérdés: lépjenek-e a levéltárosok az önálló szervezkedés, az egyesületalkotás útjára?

Az 50 éves jubileum mindenképpen ünnepi alkalom. S a szokásos időrendi számvetés mellett ezek az évek korszakhatárt is jelentenek. Vajon milyen feladatok várnak ránk a következő időszakban? Az írásbeliség a technikai forradalommal új fázisába jutott. Ezzel kell lépést tartanunk – mind a keletkezett adathordozók irattározását, mind a nálunk felhalmozott források rendszerezését tekintve –, még ha világviszonylatban megkésve vehetjük is birtokba az új technikát.

Gyorsul és sürges az idő, egyre inkább interdisziplináris, azaz tudományközivé, illetve több tudományág összefogását igénylővé válnak a kutatások és a feladatmeghatározások egyaránt. Mindez arra sarkall bennünket, hogy a feltárással, a nyilvántartások, segédletek készítésével alkalmazzunk a könyvtárak, a forrásmunkákat használó szakemberek igényeihez. Természetesen a gyorsuló idő az egy-egy munkára eső időhányadot is lényegesen csökkenti, ezért a selejtezést, a megőrzésre érdemes történelmi dokumentumok értékelésé-

nek alsó határát megállapító, ránk nagy felelősséget hárító döntéseket az eddigieknél komolyabban kell vennünk.

Nemzedékváltások időszakában élünk. Még akkor is, ha ugyanazok hajtják végre az új feladatokat. Új módon: mikrofílmrel, videokazettával, számoló- és számítógéppel élünk, raktározunk, emlékezünk. A biológia és a fizika határterületein a régebbi korok emberei számára szinte elképzelhetetlen új tudományágak létesültek, nyilvánvaló, hogy a könyvtári, a levéltári, valamint a szakirodalmi tájékoztatási területek is sok ponton és felületen érintkeznek, ezért újfajta megközelítést, képzést, újfajta szakembergárdát igényelnek.

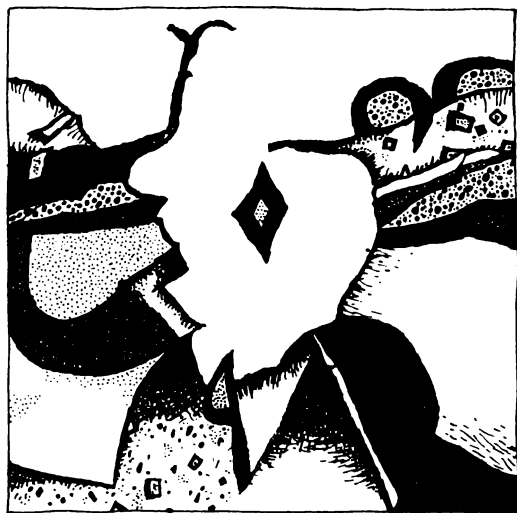
Az IFLA-ban (Könyvtárosegyesületek és -intézmények Nemzetközi Szövetsége) és az ICA-ban (International Council on Archives, Nemzetközi Levéltári Tanács) vállalt kötelezettségeink is ez irányba mutatnak. Az UNESCO az emberi tudás írásos és tárgyi emlékekben rögzített múltjának megőrzését vállalja és képviseli; közvetítenie kell a fejlett világ tapasztalatait a fejlődő felé. A szocialista államok információval szolgálhatnak társadalmi formák változásairól és a velük együtt járó kulturális forradalomról, a kevés, de jól hasznosított eszközökkel véghez vitt modernizálásról. Ezért tapasztalataink átvehetők, hasznosíthatók a világ sok országa számára.

Mindez újabb kérdéseket vet fel. Amennyire égetően szükséges a szakma biztonságának, összefogásának, fegyelmének és megújulási igényének kifejezésére az önálló egyesület,

ugyanannyi érv szól a könyvtáros–levéltáros társadalom együttes mozgalmi, közösségi élete mellett. A könyvtári és a levéltári területen dolgozók száma a magyar társadalom egészéhez mérten kicsi, de erkölcsi erejénél és fontosságánál fogva nagy jelentőségű, szélesebb körre ható. Mindkét szakma feladata azonos: a dokumentáció, a közművelődés, a tudományos feltárás, a rendezés, a feldolgozás és a népszerűsítés magasabb színvonalra emelése és egyiségének megvalósítása. Nem is szólva az információról. A könyvtárosok egyesületi *évkönyve* és időközi tájékoztatója sok haszonnal járt számunkra is. A közös vándorgyűlések meggyőztek a kölcsönös informálás és véleménycsere hasznosságáról. Bizunk benne, hogy az újjászervezett s a szekciótagsággal javadalomkönyvként járó, mozgalmi, szervezői, módszertani segédletként is felfogható *Levéltári Szemle* a könyvtárostársadalomnak is rendszeres olvasmánya lesz. Anyagiakban szűkös időknek nézünk elébe. Ez a helyzet elkedvetlenítheti a nehéz technikai feltételek között dolgozó, viszonylag rosszul fizetett munkatársainkat, de a sürgető kényszer – ha egyet akarunk és határozottak vagyunk – felfogásunk, munkamódszereink megújulásához is vezethet.

Napjaink szocialista Magyarorszáგában az egyik fő mozgatóerő a nemzeti egység. Az MKE keretében ez szemléletesen érvényesül. Nemcsak a különböző szakmák, szakképzettségi szintek jutnak egységre, hanem a különböző világnézetű kollégák is gyümölcsözően működhetnek együtt. Társadalmi mozgalmunknak ez nagy értéke. Legfőbb ajánlásunk az utánunk következőknek: sok kihasználatlan lehetőség rejlik az eddig névtelennek vélt, nem vezető beosztású kollégák tapasztalatában és tetterejében. Ha a parlamentbe új erők kerültek a helyi választók akaratából, itt az ideje, hogy a helyi szervezkedésre mi magunk is nagyobb súlyt helyezünk. Ez nem csökkenti, hanem erősíti és megsokszorozza erőnket.

Vas Gereben a tanítókat a nemzet napszámósaainak nevezte. József Attila meg vállalta, hogy egész népét fogja „nem középiskolás fokon” tanítani. A köz művelése, a nevelés ma és a jövőben még inkább pedagógiai munkát, elhivatottságra vetett hitet és a régi mércével mérve napszámóshoz illő szerénységet, alázatot, rendszerességet és aprómunkát követel. De az eredmény is szép reményt keltő: felnőtt népünk „okos gyülekezetében” magunk is rendezőgárdisták, a tudás, az érdeklődés segítői lehetünk.

Szakadók

Kovács

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete a szakmai köztudat fejlesztéséért

PAPP ISTVÁN
az MKE
elnökségének
tagja

Aligha van nehezebb feladat szociológus és pszichológus, hát még egy szegény könyvtáros számára, mint egy szakma köztudatának megvizsgálása, közgondolkodásának nyomon követése. Vitathatatlan: semmi sincs a szakma egészének tudatában, ami nincs meg valamely tagjában, de kérdés, csak az számítható-e a köztudatba, ami *valamennyi* tag fejében ténylegesen létezik? A köztudat az egyéni tudatok egyszerű összegezéséből tevődik-e össze, vagy pedig a – mondjuk így – legfejlettebbek tudattartalma határozza-e meg? S miért nem a legelmaradottabbaké? Ha pedig az átlagot vesszük, mi módon kapjuk meg ezt az átlagot?

Hasonló nehézségekbe ütközünk, ha a szakmai köztudat tartalmi körét próbáljuk meghatározni. Idetartoznak először is a szorosan vett szakmai ismeretek, ítéletek, vélekedések. De kétségtelenül ugyanilyen meghatározó elemeként vannak jelen a világnézeti, politikai, erkölcsi tudattartalmak, s nyugodtan mondhatjuk, az általános közérzet, az ízlés, a mindennapi élethez tartozó különféle gyakorlati ismeretek, készségek, jártasságok is. S akkor még nem vettük számításba az érzelmi, akaratit, tehát a lelkialkat- és jellembeli vonásokat, amelyeknek döntő jelentőségük van a személyes életben, de mind belejátszanak a szakmai csoport magatartásába is. Sőt tudattartalomnak foghatjuk fel az egyes személyeket másokhoz fűző, ilyen-olyan töltésű, jellegű és intenzitású kapcsolatokat is. S ki tudja, még mi mindent!

A szakmai köztudat azért érdemel megkü-

lönbötetett figyelmet, mert bár a szakmai és a társadalmi gyakorlatból táplálkozik, oly erővel hat vissza erre a gyakorlatra, hogy az embernek szinte az a benyomása, hogy valójában ez az, ami – az általános gazdasági, politikai, kulturális tényezők megszabta kereteken és lehetőségeken belül – meghatározza magának a szakmai gyakorlatnak a színvonalát, dinamikáját, fejlődését, és – a szakma társadalmi súlyától függően – kisebb-nagyobb befolyást gyakorol a társadalmi gyakorlat egészére is.

Ezért bármilyen szerényre becsüljük is a könyvtáros szakma társadalmi súlyát – ámbar az információ jelentőségének növekedésével a szerénység tisztes erényének gyakorlását nem helyes túlzásba vinni –, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete mai, önvizsgálatra és elhatározásokra serkentő ülésén jól teszi, ha szembenéz szakmánk köztudatának kérdéseivel is.

A könyvtárosság tudattartalmainak vizsgálatára azonban – noha állandó feladatunk kellene hogy legyen –, eddig csak szerény próbálkozásokat tettünk, s főként személyes benyomásokon alapuló, elfogultságokkal terhelt és esetlegességektől torzított vélekedések forognak közszájon; hitelesítésük vagy inkább ellenőrzésük, bizonyított tényekkel és ítéletekkel való felváltásuk még várat magára. Ez a körülmény azonban nem akadályozhat meg bennünket annak tudomásulvételében, hogy igenis létezik szakmánk közös tudatvilága, s a könyvtárossághoz, mint szakmai közösséghez való tartozás érzete éppen ebben fejeződik ki. Nem attól lesz valaki könyvtáros, hogy diplomát kapott egyetemen, főiskolán vagy a komplex államvizsgán, de még attól sem, hogy valamely könyvtárban őrzik munkakönyvét – mindez csak előfeltétel –, hanem attól, hogy magáénak vallja a könyvtárosi szakmai köztudat valamennyi elemét, függetlenül attól, hogy abból egyelőre mit épített be a saját tudatába. A könyvtárosközösséghez való tartozás igazából egy soha meg nem szűnő kiteljesedési folyamat, amely a könyvtárügy oldaláról az igazolt és alkalmazható ismeretek folytonos gyarapodásában és változásában, a szolgálat hatékonyságának és színvonalának növekedésében, a társadalmi szerepkör mind teljesebb ellátásában nyilvánul meg, az egyén oldalán pedig a

személyes boldogulás, az emberi kiteljesülés fogalmaival jellemezhető.

Az egyesület szerepe a szakmai köztudat alakításában

Egyesületünk egyik legfőbb, ha nem a legfőbb feladata az említett folyamatnak, tehát a könyvtárossá válásnak és a könyvtárosként való tevékenykedésnek elősegítése, s a szakmai közösséghez tartozókban a könyvtáros köztudatnak és közgondolkodásnak egyre magasabb szintre való fejlesztése. Hatalmas munka ez, amely mindannyiunk közreműködését igényli, s közreműködve magunkért dolgozunk.

Nem vagyok annyira elfogult, hogy azt mondjam, egyesület nélkül nem létezhetne szakmai köztudat; annyit azonban megkockáztathatok, hogy az egyesület teszi azt szervezett erővé, teremt számára demokratikus fórumokat. Az egyesület ad társadalmi hátteret a szakmai köztudatot olyan közvetlenül alakító intézményeknek, mint a könyvtárosképzés vagy a szakajtó. Az egyesület hitelesíti az előkészítésben való részvétellel és a végrehajtás előmozdításával a könyvtári közigazgatás intézkedéseit éppen a könyvtárosi köztudat mozgósítása révén. Az egyesület által képviselt köztudat ugyanakkor élő lelkiismeret, amely nem hagyja, hogy a szakma értékeit kétségbe vonják, vagy ami még rosszabb, megfélekezzenek róluk.

A könyvtárosi közvélemény kialakítása sem az egyesület előjoga. A közvélemény meglehetősen ellenőrizhetetlenül, az egymás nézeteinek kölcsönös befolyásolása, információinak kicserélése révén születik szerte az ország könyvtáraiban, szakmai találkozók szüneteiben, baráti összejöveteleken, értekezleteken, sőt vendéglői asztaloknál. Nincs és nem is lehet ez ellen senkinek kifogása. A baj akkor kezdődik, ha ezek a vélekedések megmaradnak a maguk szűk köreibben, s nem lépnek ki a szélesebb nyilvánosság elé, hogy más nézetekkel ütközve együtt közelítsenek az igazság felé. Mert ha elmulaszthatjuk a nézetütköztetést, ha az egyes csoportok saját vélekedése lép elő közvéleménnyé, s mint ilyen válik döntések, akciók alapjává és kezdeményezőjévé, a közérdek sérülhet. E veszélyes tendenciával szemben az egyesület nyilvánossága nyújthat védelmet a közgondolkodás demokratizmusának, hogy a közvélemény valóban korrekt játékszabályok szerint formálódjék.

A demokrácia azonban nemcsak szabályok, rendelkezések, intézmények kérdése, hanem a tudati hozzáállásé is. Szakmánk próbakövének tekintendő, miként felel meg a demokrácia kritériumainak: mind egészében – úgy, mint a társadalmi szolgáltatások egyik szektoráért felelős foglalkozási ág, mind egyenként tagjaiban – úgy, mint az állampolgárok kiszolgálásáért felelősséget viselő szakemberek közössége. A demokratikus tudatról vagy a tudatos demokráciáról van szó, amelyet szavakban olyannyira elismerünk s olyannyira tevékenységünk alapjának tekintünk, hogy szinte sértőnek tartjuk, ha könyvtáraink működését valaki éppen a demokratizmus szempontjából merészezi bírálni. Pedig bírálatra volna elég ok, mert ha nem is nagyítóval, de legalább szabad, elfogulatlan szemmel végigpásztáznánk könyvtárainkat, szolgáltatásainkat, milyen választ adnánk e kérdésre: vajon tényleg a használó érdeke szerint épültek, szerveződtek, működnek, vagy a könyvtáros érdeke szerint? Tényleg szükségtelen volna kiadni a jelszót, hogy váljanak könyvtáraink a könyvtáros könyvtárából a használó könyvtárává? Mert ez a demokratikus könyvtári szolgálat értelme: minden körülmények között a használó érdekeiből kiindulva kell kialakítani a technológiát, megszervezni az ügymenetet, tálnai az állományt és felkínálni a szolgáltatásokat.

Egyesületünk, mint demokratikus testület, teheti talán a legtöbbet azért, hogy tagjaiban s ezáltal szakmánk egészében tovább erősödjék a demokratikus gondolkodásmód. Többet, mint a hierarchikus vezetés. Azzal, hogy maga ad példát a demokratikus működésre, azzal, hogy fórumokat teremt a szabad nézetcserekre és vitákra, azzal, hogy minden tagját egyenrangú és egyenjogú társnak tekinti, s közömbös azíránt, melyik létrafokra sikerült az illetőnek felkapaszkodnia, vagyis a teljesítmény szerint állapítja meg az értékrendet és nem a besztás, illetve a rang szerint. Azzal, hogy mindent elkövet a könyvtárügyet és a könyvtárosokat érintő minden információ szabad áramlása érdekében, hogy azon fáradozik, váljanak nyilvánossá nemcsak a döntések, de az őket megelőző előkészítő munkálatok is, s e munkálatokba minél több tagja bekapcsolódjék. Mert csak ezen a módon lehet növelni a felelősség és az elkötelezettség érzését, a mások véleménye iránti türelmes tiszteletet, a közösségben és a közösségért végzett munka rangját és örömet. Az információ adagolásával vagy a „diétás információval” lehet, hogy egyszerűsödik a köz-

ember könyvtáros dolga, mert csak végrehajt, s nem vesz részt a könyvtári szolgálat megalkotásának a folyamatában. Am veszélyes könyvnyebbség ez, mert szellemi és lelki restséghez vezet, végső soron a szolgálat romlásához. Ezért nem szabad takarékoskodni az információval, ezért kell az egyesületnek is azon lennie, hogy tagjai valóságos esélyt kapjanak az őket érintő valamennyi információ kiválasztásához és felhasználásához, sőt esetenként szinte rá kell kényszerítenie őket a „nem izletes” információk elfogyasztására is. Kellemetlen íze lehet annak az információnak, amely a szokványostól eltérő cselekvést követel, vagy amely álláspontunk újragondolására, sőt megváltoztatására, uram bocsá', tette készlet. A különböző forrásokból eredő információk a könyvtárosok egyéni tudatának s ezen keresztül a szakma köztudatának, közgondolkodásának napi táplálékát alkotják, ezért teszi jól egyesületünk, ha mint a múltban, a jövőben is megkülönböztetett gondot fordít tagjainak információellátására és információhasználatára.

Hierarchia és demokrácia

Szakmánkat értelmiségi szakmának szeretnénk tudni. Kérdéses azonban, általánosság vált-e az értelmiségi magatartás a könyvtárosok körében, tehát képes-e valamennyi könyvtáros a jelenségek kritikai elemzésére, összevetésére, összefüggések felismerésére, s munkáját alkotó módon, azaz új értékeket létrehozva végezni. Kielégítő-e felkészültségünk, van-e annyi tehetségünk, s főként, van-e olyan teljesítményünk, hogy a társadalomtól joggal várassuk el a magunkról kialakított kép visszajelölését. Egyes kiemelkedő teljesítmények és személyiségek mögött már nem sokáig bújhathunk meg. Mindannyiunknak magunknak kell igazolnunk értelmiségi mivoltunkat, azt, hogy nem egy hivatali hierarchiába beszorított al-, fő- és még főbb ügyintézők vagyunk, hanem olyan szakmához tartozunk, amelynek tagjai között nem a beosztás tesz különbséget. Egy könyvtáros lehet nő vagy férfi, szőke vagy barna, fiatal vagy idősebb, okosabb vagy butább, szorgalmasabb vagy lustább, felkészültebb vagy tájékozatlanabb, de szakmai és emberi megítélése nem függhet a rangjától, csak attól, amit teljesített. Igazán értelmiségi szakmákban erre a teljesítményalapra épül fel az a jogszabályi kategóriákkal le nem írható hierarchia, amely egyedül a szakmai közvélemény-

ben él. Úgy tűnik, mintha egyesületünk, amelyben egyenrangú és egyenjogú társak tevékenykednek, egy ilyesfajta, soha ki nem adott, mégis érvényes besorolási rendelet kulcsszámait kezdené alkalmazni.

Nincs okunk szégyenkezni az egyesületünkben kialakult demokratikus hierarchia vagy hierarchikus demokratizmus működése miatt, sőt, némi jogos elégedettséget érezhetünk, ha megelégedettséget nem is. Gyümölcseiről lehet megítélni a fát. Minden kezdeményezésnek, minden vállalkozásnak szabad teret nyitott az egyesület, még azoknak is, amelyeket kezdetben kisebb-nagyobb aggodalommal szemlélt. Bizva tagjai közreműködésében, bátran és felelősen vált az országos könyvtárpolitika partnerévé, vállalt részt számos munkálattal, mozgósította a könyvtarostársadalmat a kitűzött célok elérése érdekében. Személyes, sok egyesületi év során szerzett tapasztalatom az, hogy a tagok bizalmából tevékenykedő vezetőségnek nem okozott nehézséget fontos feladatok elvégzésére munkatársakat nyerni a tagság köréből, és velük öntudattal és biztonsággal léphetett fel magas társadalmi fórumokon is a könyvtárügy kérdéseivel. Mindennek aranyfedezete az a – politikai és szakmai értelemben egyaránt – haladó könyvtárosi köztudat és értékrend volt, amely a jobbítás akarását és a közteherviselést írja elő szakmai etikánkban. Hogy többet is tehattünk volna? Hogy jobban is dolgozhattunk volna? Hogy többet is tanulhattunk volna? Ez igaz. Most azonban a méricskélés helyett inkább a tendenciára figyeljünk, amely szakmánk közgondolkodását jellemzi, és amely azzal biztat, hogy még szebb eredményeket is elérhetünk, mert jó úton járunk.

Az egyesület jogosítványt szerzett arra, hogy a könyvtáros szakma legfőbb képviselőjének és a könyvtáros köztudat legfőbb letéteményesének tekinthessük. Azzal, hogy tagjai szabad elhatározásukból lépnek soraiba, azzal, hogy felépítésében és tevékenységében a demokrácia szabályai érvényesülnek, s nem utolsósorban azzal, hogy tagsága létszáma révén is az egész szakma szervezett erejének tekinthető. De nem szabad soha elfelednünk, hogy tekintélyét, súlyát, erejét a tagság, pontosabban személyükben az egyes tagok adják. Ezért az egyesületnek magához kell vonzania a legkiválóbb könyvtárosokat, információs szakembereket, levéltárosokat, ezért kell tagságának felkészültségét növelnie, elkötelezettségét erősítenie, odaadását ösztönöznie, hiszen egyálta-

lán nem közömbös, hogy milyen színvonalon áll az a szakma, amelyet képvisel, s milyen tartalmakkal teli az a köztudat, amelynek hordozója. Természetesnek vesszük, hogy az egyesület közvetlenül bekapoghat minden hivatali ajtón, megjelenhet minden testület előtt, szót emelhet minden fórumon, ha a könyvtári szolgálat érdeke úgy kívánja, s ehhez nem kell betartania a szolgálati utat, nem kell előzetesen engedélyeket beszereznie. Valaminek azonban ott kell lennie a zsebében, mégpedig a minőség, a szakmai színvonal hitellelvenek, mert csakis így számíthat arra, hogy komolyan veszik és eredménnyel jár fellépése.

Feladatok a szakmai köztudat formálásában

Ha ennyire fontos, hogy a könyvtárosi köztudat szakmai elemeiben a kor színvonalán álljon, a foglalkozás egészét és annak művelőit illető etikai normái következetesen érvényesüljenek, akkor minden bizonnyal az eddigénél is nagyobb figyelmet kell fordítania egyesületünknek arra, hogy a könyvtárosok köztudatát valóban ezek a vonások jellemezzék. Figyelni azonban nem elegendő. Tenni is kell, munkálkodni, szívósan, következetesen és szünet nélkül. Mert egyfelől a tudat ugyan állandóan változik és szakadatlan folyamatot jelent az újabb tartalmak beépülése és a régebbiek kiesése, másfelől azonban semmi okunk feltételezni, hogy a köztudat gyorsabban változnék, mint az egyéni tudat, sőt, előbb az egyének tudatában zajlanak le a változások, amelyek előbb-utóbb köztudati tartalomként jelennek meg. Ezért kellene tovább fokoznia egyesületünknek – s különösen szekcióinknak és bizottságainknak – az erőfeszítéseket a könyvtárosi tudatformálás terén, bármennyire megérdemel is minden dicséretet mindaz, amit eddig tettek. Talán erőteljesebben kellene bekapcsolódniuk a könyvtáros továbbképzésbe, mégpedig nem a szervezés vonalán, hanem érdemben. Például a továbbképzési program kialakításába, a tematikák összeállításába, az előadók kiválogatásába, s egyáltalán, a továbbképzési formákban közvetített tartalmak és szemlélet meghatározásába. Meg kellene vizsgálni azt is, milyen hasznos munkakapcsolat jöhetne létre az egyesület és a könyvtárosképző tanszékek között; régi gondunk, miképpen lehetne a kezdő, a pályára felkészülő könyvtároscsemetékre az egyesület vonzáskörét kiterjeszteni. Aligha

lehet okosabbat kitalálni arra, hogy a fiatal nemzedék ne csak megtanulja a szakmáját, hanem azonosuljon is vele, mint a csikót minél előbb az öreg ló mellé, először kötőfékre venni, majd hámba fogni.

Gondolkodni kellene azon is, vajon elegendő eszköz-e az egyesület kezében a közvélemény formálására a nem túl sűrűn megjelenő, terjedelmében és tartalmában korlátozott tájékoztató, s nem lehetne-e a könyvtáros szaksajtó orgánumainak szerkesztésébe az egyesületnek az eddigénél nagyobb mértékben bekapcsolódnia; erre számos külföldi példa is biztat minket.

Azonfelül: több vita kellene. Rosszul fogalmazok: több vita *kell!* Nem hiszek abban a közgondolkodásban, amelyben mindenkinek ugyanaz a véleménye. A nézetcsereinek azonban nemcsak a szabad, demokratikus, ösztönző légkör, a nyomatott és az élő szó fórumai jelentik az előfeltételt; ezek egyébként rendelkezésünkre is állnak. Arra is szükség van, hogy azokról a témákról vitatkozzunk, amelyek valóban lényegesek. Az egyesület dolga elsősorban, hogy felvesse ezeket a témákat, amiként tette ezt az elmúlt években is; a jövőben még átgondoltabban, tervszerűbben, alaposabban megszervezve kell a vitákat, vitasorozatokat rendeznie, hiszen a képzés és a továbbképzés mellett a viták a szakmai köztudat leghatásosabb formálói, a szakmai közgondolkodás élesztői. De legfőképpen vitázókra van szükségünk. Felkészült, tájékozott és felelős szakemberekre, akik ki mernek mondani még eretnőségnek ható véleményeket is, ha meggyőződtek igazságukról, s készek meghallgatni a más hiten levőket. Csakis ezen az úton haladhatunk, ha azt akarjuk, hogy szakmai köztudatunk ne kényelmesedjék el, ne rakódjanak rá megcsontosodott kövületek, s ne váljanak benne a régenvolt igazságok babonákká és hamis előítéletekké.

Ennek az útnak a követése nyújthat egyedül biztosítékot arra is, hogy legalább szakmai tudatunk ne maradjon le a világ könyvtárügyének élvonalától. Ha különböző okok, bennünk rejlők és külső adottságokként általunk meg nem változtathatók miatt könyvtári rendszerünk teljesítőképesége el is marad a világszínvonalától, nem nyugodhatunk bele, hogy köztudatunk is elmaradjon, még kevésbé, hogy közgondolkodásunk meg is békéljen ezzel a helyzettel. Legsörnyűbb kiméráim közé tartozik a szakmai provincializmus, amely azzal fenyeget bennünket, hogy elfogy fejünkéből –

jó Heltai Gáspár kifejezésével – a Salomon zsírja, s eltölt bennünket a megelégedés azzal, amit ma tudunk, amit ma teszünk, buta dolyffel nem véve tudomást arról, merre tart a világ könyvtárügye. Egyesületünknek, amikor a könyvtárosi köztudat ápolásán fáradozik, tudnia kell, hogy az esélyt is elveszítjük a felzárkózásra, ha a szellemi igénytelenségnek tapodtat is engedünk.

Szaktánk mai fejlettségi szintjén rendkívül differenciálódott. Az úgynevezett szakmai köztudat igen heterogén csoport- és egyéni tudatokból tevődik össze a könyvtári és az in-

formációs rendszer szerkezetének és munkamegosztásának megfelelően. De mindezeknek közös nevezője, ami valamennyiünket összefog könyvtártípustól, munkakörtől, beosztástól, szakmai specializálódástól függetlenül, az semmi más, mint emberi tudattartalmak embertől emberig való közvetítése, azaz az információk társadalmi működésének elősegítése, azaz az ember szolgálata. Ez a lényege szakmai köztudatunknak, ennek jegyében mondjuk: gens una sumus – egyazon nemzetséghez tartozunk – a Magyar Könyvtárosok Egyesületében.

Gondolatok eltűnő könyvek kapcsán

Annak idején jókat derültünk néhai kedves professzorunk tréfának szánt mondásán: „A könyvtáros legfőbb ellensége az olvasó. Ennél csak egy nagyobb ellensége van: a könyv.” Aligha gondoltam volna még pályakezdés előtt álló könyvtárostanoncként, hogy évek múltán a mondás fordítottját fogom gyakorta emlegetni magamban: „A könyvtárak könyvgyűjteményének legnagyobb ellensége – a könyvtáros”. És legtöbbször a könyvszerető, hozzáértő könyvtáros.

Előre kell bocsátanom, nem szívesen vállalkoztam e cikk megírására. Ellenérzéseim több okra vezethetők vissza. Az Országos Széchényi Könyvtár gyarapítási osztályának vezetőjeként – a nemzeti könyvtár hatósági feladatainak egyikét teljesítve – viszonylag széles körű tájékozottságra tehettem szert a nagyobb közgyűjteményi könyvlopásokról, szakértőnek vagy konzultánsnak ugyanis általában minket kér fel a nyomozóhatóság. Az év első felében legalább 10–12 ilyen ügyünk volt, könyvtári, múzeumi lopások, könyvcsonkítások. Antikváriumok is megkerestek, hogy az általuk vett könyvek eredeti tulajdonosát kiderítsük, s az esetek szinte kivétel nélkül könyvtáros-kollégák „közreműködéséről” tanúskodtak. Hol személyes ismerősökéről, hol csak sejthető szakemberekéről. Mindez nyilvánvalóan arra ösztönözne, beszéljünk a dologról, keressük az okokat, s főként a megoldást. A témáról írni azonban könyvtárak, személyek, művek említése

nélkül mellébeszélésnek tűnhet. Megnevezni viszont senkit sem kívánok. Ettől nem csupán a kötelező diszkréció tart vissza, hanem az, hogy köztisztületben álló gyűjtemények és vezetőik is kerülhetnek olyan helyzetbe, amikor kénytelenek hozzánk fordulni, s presztízsiüket nem szívesen csökkenteném. Másrészt a legtöbb ügy lezárásáról nincs tudomásom, így a „nyílt szó” esetleg zavarná a tények kiderítésének menetét. S végül azt sem vonhatom le következtetésként, hogy közgyűjteményeink jobban tennék, ha óvakodnának képzett munkatársak alkalmazásától.

Mégis, mivel a jelenség már korántsem egyedi, szólnunk kell róla. Akkor, amikor napi válogatásaink során állami és magánantikváriumokban egyaránt rendszeresen találunk könyvtári tulajdonbélyegzővel ellátott könyveket, amikor magáneladók próbálnak könyvtári dokumentumokat könyvtárnak eladni, amikor könyvkereskedői jegyzék alapján „gazdát cserélhet” bizonyítottan közgyűjteményből származó, ráadásul védett mű, már nem lehet szemérmességből szó nélkül elmenni e jelenség mellett.

Valamikor a szakirodalom rendszeresen foglalkozott könyvtári lopásokkal, csonkításokkal, amelyeket az olvasók követtek el. Nem állíthatja senki, hogy ez megszűnt, főként nem a szabadpolc egyéb szempontból örvendetes térhódításával. Az olvasók könyvcsonkító „munkáját” nem vitatom, erre való hajlamukat igen.

A gyorsmásológépek elterjedése és egyszerűsített igénybevétele bizonyos mértékig elejét veheti majd a képletek, levezetések, idézetek, ábrák kimásolás helyetti kivágásának. Nem hiszem azonban, hogy meggátolná a gyűjteményes kötetek csonkítását, részeinek kiemelését, a metszetek, térképek, mellékletek eltüntetését vagy számának csökkenését a köteten belül. Meggyőződésem viszont, hogy ezek többnyire nem az olvasók áldozatait, annál is inkább, mivel komoly értékeit kevés könyvtár tartja szabadpolcon és bocsátja az olvasók rendelkezésére mindenféle ellenőrzés nélkül. A nem szabadpolcos könyvanyag eltűnése a használó lelkét terheli a legkevésbé, mivel – remélhetőleg – csak szigorú bizonylati rend betartása mellett juthat a könyvraktárak féltett kincseihez, s a visszaszolgáltatáskor mindig fennáll az ellenőrzés lehetősége, habár elképzelhető, hogy néhol elmarad.

Használt könyvek új piaca

Tudomásul kell vennünk az antikvár kereskedelem jelenlegi sajátos helyzetét: fogyóban vannak a régi könyvek, egyre kevesebb ritkaság kerül elő pincéből–padlásról, felszámolásra szánt házikönyvtárakból, s részben ez okozza, hogy az árak egyre magasabbra emelkednek. Az érdeklődők az ötvenes években az antikváriumokban néhány forintért, a hazai könyvaucsiók kezdetekor, a hatvanas évek végén, a hetvenes évek elején pedig néhány tízesért már ritkaságnak számító századfordulós századelős kiadványokhoz juthattak, mostanában ugyanezek a művek csak több száz, olykor több ezer forintért kaphatók. Diákként a hatvanas évek derekán 4 forintért vettem egyik kedves kis Ady-kötetemet, ma bolti ára 120 forint. Az aukciós árak tíz év alatt esetenként tízszeresükre is ugrottak. A nyomtatott anyag ára, értéke pedig, mint tudjuk, nincs összefüggésben a súlyával. Egy néhány „dekás” kis könyvecske a hivatalos kereskedelemben is ezreket érhet, ha nagyon gyanús, legfeljebb a feketepiacra kerül, mert az is egyre terebélyesedik. Hasonló irányzat figyelhető meg a nyugati antikvárkereskedelemben is az árak alakulása terén, ha talán nem is olyan mértékben, mint nálunk. Ez viszont a piac nagyságával állhat kapcsolatban. Nyugati kereskedők rendszeresen vásárolnak nálunk itthon olykor eladhatatlan műveket, saját hazai áraikhoz képest fillérekért. Megoldatlan – nem jogilag, hiszen

a kivétel szabályozva van, hanem a gyakorlatban – a külföldre juttatás ellenőrzése is. Elvileg minden 1957 előtt megjelent hazai és minden modern külföldi nyomdatermék külföldre vitelét engedélyeztetni kell, s az engedélyező szervnek, az országos közgyűjteménynek, jelen esetben a nemzeti könyvtárnak joga, sőt, kötelessége meggátolni a nemzeti értékek kivitelét az országból. Nem áll módjában viszont ellenőrizni, hogy az a dokumentum hagyja-e el az országot, amelyre az engedély szól, s ezt az ellenőrzést a vámhatóság sem tudja minden esetben elvégezni. Végképp nincs mód az engedély nélkül kivitt művek – kis méretű könyvek, vagy ami talán még rosszabb, metszetlapok, térképek – felfedezésére a határátkeléskor, illetve csak véletlenszerűen bukkannak ilyenekre. „Illetménykiegészítésként” vagy akár – legyünk jóhiszeműek – ajándékként a legegyszerűbben kicsempészhető árucikk éppen a dokumentum.

Mint az előzőkből kiderül, az elemelt közgyűjteményi dokumentumok értékesítése, mégpedig jó árakon való értékesítése, sem itthon, sem külföldön nem ütközik akadályokba. Az elmúlt időszakban két „kolléga” is arra hivatkozott a nyomozás, illetve a bűnvádi eljárás során, hogy tudományos kutatómunkájuk zavartalanságához nélkülözhetetlen volt számukra könyvtári dokumentumok elsajátítása, értékesítése. Az anyagi ok, „motiváció” tehát az elkövetők és a piac oldaláról egyaránt felismerhető. A dolognak persze az erkölcsi részéről sem volna szabad megfeledkezni, de inkább a megakadályozás gyakorlati lehetőségeit kell keresnünk.

Közös munkánk során az egyik megyei rendőrkapitányság nyomozói arról panaszkodtak, hogy mennyire megnehezíti számukra a bűncelekmény szálainak kibogozását a könyvtárakban tapasztalható rendtelenség. Lefoglaltak könyveket, amelyekben egészen el sem tüntetett pecsétnyomok árulkodtak az előző, közgyűjteményi tulajdonosról. S noha a lelőhely-nyilvántartás, a művek témája, ritkasága stb. alapján feltételezni lehetett, kik a számításba jövő károsultak, egyik közgyűjtemény sem vállalta, hogy a mű az ő állományából hiányzik, míg szinte rá nem bizonyították. Az, hogy a *Belügyi Szemlében* már alapos tanulmányt olvashatunk a különféle módszerekkel eltüntetett állománybélyegzők rekonstruálási eljárásairól, egyrészt megnyugtató, másrészt aligha valószínű, hogy könyvtáraink társadalmi rangját emeli az ilyen érdeklődés és

szakcikk-témává válás, s nem oldja meg a problémát az sem, ha a „néhai tulajdonosok” a bűnügyi technikát várják a megoldást.

Aki figyelemmel kísérhette a könyvlopással kapcsolatos nyomozást és az ítélethozatalt, általában megállapíthatta, hogy könyvtáraink ügye nem szerepel a legsürgősebben elintézendők között. Nyilvánvaló, hogy ennek tulajdonképpen társadalmi okai vannak. Mivel az el tulajdonított tárgy „csak könyv”, a tett „csak lopás”, az ítéletek általában enyhék, és a többség számára elrettentő erővel aligha bírnak. Környezetünk érdektelensége azonban nem ad magyarázatot saját gyengeségeinkre.

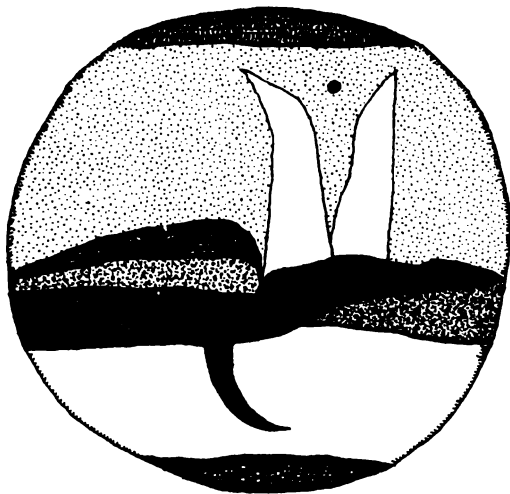
Évek óta érvényben van az a könyvtári jogszabály, amelynek alapján közgyűjteményeinkben el kell különíteni az úgynevezett muzeális értékű dokumentumokat, ezeket fokozottan őrizni és ellenőrizni kell. Bizonyosan tudom: nem mindenhol került sor erre. A dokumentumok bejelentésére még kevésbé. A muzeális könyvvállomány gyarapodásáról pedig semmiféle központi áttekintésünk nincs.

Az állományvédelmi utasítás egyértelműen előírja a közgyűjteményi dokumentumok állományba vételének módját. Több gyűjtemény azonban – nyilván részben hagyományai miatt – eltér az általános gyakorlattól. Az eltérésekről szintén nincs központi nyilvántartás, így aztán ha a kereskedelemben gyanúsnak találnak egy művet, mi csupán ötleteket adhatunk a téma alapján, honnan tűnhetett el a dokumentum, de arra nem tudunk választ adni, hogy melyik könyvtár üti a tulajdonbélyegzőjét minden 50. vagy minden 100. oldalra. A címlap nélküli könyv önmagában mindig gyanús. De azt, hogy van-e olyan közgyűjtemény, vagy volt-e egy-egy gyűjteménynek olyan időszaka, mikor csak az úgynevezett verzóra került a tulajdonbélyegző, szintén nem lehet megmondani. Ugyancsak pecséttel kell ellátni az utasítás – és a józan ész – értelmében a könyvek számozatlan ábráit, mellékleteit, tábláit. Igaz, szomorú ellenpéldaként őrzök olyan állományi darabot, ahol csupán azok a számozatlan illusztrációs oldalak maradtak épen, ahol a pecsételést végző figyelme ellankadt, egyéb helyeken szabálytalan alakú lyuk jelzi, hol s körülbelül mekkora volt a tulajdonbélyegző. Lopás kapcsán került szóba olyan könyvtári dokumentum is, amelyet le sem bélyegeztek: „Olyan szép darab volt, hogy kár lett volna elcsúfítani”. A kitépelt lapok, kivágott, kivakart vagy kihipózott pecséthelyek sokat elárulhatnak a könyvtárosoknak. Ezért kell

ügyelni arra, hogy a tulajdonbélyegző alakját az idők során lehetőleg ne változtassák, mert így már a helyén maradt folt is jelezheti a tulajdonost.

Az értékes dokumentumok feldolgozását sok helyen „elnagyolják”. Ha egy metszetes mű fizikai állapotának, teljességének megjelölése kimerül abban, hogy a dokumentum „csonka”, nincs az a rendszeres, éber ellenőrzés, amely meggátolhatná a további csonkítást. S mint már említettem, az értékes metszetanyag „mozgatása” nem jár fizikai fáradalmakkal, kivitele szinte ellenőrizhetetlen, értékesítése pedig igen egyszerűen megoldható.

Egy könyvkereskedő hívta fel néhány éve a figyelmet arra, hogy valaki nagyobb számú metszetet kínál városszerte eladásra: egyedileg védett, régi krónika metszetlapjait. A lelőhelyként megjelölt könyvtárakat körlevél értesítette, ellenőrizték példányukat. Volt, amelyik nem tudta megállapítani, hogy az ő példányából hiányoznak-e lapok, mivel a feldolgozás vonatkozó adata kimerült a „csonka” megjegyzésben, s nem tudták, mely metszetek hiánya származik a csonkaság megállapítása előtti időkből. Ezek a nyilvántartások aligha alkalmasak arra, hogy egy esetleg „kezdő pengézőt” gyors tettenéréssel visszatartsanak a további kiárusításoktól, mint ahogy ebben az esetben szintén csak jóval később, immár több közgyűjtemény súlyos megkárosítása után lett rendőrségi nyomozás tárgya az ügy. A hiányos nyilvántartás azt is meggátolja, hogy a gyűjtemény idejében, a piacon való felbukkanás idő-

pontjában visszaszerezze az őt illető darabokat.

Könyvtáraink többsége – főként a nagy könyvtárak – állandó versenyfutásban vannak az idővel. Sok helyen panaszzal, hogy kevés a szakképzett munkaerő. Az azonban, hogy leltározatlan állományrészek – és sokszor igen értékes dokumentumok – néha évekig álljanak számbavétel nélkül, szinte felhívás az eltulajdonításra hajlamosoknak. És ami még fokozza a helyzet veszélyességét: a leltározatlan művek esetében a rendszeres ellenőrzés nem deríthetne fényt a dokumentumok eltűnésére.

A példákat hosszan lehetne sorolni; nem hiszem, hogy a belső, tehát könyvtári hibaforrások feltárásában a lehetőségek végére értem. A cél azonban a lehetőségek korlátain belül is valami javaslat volna.

Mit tehetünk?

Technikailag megoldott és nem új találmány az úgynevezett lopásátló berendezés, mely fotocellás rendszerével minden illegálisan eltávolítani kívánt dokumentum esetében jelez. Évekig azt hozták fel ellenérvként, ha a berendezés szóba került, hogy a hazai piacon, forintért nem kapható. Ez már jó ideje nem így van. Áruházaink zömében találkozhatunk külsőre ugyan valóban nem vonzó „riasztó” kapukkal, amelyeknek érzékelői azonban épp így elhelyezhetők volnának formatervezett, az adott környezethez illő külső burokban is. A riasztócsík forintért megvásárolható, ma már mérete is elfogadható a nyomtatott dokumentumok nagyobb hányadánál. Úgy érzem, ha a dokumentumok meghatározott százalékát már ma meg tudnánk óvni, a teljes kiszolgáltatottsághoz képest ez is előrelépés volna. Kétségtelen „hátránya” a rendszernek, hogy a riasztócsík elhelyezéséhez minden dokumentumot kézbe kell venni. De egyszerre kell-e felszerelni valamennyit? Bizonyos vagyok abban, hogy a legtöbb könyvtárban akadnak olyan szakemberek, akik teljes biztonsággal meg tudják határozni, milyen ütemezésben kell riasztócsíkkal ellátni az anyagot, melyek az állomány leginkább félteni való részei, koruk, ritkaságuk, értékük vagy egyéb szempontok alapján.

A rendszer akkor igazán hatékony, ha zárt, tehát ha valamennyi dokumentumot – értékétől függetlenül – ellátnak jelzőcsíkkal, s ha a mozgatási pontok, ellenőrzési helyek szabályozásával a használók és a dolgozók ellenőrzésé-

ről egyaránt gondoskodik. Anyagi kihatásairól szólni nem e cikk feladata, az azonban igen, hogy leszögezze: ma, amikor már egy utánoyomás is két-háromszáz forint, egyetlen könyvtárnak sincs joga azon az 5–10 forinton takarékoskodni, ami a könyv hosszabb távú birtoklását biztosíthatja számára. Ha pedig nem egy-egy könyvtár lépne fel tárgyalópartnerként, hanem egy központi szerv, vagy a könyvtárak szervezett csoportja, bizonyára az árak csökkentése is elérhető lenne a nagyobb tétel révén. Megtakarítást jelentene a biztonságon felül – és sok helyen talán fedezné a riasztócsíkra fordítandó összeget –, ha nem kellene a kapósabb dokumentumokat rendszeresen újra és újra beszerezni, s az egyre apadó régikönyv-kínálatban ráadásul akaratlanul is felverni – olykor egymás ellenében is – a piaci árakat.

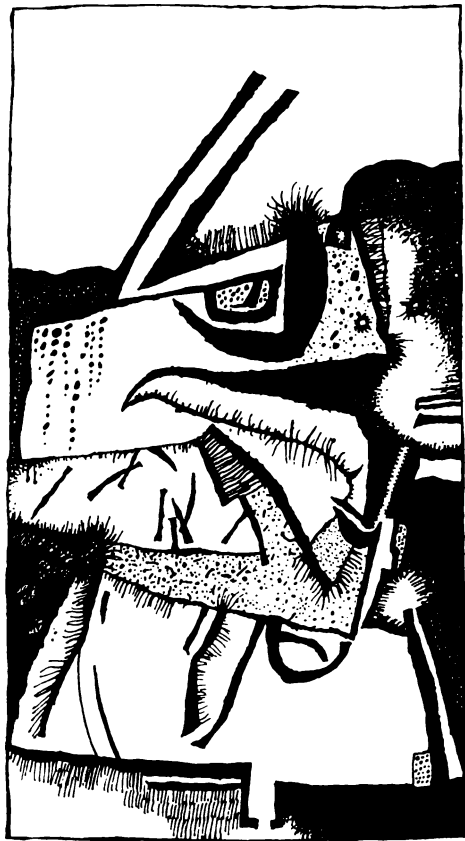
Felmerült többször és több helyen a könyvkereskedelem felelősségének kérdése is. Hogyan lehetne elérni, hogy közgyűjteményi tulajdonbélyegzővel ellátott dokumentumok ne kerülhessenek kereskedelmi forgalomba? A kérdés nem egyszerű. Némely esetben itt is a könyvtárak követik el az első hibát: olyan, állományból kivont művek is felbukkannak, amelyekre „elfelejtették” rányomni a kiiktatást bizonyító bélyegzőt, mikor az állományrészt közvetlenül értékesítették.

A kereskedő védekezése elfogadható: miért gyanakodna, amikor a könyvtár maga jelentkeztet eladóként. Ha viszont pecséttel ellátott könyv legálisan is kereskedelmi forgalomba kerülhet, akkor már nehéz kiszűrni az illegálisan odajuttottakat.

A kereskedelem olyan pecsétgyűjtemény összeállítását javasolja, amelynek alapján azonnal eldönthető, élő gyűjtemény darabjait kínálják-e eladásra. Előfordult, hogy eladni kívánt régi térképlapokon könyvtári pecsét volt, nyilvánvalóan megszűnt könyvtaré. A kereskedő mégis bizonyítékot kívánt, nincs-e olyan jogutódja a gyűjteménynek, amely joggal tarthat igényt a térképekre. Nem sikerült kideríteni, mi lett az említett könyvtár sorsa, az eladónak pedig nem éri meg levéltári kutatásokat folytatni, inkább olyan eladási lehetőséget keresett, amelyben a bélyegző nem zavarta a vevőt. Ezért az ilyen összeállítás valóban hasznos segédlet lehetne, bár az anyaggyűjtést magam is nehezen tudom elképzelni. A nagyobb történeti múltra visszatekintő könyvtárak nehezen vállalkozhatnak az idők során és a különféle gyűjteményeikben használt pecsétmintáik összegyűjtésére, pedig ez a

könyvtár történetének kutatása szempontjából is értékes adalékokkal szolgálhatna. S ha valamennyi hazai könyvtár valaha is használt bélyegzőjét kötetbe tudnánk gyűjteni, ez már nem lenne könnyen használható segédlet, no és karbantartásáról, rendszeres korrigálásáról is gondoskodni kellene.

A régebbi, értékes anyagról központi katalógus kiépítése vagy a meglévők kibővítése többféle haszonnal járna, s nem csupán a gyanús darabok eredeti gazdáinak kiderítésekor. Megelőzhetnénk vele, hogy olyan könyvtárak, amelyeknek csupán a művek szövege fontos, a kiadás nem, drágán, aukciókon, irreális árakon és árakat teremtve szerezzék meg a tartalmuk alapján valóban gyűjteményükbe illő dokumentumokat. (Zárójeles megjegyzés: ezt legálább egy-egy megye, régió vonatkozásában el lehetne képzelni a helytörténeti művek esetében.) Ám kik, hol, mikor, miből és mivel állítanák elő ezt a katalógust? Hol vonható meg az az értékhatár – és megvonható-e –, akár eszmei, akár forintértékben, amely megszabná:

mely műveket tartalmazzon; s az értékek változásával párhuzamosan hogyan lehetne biztosítani az újabb és újabb adatszolgáltatást? Mert ez a nyilvántartás is csak akkor lehet tökéletes, ha teljes körű. S megjegyzendő: ez a könyvtáraknak nyújtana információt, gyarapítási és nyomozási célokra egyaránt, de nem vetne gáttat a közgyűjteményi dokumentumok kereskedelmi értékesítésének.

Jobban kellene törődnünk egymás értékeivel. Több könyvtár vásárol pecsételt könyveket anélkül, hogy felmerülne benne: nem hiányzik-e az eredeti tulajdonosnak a kérdéses mű. Ha a közgyűjtemények egységesen lépnének fel a közgyűjteményi darabok megvásárlása ellen, bizonyos vagyok benne, hogy szűkítene a piac kínálta lehetőségeket.

Végül, de nem utolsósorban: minden vonatkozásban szigorúbb ellenőrzést kellene megvalósítani a könyvtárakban. Úgy azonban, hogy a használó, illetve a dolgozó ne elsősorban a bizalmatlanságot érezze, hanem a közös célt: a közgyűjtemény akkor a közés, ha dokumentumait épen szolgáltatni képes. Nagyobb gyűjtemények esetében, ahol a teljes körű állományrevízió megoldhatatlan feladatnak látszik, elképzelhető állandó, ám cserélődő tagokból álló leltározó brigád, amely mindig ellenőrizz, tehát egyetlen gyűjteményrész gondozója sem tudhatná, mikor kerül rá a sor, azt viszont igen, hogy egyszer sorra kerül. Az ilyen ellenőrzési rendszernek (tagjai a beszerzés, a feldolgozás és az olvasószolgálat munkatársai lehetnének, akiknek az állomány alapos megismerésének a lehetőségét is nyújtana ez a munka) az az óriási előnye volna, hogy a könyvtár idejében értesülne hiányairól, akkor, amikor az újbóli beszerzésre még lehet remény, s amikor csupán néhány tucat mű keresése a feladat, s nem beláthatatlanul sok dokumentumé.

Végül is fennhangon-gondolkodás, meditáció lett ez az írás. Arra talán jó, hogy más is elgondolkozzék a kérdésen, talán bátrabban, mint eddig tette, tudva, hogy nem csupán az ő könyvtárának gondjáról van szó, de a legtöbb közgyűjteményéről. Talán intézkedés is történik a helyi bajok kiküszöbölésére, és talán hosszas együttes fejtörés eredményeként olyan javaslatok is szülehetnek, amelyek lehetővé teszik a kereskedelem rendszeres ellenőrzését, s amelyek elejét vehetik a közgyűjteményi állományok fizikai rongálásából, csonkításából származó értékcsökkenésnek és a gyűjtemények erkölcsi értékvesztésének.

Szinainé László Zsuzsa

Beszélgetés hármásban könyvtárról és a képviselői munkáról

Vázlat Benjámín Juditról

**BENJÁMIN
JUDIT**
az FSZEK 1. sz.
főkönyvtárának
mb. vezetője,
országgyűlési
képviselő

A riporter, ahogy a Benjámín Judittal, az országgyűlés egyetlen, új könyvtáros-képviselőjével való beszélgetésre készült, természetesen találta, hogy szót váltson Meiszner Tamásnéval, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Vádász utcai főkönyvtárának éppen nyugdíjba vonult vezetőjével is. Arra kérte, segítsen kérdéseket feltenni a riport alanyának, akivel csaknem tizenöt éve dolgozik együtt, s beszéljen közös munkahelyükről is. „Jó – felelte a könyvtár volt vezetője –, sok olyan dolgot mondhatok, amit Judit úgysem mondana el magáról.” Így azután hármásban ültek le beszélgetni a könyvtárban, amelynek falait körös-körül Benjámín Judit alkotásai, leginkább textilképek díszítik – a riportalany iparművész is.

– Majdnem tizenöt éve dolgozom együtt Judittal – kezdte a beszélgetést Meiszner Tamásné –, és szakmailag, illetve emberileg egyaránt telitalálatnak tartom a jelölést, amelyre az FSZEK központja tett javaslatot, adott kritériumok alapján.

– Ez a könyvtár önállóan tevékenykedő egy-

ség hírében áll, s mondják, mintha mentes volna némely, a hálózat más tagjait sújtó gondoktól. Úgy tudom például, hogy a szakma egyik nagy bánata, a gyakori személycsere itt nem okozott könnyhullatást, mivel a gárda tíz vagy tizenöt éve állandó. Hogyan lehetséges ez?

– A cserélődésekkel szemben egyetlen hatásvos fegyverünk volt: a munka örömet nyújtani a fiataloknak. Az általánosan bevezetett technikai rendszert nem valósítottuk meg, így a tájékoztató munka sem a szakképzettek kiváltsága. Tehát kezdettől fogva mindenki minden munkában részt vehet. Ehhez járult még egy sajátos munkaszervezés, ami lehetővé tette a munkatársaknak a hajlamuk szerinti önmegvalósítást. Ebbe egyaránt belefért a felsőfokú nyelvvizsga, a versenyszerű sportolás vagy akár a pusztá kedvtelésnél többet jelentő iparművészeti tevékenység. Egyszóval a munkatársak elégedettek voltak itteni helyzetükkel. Az általános szellemre talán jellemző, hogy Judit, aki több szempontból érdekelt volt a távozásomban, őszinte jó szóval marasztalt, s ez azért, úgy gondolom, nem általános.

– Judit, te mikor kerültél ide?

– 1971-ben. Rajz és földrajz szakon végeztem a főiskolát, fél évig tanítottam, azután kezdtem el a könyvtárban dolgozni. Előzőleg, érettségi után, technikusként, félmunkaidőben már belekóstoltam ebbe a mesterségbe.

– Miért nem a tanítást választottad?

– A gyakorlatban jöttem rá arra, hogy ez a pálya olyan rendkívüli felelősséget ró az emberre, aminek – úgy éreztem – nem tudok maradéktalanul eleget tenni. Amíg tanítottam, soha, egyetlen napig sem éreztem a kész munka örömet: mindig bennem volt az a tudat, hogy még alaposabban felkészülhettem volna. Pályamódosításomat követően elvégeztem az Eötvös Loránd Tudományegyetem könyvtáros kiegészítő szakát.

– *A második legrégebbi munkatárs vagy, a vezető után. Könyvtáros-példaképeid vannak-e?*

– Igen, Meiszner Panni. Mindent tőle, vele tanultam. Az összetartás nálunk csakugyan nagyon sokat számított.

– *Ahhoz, hogy egy közösség így összeszokjon, rengeteg munka kell...*

– A feladatokat nem volt nehéz megtalálni – veszi át a szót ismét Meiszner Tamásné. – Mindenekelőtt – Judit ötlete alapján – kiemelten kezdtünk el foglalkozni a hátrányos helyzetű olvasókkal, házhoz vittük nekik a könyveket. Szintén az olvasói igény szülte az akkor még a hagyományostól eltérőnek tekinthető szolgáltatásainkat: az idegen nyelvű könyvállomány kialakítását, hangzó nyelvleckék, műsoros kazetták, hangos könyvek, térképek gyűjtését és kölcsönzését. Ma már ezek alkotják gyűjtőkörünk gerincét, és a befektetett munka a legnagyobb mértékben megtérül. A munkatársak számára nagy élményt jelentett a börtönkönyvtárakkal és a pomázi munkatérapiás intézettel kialakított kapcsolat. Olvasóink közül több neves előadóművész nagy örömmel vállalta, hogy társadalmi munkában színvonalas műsorokat szervez az említett intézményekben. Talán ennyivel is sikerült érzékeltetnem, hogy munkakapcsolataink révén az élet számos, addig nem ismert területét fedeztük fel magunknak, ami a személyiséget gazdagította, és amire enélkül aligha kerülhetett volna sor.

– *És a „magyar modell”-ről mit tudsz mondani, Judit?*

– Idelátogató külföldi könyvtárosok neveztek el így azt a szerintük egyedülálló megoldást, hogy egyszerűen a műhelymunka a hátrányos helyzetű olvasók teljes körére kiterjed, másrészt a szolgáltatás széles társadalmi alapon nyugszik, s mindenfajta anyagi ráfordítás nélkül is évek óta zökkenőmentesen működik. Az úgynevezett komplexitásból adódó lehetőségekkel teljeskörűen élünk, azaz a különböző hátrányos helyzetű rétegeket kapcsolatba hoztuk egymással. Ennek formáit és eredményeit itt most túl hosszú volna részletezni. A lényeg az, hogy a különféle tárcák illetékességébe tartozó csoportok egyfajta kulturális kapcsolatba kerültek egymással. Például a vakok zenekarának játékát meghallgatták az elmebetegek; az elmebetegek szobraiból készült kiállítás pedig ujjakkal „megnézték” a vakok, és szépnak találták. Ez emberileg nagyon sokat adott ezeknek a csoportoknak. Módjukban állt, hogy saj-

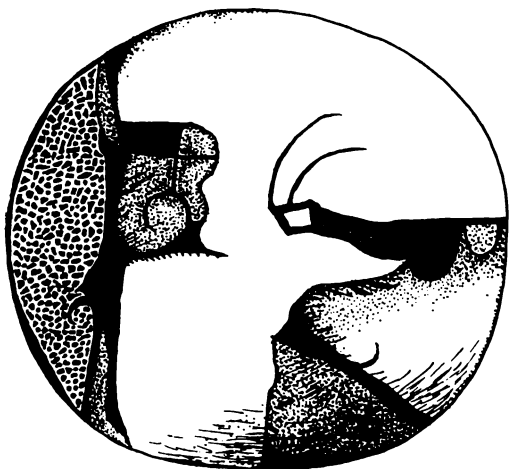
nálják és gyengéden kezeljék egymást, azt hitték, hogy nem az ő bajuk a legnagyobb a világon. Sok ilyen programunk volt. Egyébként személyes kapcsolatok is kialakultak: a munkatérapiás intézet egyik betege, egy grafikus, egy hónapig a könyvtárban végezte a munkáját. A betegeknek és az időseknek való könyvszállítást is nagyon régóta csináljuk. Az első kocsi az FSZEK központja adta a szállításokhoz, majd az V. kerületi tanács általános elnökhelyettese újabb öt vállalati gépkocsit bocsátott rendelkezésünkre. Ezen a példán felbuzdulva több kerületi tanács és vállalat csatlakozott az akcióhoz. Ma már tíz területi központ működik a fővárosban, lelkes könyvtárosok tucatjai évek óta hozzák-viszik a rászorulóknak a könyveket. Ehhez jönnek még a szocialista brigádok, magánszemélyek és mindazon csoportok, amelyek e fontos ügyben mozgósíthatók voltak.

– *Ezek szerint nemcsak az olvasókkal, hanem az intézményekkel is kiváló személyes kapcsolatokat alakítottatok ki. Úgy tűnik, másképpen nem is lehet!?*

– Munkánk egyik fő és számunkra magától értetődő vonása a kapcsolattartás, személyekkel és intézményekkel egyaránt. Tekintve, hogy nem légüres térben dolgozunk, az emberi tényező nem hagyható figyelmen kívül. Tapasztalataink rendkívül kedvezőek, szerintünk a könyvtár mint intézmény igen alkalmas arra, hogy a legkülönbözőbb rétegeket magához vonzza. Nálunk például ma is élő hagyomány, hogy olvasók nagy értékű és speciális gyűjtőkörünkbe vágó dokumentumokat ajándékoznak a könyvtárnak. Ez már csak azért is fontos, mert erre a célra nincs külön keretünk, habár időnként a központunktól kapunk bizonyos összeget, s ebben az évben az V. kerületi tanács a szolgáltatások fontosságára való tekintettel 50 ezer forintot szavazott meg számunkra. Talán az sem tekinthető véletlennek, hogy szinte elsőként ismerték fel a köznapi információs szolgálat könyvtári jelentőségét, és ellátnak bennünket mindazokkal a dokumentumokkal, amelyeket a lakosság széles rétegeivel megismertetni kívánnak.

– *Csak azt nem értem, hogy ez a rengeteg minden, amit gyűjtötök, hol az ördögben fér el?*

– Szilárd meggyőződésünk – mondja Meiszner Tamásné – , s ezt egyébként vizsgálatok is alátámasztják, hogy a könyvtárak polcainak nagy hányadát foglalja el a senki által nem keresett töltelékanyag. Ez alól természetesen mi sem voltunk kivételek, igen lehangoló lát-

ványt nyújtottak a törzsolvásoknak rendre visszaköszönő kötetek. Egyébként a vizsgálat azt is feltárta, hogy jelentékeny számban vannak olyan művek, amelyek a vásárlástól kivonásukig egyszer sem kerülnek kézbe. Ez egyben megszabta a beszerzés további irányát is: feladatunk nem a tárolás, hanem az értékek közvetítése. Célunk az, hogy a könyvek minél nagyobb része legyen az olvasóknál, s ne az állványokon porosodjék. A helyhiányról talán ennyit. Alapelvünk, hogy a legértékesebb gyűjtemény is csak akkor válik közkinccsé, hogyha arról tudnak. Széles körű PR-tevékenységbe kezdtünk. Judit a kapcsolatteremtés „házi bajnoka”: a Magyar Rádióval, a Magyar Televízióval, az MTI-vel bensőséges, jó viszonyt épített ki. Elkövetkezett tehát az az időszak, amikor „a csapból is mi folytunk”. A szakma emberileg érthető módon némi bosszúsággal szemlélte ezt aényt. Választhatunk: vagy figyelembe vesszük a kollégák érzékenységét, vagy megyünk a magunk útján. Ez utóbbit választottuk, olvasóink nem kis öröme. Főnökeinknek becsületére legyen mondva, hogy nem korlátoztak, sőt szükség esetén segítettek is törekvésünkben.

– *Miután az intézményt főkönyvtárrá minősítették, nem lehetett könnyű megőrizni ezt a „fényes elszigeteltséget”, ezt a szinte idilli légkörű könyvtári műhelyt!*

– Valóban voltak fenntartásaink a főkönyvtári rendszerrel kapcsolatban – árulja el Judit –, amelyek szerencsére csak részben igazolódtak. Tartottunk attól is, hogy a négy könyvtár személyzeti összevonása megzavarhatja jól

kialakult munkarendünket. De mindenekelőtt azt tartottuk sérelmesnek, hogy ezáltal régi kiváló szakemberek – a többi könyvtár dolgozói és vezetői – szakmailag és anyagilag hátrányos helyzetbe kerültek. Külön szerencsénkre tekinthető, hogy a nálunk érintett kollégák kellő önuralmat tanúsítottak ebben a kérdésben, és kezdettől fogva kitűnő partnereink voltak az együttműködésben. Ma már érvényesülnek a szervezeti változásból következő kedvező hatások is.

– *Térjünk rá most már tulajdonképpeni témánkra! Minden, amit a könyvtárról és a könyvtári munkákról mondatok, úgy tűnik, a legszorosabb összefüggésbe kerülhet azzal, ami a képviselő dolga. Mit jelent ez a csaknem tizenöt éves szakmai múlt a könyvtáros-képviselő munkájában?*

– Természetesen rengeteget: komoly előtapszlatokat a lakossággal, az emberekkel való foglalkozásban, a gondokra, a kényes pontokra való fogékonyságban és érzékenységben. Jelenti a sokirányú tájékozódásra való hajlamot, a kapcsolatteremtés készségét és a szükséges hangnem megtalálását minden helyzetben. Könyvtárosként számos olyan gondját ismertem meg a lakosságnak, amit különben nem ismernék, magánemberként talán nem venném észre, csak így, szolgáltatásainkon keresztül. A közélet és a könyvtárügy összefügg, ugyanazt kell tenni, amit eddig: törődni a rámbizottakkal. Képviselői tapasztalataim még csekélyek; a jelölőgyűléseken látottakból, hallottakból, meg az áttanulmányozott dokumentumokból szerzett ismeretekből állnak, de az már a „választási hadjárat” alatt is kiderült, hogy az emberek nincsenek igazán hozzászokva, hogy válaszolnak nekik, foglalkoznak velük, és főleg, hogy őszinték hozzájuk. Ezt ugyan már az olvasóknál is tapasztaltam, mégis újra és újra meglep. Amikor a választási beszédre készültem, alaposan el kellett gondolkodnom azon, hogy mit ígérhetek választóimnak legfontosabb problémáik megoldásában. És rájöttem, hogy felelősséggel: semmit. Nem mondhatom a nyugdíjasoknak, hogy felemltetem a nyugdíjukat, a fiataloknak, hogy lakást szerzek nekik, az értelmiségieknek – tanároknak és könyvtárosoknak –, hogy kivívom a megbecsültetésüket. Azt mondhatom csak, és azt is mondtam: ami tőlem telik, azt megteszem, de csak az ország helyzetét és lehetőségeit figyelembe véve tehetek ígéreteket.

– *Ügynevezett programod tehát nincsen?*

– Programom nem a kézzelfogható dolgok

igérgetése, hanem az odafigyelés. Az élet során adódó gondokra kell összpontosítani, azokat felismerni, az éppen lehetséges megoldást megkeresni. A társadalomban rengeteg hasznos energia van, úgy érzem. Az emberek hajlanak a jóra – pénz nélkül is lehet őket mozgósítani, ha értelmes célt tudunk mutatni nekik. Ma sem a pénz az egyetlen ösztönző erő, bármennyire is annak tekintik! Olyasmibe igyekezzünk belevinni az embereket, ami lehetőleg örömet is szerez nekik – ez nagyon fontos!

– *Minek tulajdonítod a győzelmedet ennek az igen-igen szerény programnak ellenére?*

– Őszinte voltam, csak az ígértem, amit bizonyosan teljesíteni tudok. Elmondtam a választási beszédben, hogy én nem tudok bármit is felelősséggel, bizton állítani, amíg a következő ötéves terv anyagi vonatkozásait nem ismerjük pontosan, márpedig az az országgyűlés téli ülészakának témája lesz. A jelölések időpontjában még a tanácsi keretek sem voltak elosztva. Hogyan beszélhetnék a levegőbe, amíg nem ismerjük a kultúrára és egyébre jutó összegeket? Az emberek, úgy tűnt, örülnek, hogy a valósággal, az élet tényeivel számolhatnak. Arra gondoltam: ezek az emberek valamikor, valahol számonkérik majd ígéreteimet! Csak azt és annyit ígértem, amiért vállalhatom a felelősséget. Talán ezért választottak meg.

– Pedig nem voltak Juditnak kortesei – teszi hozzá Meiszner Tamásné –, sem pedig szervezett választói, mint sok helyütt. Volt, ahol a jelölt elhozta magával a fél munkahelyét. A munkatársak közül kevesen tudtak Judit jelöléséről, és ugyanígy az olvasók sem. Egyetlen olvasónk tévedt csak oda – ott lakik –, egy régi ismerős, akivel a kapcsolatunk abból állt, hogy szüntelenül és szigorúan szidalmaztuk őt és veszekedtünk vele, mert ritkán járt be, s a könyveket mindig csak hosszú idő után, nagy erőfeszítéseinkre hozta vissza. Hát ez az olvasó egyszer csak felállt a jelölőgyűlésen, hogy hozzászóljon, és mi elsápadtunk. Na, löttek a képviselőségnek! De az illető rendkívüli hévvel olyan, de olyan beszédet mondott Judit mellett...! Valószínűleg úgy érezte, hogy aki anynyira védi a könyvtár és az olvasók érdekeit, mint ez a könyvtárosnő, az a lakosság ügyeiben sem tesz majd másként.

– *Szokád és persze értelmiségi mivoltod szükségképpen felruház sajátos ismeretekkel és sajátos felelősséggel is az általad ismert rétegek gondjai iránt. Őket másképpen kell képviselned?*

– Képviselői munkámban is ugyanazt az alapvetet kívánom érvényesíteni, amit könyv-

tárosként vallok – válaszolja Judit. – Nekünk itt és most kell helytállni, az adott lehetőségek keretein belül, a lehető legjobban. Bizonyos rétegek gondjait valóban jobban ismerem, nagyobb biztonsággal védhetem érdekeiket. Műveltség, tudás nélkül nincs olvasó, tanár, diák, könyvtáros. Az értelmiséginek azonban a tájékozottsághoz, információszerzéshez *pénz és idő* kell. De nem győzöm eleget hangsúlyozni, hogy ugyanakkor a gyakorlatban csakis a mai adottságokra építhetünk a könyvtári munkában is.

– *És az általános kérdések, az „ország gondjai”? Miben fog állni tulajdonképpeni képviselői munkád?*

– Az „ország gondjai”, mondhatom, mindenki által ismertek, úgyszólván a gyerekektől a legfelsőbb vezetőkig; ezeket nem a képviselőnek kell felismernie vagy felfedeznie. Mint képviselő szélesebb körű tájékozottságot szerezhetek az eddiginél, s ez nyilván segít majd a gondok és teendők pontosabb felismerésében. Foglalkozom máris – és fogok is – a választókerület lakosságának problémáival. Ezenkívül az országgyűlésben én is, mint minden képviselő, javaslatot tehetek bizonyos kérdések megtárgyalására, s elmondhatom véleményemet a felvetett kérdésekről. A szakbizottságok munkájában is részt lehet venni. Én szerettem volna tagja lenni a kulturális bizottságnak, s bár nem lettem, érdeklődőként részt vehetek valamennyi ülésen és programon, egyenrangúként tárgyalhatok a felvetett kérdésekről. A lakosság gondjait hivatalosan havi egy fogadóórán, a kerületi tanácson hallgatom meg, de ez nem marad ennyi, és – bár hivatalos fogadóóráim még nem volt, csak június 8. óta vagyok képviselő – a könyvtárban felfedeztek maguknak a választóim, és kezdnek ide szállingózni... Pillanatnyilag az országgyűlés alakuló időszakához tartozó feladataink vannak, megismerkedés a népfront munkájával, munkatanácskozások, tanácsülések. Mint mondtam, a téli ülészak a következő ötéves tervvel foglalkozik, erre kell felkészülnünk.

– *Hogyan fogod tudni összeegyeztetni a könyvtárosi feladatokat, a szolgáltatásokat a képviselői munkával? Ráadásul megbízott vezető lettél a könyvtárban, ahol hosszú idő után a munkatársi gárda is épp most változik: ahogy mondtátok, két gyesen levő kolléganőtök helyett két veszélyeztetett terhes munkatársatok van, Panni nyugdíjba megy. Pedig mint könyvtáros-képviselőnek, nyilván ki kell majd lépned saját*

könyvtáradból és szemmel tartani az egész könyvtárügyet, figyelni a szakmai fórumokat, a könyvtárosegyesület munkáját, a minisztériumban... Sőt, publikáltál is: 1981-ben jelent meg a szintén munkatárs Bolgár Ágnessel közösen készített, Idősek és betegek könyvtári ellátása című kiadvány, az Országos Széchényi Könyvtár, Könyvtártudományi és Módszertani Központ gondozásában. Idén pedig a Hátrányos helyzetű olvasók ellátása című, Csapó Edit szerkesztette, ugyancsak KMK-kiadvány, benne tanulmányok: A házhoz kötött olvasók könyvtári ellátása. Nem túl sok ez egyszerre?

– Ami a publikálást illeti, számomra sohasem ez volt a legfontosabb. A legfontosabb az

érdemi munka volt és maradt. Nem lehet, és úgy érzem, nem is kell minden szakmai fórumon részt venni, mert ezáltal éppen a mindennapi munka szenvedne kárt. A lényeges problémákról kell tájékozódni, kiválasztani a legfontosabb eseményeket és kérdéseket, és ezekre összpontosítani a figyelmet, konzultálni azokkal, akik az adott ügyben megfelelő felvilágosításokat tudnak nyújtani. Könyvtárosként és képviselőként is ez lesz a dolgom. A könyvtárban természetesen dolgozom továbbra is, amennyit csak tudok. Boldog leszek, ha tartani tudom azt a színvonalat, amit eddig elértünk. És bizonyos vagyok benne, hogy a munkatársaim éppúgy segíteni fognak, mint eddig!

Abody Rita

Visszhang

Új könyvtár, új örömök, új gondok

Kívánnám: minden szűkölködő könyvtárosnak adassék meg az a lelkesítő öröm, hogy többé már nem kell helyhiánnyal küszködni; könyveket zsúfolt polcokra visszaraknia, külső raktárakba ki-, s onnan bizonyos példányokat naponta (hetente?) visszaszállítania, „kinőtt” katalógusfókokba cédulákat beosztania. Kívánnám, de nem kívánom, mert csodák csak a mesékben vannak. Tudatos tervezés lehetséges csupán, annak viszont, hogy a könyvtárak új épülethez jussanak – országunk jelenlegi gazdasági helyzetében – mind kisebb és mind távolibb az esélye. Kivételek természetesen akadnak, s jó érzés tudni, hogy könyvtárunk, a kőszegi Chernel Kálmán Városi Könyvtár – másfél évtizednyi várakozás után – ezek közé tartozik.

Az 1984. március 26-án felavatott épületről olvashattunk már e lap 1984. évi 10. számában. Papp István Régi épületben új könyvtár Kőszegen címmel mutatta be intézményünket, azzal a nem titkolt szándékkal, hogy a felújított műemléképület előnyeit és hibáit más könyvtárakéival egybevetve általánosabb érvényű következtetésekhez jusson. Megállapításai részben elégedetté tettek, részben töprengésre és vitára készítettek bennünket. A lap 1985. évi

8. számában megjelent *Közművelődési könyvtárépítészetünk néhány időszerű kérdése* című írása viszont elszomorított mindnyájunkat, mivel a benne említett „egészséges állatorvosi lóhoz” viszonyítva igencsak beteg lónak bizonyultunk!

Nem foglalkozom most „lóságunk” mibenlétével, ehelyett visszatérek az első írásában megfogalmazott észrevételeire. Az épület funkcionális rendjével kapcsolatos kétségei részben alaptalannak bizonyultak, módosító javaslatai pedig részben megvalósultak. Ezek közül a továbbiakban utalok néhányra, de nem ez a fő célom. Tekintve, hogy az épület belső térszerkezete és bútorzata évekre, sőt, évtizedekre szólóan végleges, itt csupán arra vállalkozom, hogy beszámoljak eddigi eredményeinkről, s – ironikus kedvemben lévén – bebizonyítsam: a kőszegi könyvtárépület a létező könyvtárépületek legjobbika.

Kezdjük adatokkal!

A régi és az új párhuzamba állítását az 1982., 1984. és 1985. évi forgalmi adatok ismertetésével kezdem. Az időpontok kiválasztása némi

magyarázatra szorul. Azért választottam bázisadatként az 1982. éveket, mert ez az év volt a régi helyszíneken való működésünk utolsó zavartalan esztendeje. Korábbi felnőtt-részlegünk egyetlen nagyobb terme – „nem várva meg” az új épület elkészültét – süllyedni kezdett, s emiatt 1983-ban életveszélyessé nyilvánított, így hát átmenetileg már abban az évben is szüneteltetnünk kellett szolgáltatásainkat. Az 1984. év a végleges helyre költözés miatt volt csonka. Elvileg 1985 lett volna az

első ismét zavartalan esztendő, akkor viszont a teljes körű állományellenőrzés miatt csökkent a nyitvatartási napok száma, s eredményeink is csupán szeptember 30-áig ismeretesek.

A nyitvatartási napok számának lényeges eltérése miatt az évenkénti forgalmi adatok összevetése hamis képet adhat, ezért célravezetőnek látszik a napi átlagos forgalom összehasonlítása is.

1. számú táblázat

Részlegek	Az olvasók száma			A látogatók száma			A kölcsönzött könyvtári egységek száma		
	1982	1984	1985	1982	1984	1985	1982	1984	1985
Felnőtt- Gyermek- Zenemű- és hangtár	1244 926	1623 1572	1372 1413	18 060 17 149	16 081 16 698	13 435 10 041	39 293 12 476	25 520 18 778	20 288 12 872
	–	–	–	–	8 169	4 712	–	–	–
Összesen	2170	3195	2785	35 209	40 948	28 188	51 769	44 298	33 160

2. számú táblázat

Részlegek	A látogatók napi átlaga			Az egy olvasóra jutó kölcsönzött egységek száma		
	1982	1984	1985	1982	1984	1985
Felnőtt- Gyermek- Zenemű- és hangtár	59 67	68 75	74 52	32 8	16 12	15 9
	–	53	31	–	–	–

Megjegyzés: az 1982. és az 1984. évi adatok mindkét táblázatban december 31-i, az 1985. éviéek szeptember 30-i állapotot tükröznek

Az adatokból kitűnik, hogy 1984 decembereig a legnagyobb forgalmat a gyermekrészleg bonyolította le. A múlt évben a községi általános iskolák tanulóinak 83 százaléka iratkozott be könyvtárunkba, míg korábban csak 40–50 százaléka. Az 1985. szeptember 30-áig mutatózó visszaesés hátrányos következtetések levonására nem adhat okot, hiszen az év utolsó

negyede tekinthető leginkább a könyvtárlátogatások évadjának.

Papp István azon aggodalmára, hogy a második emeleten levő gyermekrészleg „átmenő forgalma” esetleg zavarja az első emeleten levő felnőtt-részleg látogatóit, „üzenem”: nem zavarja. Természetesen hitelesebb választ maguk a felnőttek adhatnának.

Az épület térrendszerére, ezen belül hármastalpasára vonatkozó fenntartásait elvileg elfogadtam, ezért okoz számomra külön örömet, hogy a lépcsők, a falak, az ajtók – bár nem „flexibilisek” – nem szabnak gátat a korosztályok kívánatos találkozásának. Gyermekek kísérik be szüleiket, nagyszüleiket, idősebb testvérüket a felnőtt részlegbe, és ugyanez fordítva is megtörténik. Kicsik és nagyok együtt látogatják a zenemű- és hangtárakat, bár nem vitatható az előbbieknél nagyobb jelentősége.

Mindenütt rendkívül családias a légkör. Sok szülő csupán azért jutott el könyvtárunkba, mert nem volt ereje ellenállni gyermeke unszolásának.

A felnőtt részleg forgalmi adatai is biztató képet mutatnak. Napi 68–74 látogató olyan kisvárosban, ahol az üzemi dolgozók olvasási igényét két – szintén újak számító – szakszervezeti könyvtár elégíti ki, igen jó eredmény. Mivel a kölcsönzött kötetek száma mind abszolút, mind viszonyszámokkal mérve csökkenő tendenciát mutat – az országos irányzattal való egybeesés ellenére –, folyamatosan keressük ennek magyarázatát. Általunk vélt okai a következők:

Az abszolút számok csökkenéséhez feltétlenül hozzájárult a nyitvatartási napok kedvezőtlen alakulása. S itt a már ismertetett kényszerű szolgáltatási szünetek mellett azt is meg kell említenem, hogy enélkül is körülbelül ötvennel csökken a szolgálati napok száma, mivel az új könyvtárban a hétfőt szünnapra nyilvánítottuk. Munkaszervezésben járatos könyvtárosoknak talán nem kell bizonygatnom ennek szükségességét. Az ötnapos munkahét és a hatnapos nyitvatartás között olyan ellentmondás feszül, amely jelenlegi létszámunkkal nem oldható fel.

A viszonyszámok – az egy olvasóra jutó kölcsönzött állományegységek száma – csökkenésének okát az olvasási kedv apadásán kívül a könyvtárhasználati szokások megváltozásában látom. 1985. szeptember 30-áig a kölcsönző látogatók aránya az összeshez viszonyítva mindössze 47 százalék volt. – Hogy mit csinál a könyvtárhasználók 53 százaléka azon kívül, hogy „statisztikánkat rontja”? Újságot olvas, a csak helyben használható könyveket forgatja; iskolai, továbbképzési feladatait oldja meg és rendezvényeinket látogatja. (1984. évi rendezvényeinknek átlag 53, összesen 2135 résztvevője volt.)

Visszatérve Papp István – rokonszenvtől sem mentes – észrevételeire, a zenemű- és

hangtár első három napi használatában megmutatkozott felnőtt-gyermek konfliktust gyorsan elsimították a hétköznapiak. A tavaszi szünet elteltével kialakult a rend. Sajnos, a részleg iránti rendkívüli érdeklődésnek később gátat szabott az a körülmény, hogy fél esztendő eltelté után elromlottak fejhallgatóink, és javításukra egyáltalán nem, pótlásukra pedig csak újabb fél esztendő után kerülhetett sor.

Utolsó „válaszom” a földszinti, többnyire előadó- és kiállítóteremként hasznosított helyiség nyilvánosabb használatára, irodalmi kávéházként való működtetésére vonatkozik. Megvalósításának gondolatát nem vetettük el. Első lépésként két egyesület, a Mozgássérültek Köszegi Csoportja és Kőszeg Város Baráti Köre használja találkozóhelyül, magát az intézményt pedig székhelyül. Összejöveleik esetenként kávéból, üdítőitaloktól sem mentesek, igaz viszont, hogy találkozóikon egyelőre irodalom helyett „csak” közügyekről, közös ügyekről esik szó. Pillanatnyilag az előkészítés stádiumában van a terem dzsesszklubként való hasznosítása is.

Rendkívül nagy az intézmény vonzóereje. 1984-ben a lakosság 25 százaléka volt tagja könyvtárunknak, de nem csupán a községi keretben. Rendezvényeit más települések lakói is látogatják. Számítalan turista áll meg Kőszeg városának a főbejárata kifüggesztett térképe előtt, hazai és külföldi turistacsoportok és küldöttségek tekintik meg belső tereit. A földszinti – beiratkozás nélkül is használható – lapozgatót mind többen veszik igénybe. A portán elhelyezett menetrendeket, telefonkönyvet sokan használják, és egyre több embernek jut eszébe, hogy vitás kérdések eldöntéséhez – személyesen vagy telefonon – a könyvtárosok segítségét kérje. Régotha várt eredmény esetünkben az is, hogy a szombat helyi Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola hallgatóit méltó körülmények között fogadhatjuk könyvtári gyakorlatra.

Munkaerőviszonyok

Az eredmények elégedett nyugtázása mellett nem kívánom elhallgatni megoldott és megoldatlan gondjainkat sem. Mi, akik tíz esztendővel ezelőtt boldogok lettünk volna, ha tereink megduplázódnak, 1984-ben a régi alapterület hatszorosát kaptuk meg.

Ami a dokumentumok elhelyezését, a látogatók kellemes környezetben való fogadását illeti, maradéktalanul teljesültek kívánságaink.

A munka megszervezése azonban az új feltételek között különös gondot okozott. Nem csupán azért, mert az eddigi három könyvtáros helyett legalább öt szükséges ahhoz, hogy két-től háromra gyarapodott részlegeinket (zenemű- és hangtárunk teljesen új) a korábbi heti 34 óra helyett 42 órán át tartsuk nyitva, hanem azért is, mert új álláshelyeinkre 3 ezer Ft (!) átlagbért kaptunk, s ez az összeg magában foglalta a 310 forintnyi munkabér-kiegészítést is!

Helyzetünket nehezítette az is, hogy az új státusokat nem lépcsőzetesen, hanem csak 1984. január 1-jével kaptuk meg, s ugyanezen időszakban kellett megválnunk két, nagy gyakorlattal rendelkező munkatársunktól, nyugdíjazás, illetve váratlan halál miatt. A létszám csak 1984 októberében lett teljes, emiatt fél éven át a feldolgozó csoport vezetője is, az igazgató is munkaidejének felét a „jéghegy csúcán”, az olvasószolgálatban töltötte. A helyettesítések megszervezése mellett az intézmény új szervezeti rendjének kialakítása vált szükségessé. Míg korábban az egy irodába zsúfolódó hét dolgozó munkájának megszervezése közvetlen megbeszéléssel megoldható volt, a tizennyolcra gyarapodott létszám csoportszervezet kialakítását tette szükségessé.

Az intézmény alkalmazottai közül 12 dolgozik könyvtáros munkakörben, közülük 6 felsőfokú (főiskolai) könyvtárosi végzettséggel, 4 középfokú szakmai képesítéssel, 2 könyvtártechnikusi oklevéllel. Két csoportot, illetve három egységet alkotnak. Az olvasószolgálati csoport, amely a három részleg munkatársait tömöríti magába, kezdetben nyolc tagot számlált. Közülük három a felnőtt-, három a gyermekrészlegben, kettő a zenemű- és hangtárban dolgozott; négy felsőfokú végzettséggel, három középfokú képesítéssel és egy technikus oklevéllel. A látszólag magas létszám az első év rendkívüli forgalma, valamint a zenemű- és hangtár katalógusszerkesztési restanciái miatt indokolt is volt. Az 1985. évi forgalmi adatok részleges ismeretében már tudjuk, hogy a létszám csökkenthető, ezért egy munkatársat áthelyeztünk a feldolgozó csoportba.

A feldolgozó csoport korábban három, ma négy munkatárssal működik. Vezetője – felsőfokú végzettségű szakember – egyben az intézmény kinevezett igazgatóhelyettese is. A csoport három tagja közül egynek középfokú képesítése, egynek könyvtártechnikusi oklevele, egynek pedig közgazdasági szakközépiskolai képesítése van.

A harmadik egységet – egy személy mégsem alkothat csoportot – a hálózati-módszertani munkát végző, gimnáziumban közgyűjtemény-kezelői szakot végzett munkatárs jelenti, aki kezdetben a feldolgozó (és hálózati) csoport tagjaként dolgozott. Hálózati központunk határozott javaslatára „önállósítottuk”, munkáját most az igazgató közvetlen irányításával végzi. Az egyéb munkakörökben alkalmazott munkatársakat külön egységbe, a gazdasági csoportba soroltuk. Tagjainak száma öt; egy felsőfokú képesítésű számviteli szakember, két takarító és két részfoglalkozású ruhatáros. Tekintettel arra, hogy intézményünk nem gazdálkodik önállóan, a csoportvezető munkaidejének fele részét gépeléssel, sokszorosítással tölti. (Az ország többi könyvtárában is észlelhető munkaerőgondok természetesen minket is sújtanak. Okukat keresve az alacsony béreket, a változatlanul 42 órás munkahetét, a kedvezőtlen munkaidőbeosztást és a szolgálati lakások hiányát egyaránt meg kell említenem.)

Mi van még?

Az új szervezeti felépítést nem csupán a megnövekedett alapterület, az épület három szintjének más-más pontján levő munkahelyek, a szolgáltatások körének bővülése, a több és „megnyúlt” nyitvatartási idő indokolta (felnőtt-részlegünk 10-től 19 óráig, másik két részlegünk 12, illetve 13 órától 18 óráig, szombaton a felnőtt- és a gyermekrészleg 10-től 16 óráig tart nyitva), hanem az a körülmény is, hogy az új épület átadásával hálózati alközponti szerep körünk érvényesítése is megkezdődött. A közigazgatási határok szerint eddig is városkörnyéknek minősülő terület húsz könyvtári egysége közül 1984 decemberéig – a régebbi kettő mellé – tízet vontunk be a letéti ellátásba. 20 ezer kötetes könyvvállományuk átleltározása megtörtént, de ez csupán formális megoldása a feladatnak. A tizenkét egység könyvbeszerzési kerete mindössze évi 36 ezer forint, s ez a letéti helyenként 3 ezer forintnyi összeg 1984-ben is csak 80 új kiadású könyv beszerzésére volt elegendő, noha a 211/1984. (Műv. K. 23.) MM számú útmutató szerint 200 volna a kívánatos. Helyzetünket nehezíti még a letéti raktárkészlet, a művelődési autó hiánya, és persze a könyvárak emelkedése is.

Költségvetésünk összege megnövekedett ugyan az új intézményben, de a különbözőt

nagyobbik hányada a fenntartási kiadások fedezete. Rendkívül alacsony a beralapunk. Összehasonlításhoz néhány adat: A magyarországi átlagfizetés 1983-ban 4620; a könyvtárosok átlagbére 1983–1984-ben Vidra Szabó Ferenc adatai szerint 4320 forint; Vas megye könyvtárosainak átlagbére 1982. december 31-én Zelles Ilona adatai szerint 3956; könyvtárunk dolgozóinak átlagbére viszont 1985. június 30-án mindössze 3775 forint volt!

A költségvetésünk egyéb személyi kiadásokra és szakmai felszerelések beszerzésére szolgáló rovatain levő összeg is alacsony, a dokumentumok beszerzésére fordítható összeg pedig az áremelkedések miatt vált azzá.

A felsorolt gondok ellenére új épületünk számtalan olyan lehetőséget kínál, amelyek a régi hiányoztak. Bár ott is rendszeresen tartottunk könyv- és könyvtárhasználati órákat, a napközi otthonos tanulók részére játékos ismeretterjesztő foglalkozásokat, a rendkívül szűkös alapterület hátrányosan érintette kezdeményezéseink sikerét. Író-olvasó találkozót csak társintézményekben tarthattunk. Az új könyvtáráépület tágas tereivel, olvasóudva-

rával, önálló előadó- és kiállítótermével, gyermekfoglalkoztatójával, zenemű- és hangtárával szinte korlátlan lehetőségeket kínál a szokványostól eltérő rendezvények tartására. A korábbiak újakkal bővültek, sorozatjellegű öltöttek. Csupán példaként említem kamarakiállításainkat, kamarahangversenyeinket, könyvpremierjeinket, kor, illetve foglalkozás szerint egységes csoportok (például óvodások, nyugdíjasok, iskolai munkaközösségek, szocialista brigádok) részére szervezett könyvtárismertető foglalkozásainkat, általános iskolások részére indított természettudományos előadás-sorozatunkat, hangverseny-előzeteseinket, zenei vetélkedőinket.

Vitathatatlanok eredményeink, mégis sok tennivalónk akad még az állományfeltáró munkában, szolgáltatásaink körének és színvonalának bővítésében, illetve javításában, meglevő és lehetséges olvasóink szórakozáson túli igényeinek kielégítésében, újabb igények felkeltésében, a tájékoztató munka gyorsabbá és pontosabbá tételében, a központi szolgáltatások közvetítésében.

A jobbitó szándék megvalósítását segítik a tárgyi feltételek, gátolják viszont azok fogyatékosságai, ezért róluk is említést kell tennem. Új intézményünk gépesítettsége számottevő fejlődést mutat, de távolról sem a lehető legjobb. Mi, akik három éve két írógépet és egy „Vízigráfot” (kézi működtetésű katalóguscédula-sokszorosító) tudhattunk csupán magunkénak, ma hat írógéppel, egy *Robotron S 6011* típusú sokszorosítógéppel, diafilmvetítővel és mikrofilmolvasó-készülékkel is rendelkezünk. Ami nagyon hiányzik még, és szolgáltatásaink számának, minőségének is részben gátat szab, az a normálpapírral működő gyorsmásológép (telex- és videokészüléket, számítógépeket említeni sem merek) volna, s ki tudja, mikor lesz, mert csodák, amint a bevezetőben írtam, csak a mesében vannak.

★

Kedves Olvasó! Elképzelhető, hogy a beszámoló elején írt állításomat, amely szerint a kőszegi könyvtáráépület a létező könyvtáráépületek legjobbjika, nem sikerült bebizonyítanom, ezért kissé módosítom: A kőszegi könyvtár a létező (magyar) könyvtárak (egyik) legszébbike. Kérem, győződjék meg róla!

Simon Gizella

a kőszegi Chernel Kálmán
Városi Könyvtár igazgatója

**A Kőszeg Gyermekkar
kamaraegyüttesének hangversenye
a könyvtár olvasóudvarában
(Kappel János felvétele)**

KAPCSOK

Kísérletek a mikroszámítógépek könyvtári alkalmazására

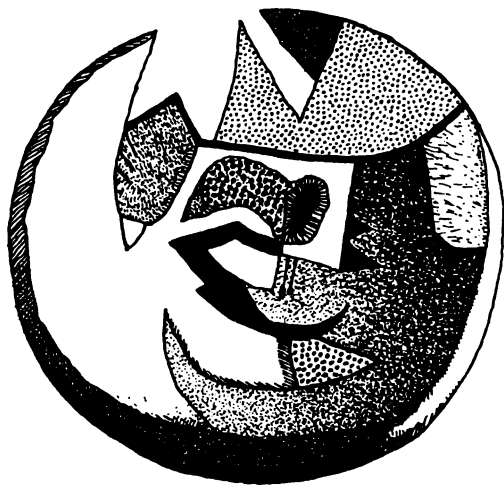
Külföldi példákból régóta tudjuk, hogy a számítógépek a könyvtári munka több területén nélkülözhetetlen és pótolhatatlan segítséget nyújtanak, a hazai gyakorlatban a szükségletekhez és a lehetőségekhez képest mégis elég nehezen törnek utat. Ebben számos egyéb ok mellett a könyvtárosok idegenkedése is szerepet játszik. Ráadásul a feltételek hiányára való hivatkozás is adhat némi kibúvót a szélesebb körű és rendszeres felhasználás mindennaposá tételében. Mivel néhány rendszer és szolgáltatás már működik, napjainkat okkal tekinthetjük a felkészülés időszakának, amelyben hasznos segítségnek ígérkeznek az országba érkezett és a nálunk kifejlesztett *személyi számítógépek*. Ismereteink szerint máris számos megyei és városi könyvtár rendelkezik valamelyik típussal, vagy tervezi valamely részterületen való alkalmazásukat. Ezzel egybevág az a külföldi jelenség is, hogy a korábbi törekvésekkel ellentétben (amikor is szinte az egész könyvtári tevékenység azonnali számítógépesítése volt a célkitűzés) most az egyes manuális részfolyamatok külön-külön történő számítógépesítését is megfelelőnek tartják – igaz: követelmény, hogy az egyes inputok és outputok összekapcsolhatók, később pedig a különböző területek egységes rendszerré szervezhetőek legyenek.

Tudomásunk szerint az Országos Széchényi Könyvtár fejlesztési csoportja által készített TUDOR-on kívül (*Könyvtáros*, 1985/3. sz.) egyelőre nem állnak rendelkezésre más szakmai alkalmazói programok. A TUDOR-programcsalád *Commodore 64* típusú számítógépre készült retrospektív információkeresés és SDI (szelektív információterjesztés) szolgáltatás végzése céljából.

A szombathelyi Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskolán, ahol a könyvtárosok képzésén kívül – egyebek között – matematika, fizi-

ka, illetve modern technika szakos általános iskolai tanárképzés keretében is folyik felkészítés a számítógépek használatára, jó lehetőségek kínálkoznak a számítógépes kultúra meghonosítására, az első lépések megtételére az új iránt fogékonyabb fiatalok körében, mégpedig a szakpárok kapcsolásával, de anélkül is. Már hírt adhattunk a *Könyvtárosban* (1985/6. sz.) a modern információkeresés korszerű online módszereibe való bevezetés első próbálkozásáról, arról a csak néhányakat érintő céltanfolyamról, amelyet a Veszprémi Vegyipari Egyetem központi könyvtárának kezdeményezésére és előzékeny segítségével bonyolítottunk le. Most arról kívánunk tájékoztatást adni, hogy a valamennyi hallgatóra kiterjedő képzés keretében eddig a kölcsönzés, az információkeresés, valamint indexkészítés gépesítésével foglalkoztunk.

Úgy véljük, máris kitapinthatók a személyi számítógépek használhatóságának korlátai, s

minden bizonnyal nem e gépek alkalmazása hozza meg a könyvtárügy számára a végső megoldást. Ezt jól tudván, mégis tervezzük további részprogramok (ún. *könyvtári alkalmazói programcsomagok*, rövidítve KAPCSOK) készítését, mint a számítógépes gyakorlat szellemi előkészítésének változatait. Azért ismertetjük röviden programjainkat, hátha lesznek vállalkozók a gyakorlatban való kipróbálásra, vagy ötleteket adunk mások fejlesztő munkájához.

Kölcsönzési program

Köztudomású, hogy a könyvtári munkának egyik legjobban algoritmizálható, mert sok mechanikus elemet tartalmazó területe a kölcsönzés. Eléggé egyhangú, unalmas, fásasztó, időt és energiát rabló adminisztratív tevékenység ez a könyvtáros számára – mégis mindenképpen el kell végezni. Nem véletlen, hogy az elmúlt évtizedekben számos próbálkozás történt a pénztárgépek vagy a fényképezési eljárások könyvtári kölcsönzési alkalmazására és a külföldön már bevált számítógépes módszerek hazai meghonosítására. Az előbbieket nem váltak be igazán, az utóbbiaknak (reméljük, csak átmenetileg) behozatali akadályai vannak a külföldi fizetőeszközök hiánya miatt. A korábbi próbálkozások a számítógépes megoldásokra nemcsak pénz-, hanem eszköz- és erősen előkészítésgényesek is voltak.

Nem lehet e cikk feladata a részletező programleírás. Így hát csak jelezzük, hogy matematikus-programozó szakember kolléga és vállalkozó hallgatók közreműködésével nálunk olyan program készült, amelynek segítségével az olvasók beírása, a kölcsönzések lebonyolítása, az előjegyzések felvétele, a kölcsönzések meghosszabbítása, az előjegyzett művek beérkezéséről szóló értesítések elkészítése éppúgy megvalósítható, mint a késedelmes olvasók felszólítása, valamint a statisztika összeállítása. A programnak előnye, hogy bevezetéséhez nincs szükség külön és hosszadalmas előkészítő munkára, mivel a könyv „azonosítója” meg egyezik leltári számával, az olvasóé pedig az olvasójegy számával. Képes a program a kölcsönzési idő lejártát könyvenként figyelni, s a lejáratot könyvenként módosítani. Sok könyvtárban korlátozzák az egyszerre kikölcsönözhető könyvek számát – a program alkalmas ennek ellenőrzésére és jelzésére is. A megoldásnak – akárcsak a kétkartyás kölcsönzési

rendszernek – megvan az az előnye, hogy nemcsak azt mutatja meg, hogy mely művek találhatók egy bizonyos olvasónál, hanem azt is, hogy valamelyik művet ki kölcsönözte ki. (Ez a szakkönyvtárak számára különösen előnyös.)

A könyvtáros tehát számos adminisztratív munka alól mentesíthető, a számítógép pontosan elvégzi helyette. A hátrányok (csakúgy mint más programok esetében) a személyi számítógép, a *Commodore 64* sajtóságaiból következnek: körülbelül 4 óras üzemidő után pihentetni kell, továbbá – és elsősorban – a memóriakapacitás erősen behatárolja felhasználási területeit. Leginkább a kisebb könyvtárakban, kisebb forgalmú szakkönyvtárakban vagy a nagyobb könyvtárak valamely kisebb részterületén alkalmazhatók. (Ha egy olvasó egyszerre 24 dokumentumot kölcsönözhet, akkor 700, ha 12-t, akkor 1400 olvasó kölcsönzésének nyilvántartására alkalmas; s a dokumentum azonosítója legfeljebb 6 karakter – betűhely – lehet.) Nincs akadálya az olvasók vagy az állomány meghatározott ismérvek szerint kiemelt csoportjaiban bizonyos megfigyelés, vizsgálódás céljából való alkalmazásának sem.

Információkereső és KWIC-indexelő program

Az információkereső program az állománybeviteli programmal együtt használható, s a tárgyszavak száma, illetve adott tárgyszavak alapján keres. Megjegyezzük, hogy a tárgyszó bármilyen hosszú és bármilyen jelkészletű lehet (számok, betűk stb.). A találatokat képernyőn, illetve nyomtatón is megkaphatjuk. (Logikus, hogy célszerű előbb képernyőn megnézni az eredményt, s annak alapján dönteni a további keresésről, illetve „találat” esetén kérni a válasz kiírását.) A kölcsönzési programmal összekapcsolva ellenőrizhető, hogy a könyvtárban bent van-e a keresett dokumentum, vagy ha kikölcsönözték, kinél található.

A program egyik változata – hallgatói alkalmazás és megvalósítás révén – már működik a főiskola médiatárában: a videofelvételek többszempontú visszakeresése végezhető általa. Az említett példából az is kitűnik, hogy e program felhasználási területe szintén a nem túlzottan nagy különgyűjteményekben vagy állománytestekben való többdimenziós visszakeresés.

Ha az indexelést a dokumentumok címe alapján végezzük, számítógéppel könnyen megvalósítható a KWIC-indexelő program.

Voltaképpen több részprogramból áll, s ezek többszöri futtatása vezet el a feladat megoldásához. Különösen célszerű azt a változatot használni, mely a címek beírása során a kulcsszavakat egy megkülönböztető jellel látja el, mivel ily módon mentesülünk a rendezőszavak állományát tartalmazó program futtatásától. Ebben az esetben ugyanis az ábécé szerinti rendezőprogram a kulcsszavakat betűrendbe sorolja, majd a feldolgozó program már magát a KWIC-indexet állítja elő. Képernyőn, illetve sornyomtaton is megjeleníthető, így szinte nyomdakész anyagot kapunk, ugyanis A/4-es papírra történik a kiírás. Itt is a gép véges memóriája jelenti a korlátot, hiszen ez a program a címhosszúságtól függően 700–1000 dokumentum feldolgozására alkalmas.

*

A röviden leírt programokkal talán sikerült megmutatni, hogy a könyvtári munkának számos (itt a legtöbbről nem is volt szó) mechanikus, ügyviteli jellegű tevékenysége programozható a mikroszámítógépekre, köztük a

Commodore 64-re. Egészen bizonyos, hogy a gép és a hozzá kapcsolódó programok nem jelentik a végleges megoldást. Arra viszont jók, hogy a hallgatók és a gyakorló könyvtárosok számára „emberközelbe” hozzák a számítógépet, ám egyben érzékeltessék is, hogy a gép felhasználása nem cél, hanem eszköz. Ez a gyakorlás nem igényel különösen nagy előkészületeket, általában a már meglévő adatbázisok elegendőek hozzá, a gép elvégzi a műveleteket, illetve lerövidíti a művelési időt, s mentesíti bizonyos munkák alól a könyvtárost.

Ahogy jeleztük, az információkereső program a főiskola médiatárában, a videofelvételek visszakeresésében már működik. A kölcsönzési program élő kipróbálása az Országos Oktatótechnikai Központ könyvtárában, Veszprémben folyik. A programokat a helyi igényeknek megfelelően kellett alakítani, de vannak már változó paraméterekkel működő megoldások is. Reméljük, hogy a valós, élő környezetben történő kipróbálás hasznos tapasztalatokat jár.

Tokaji Nagy Erzsébet

Szerkesztők nemzetközi tanácskozása

A szocialista országok könyvtári szakfolyóiratainak főszerkesztői október 22. és 25. között Gárdonyiban tartották meg kétévenként sorra kerülő tanácskozásukat. A konferenciát Sárdy Péter, a Művelődési Minisztérium könyvtári osztályának helyettes vezetője, illetve Sente Ferenc, az Országos Széchényi Könyvtár, Könyvtártudományi és Módszertani Központ igazgatója nyitotta meg. Ezt követően a résztvevő országok delegátusai – Bulgáriából J. Hadzsijev, a *Bibliotekar* főszerkesztő-helyettese, Csehszlovákiából J. Houšková, a *Čtenář* és *Ž. Brozmannová*, a *Čítatel'* főszerkesztője, Kubából A. R. Herrera Carcaño, a *Boletín Bibliotecas* főszerkesztője, Lengyelországból S. Badoń, a *Bibliotekarz* főszerkesztője, a Német Demokratikus Köztársaságból W. Korluss, a *Der Bibliothekar* és a *Zentralblatt für Bibliothekswesen* főszerkesztője, a Szovjet-

unióból Sz. Szamszonov, a *Bibliotekar'* főszerkesztője, valamint magyar részről Gerő Zsolt-né, a *Könyvtári Figyelő* felelős szerkesztője, Gerő Gyula, a *Könyvtáros* és Szántó Péter, a *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás* főszerkesztői – előadásaikban ismertették szerkesztőségük szervezeti formáit és munkamódszereit, válaszoltak a viták során feltett kérdésekre, ajánlásokat fogadtak el, és végül megállapodtak a következő – a lengyelországi Poznańban tartandó – tanácskozás témájában.

A tanácskozás résztvevői látogatást tettek a Gárdonyi Nagyközségi Könyvtárban, megismerkedtek továbbá a Székesfehérvári Megyei Könyvtár és a Videoton Elektronikai Vállalat egy éve megnyílt József Attila Művelődési Házában működő szakszervezeti könyvtár munkájával. (P. E.)

„...dolgozni csak pontosan, szépen...”

„Áltudós az áltudóssal ne vitakozzon!” Ez a tétel *Szabó Szabolcs* *Pszichológia* című könyvében olvasható. Hogy előláróban ebből a műből idéztem, nem véletlen. Mindenkinek ajánlhatom, aki egy kicsit is szembekerül a folyamatszervezéssel, számítógépesítéssel. Magam is jobb kedvre derültem tőle, pedig az idei könyvtári statisztika alaposan megingatta a számítástechnika alkalmazhatóságába vetett hitemet. Mondom: mindez a *Pszichológia* olvasása közben történt.

Én, mint áltudós (fogalom meghatározás a hivatkozott könyvben) úgy gondoltam, a számítógépesítés akkor jó, ha megkönnyíti a feldolgozást: kevesebb a munka, gyorsabban hozzájutunk az adatokhoz, netán kevesebb személy végzi el ugyanazt, mint előtte. Jó lett volna, ha a számítógépesítés Janus-arcából a vidámabbat mutatta volna nekünk könyvtárosoknak, nem a komorabbat.

Ha egy munkát lehet rosszul végezni, akkor azt rosszul fogják végezni! (A már említett könyvből vett idézet ez is.) Ha jól emlékszem, 1984 októberében kezdődött a kálvária. Igaz, ekkor még ünnepi körmenetnek tűnt. A Könyvtártudományi és Módszertani Központ összehívta a megyék tanácsi és szakszervezeti könyvtárainak munkatársait, és a megbeszélésen a Tudományszervezési és Informatikai Intézet munkatársai ismertették velünk elképzelésüket a könyvtárak évenkénti statisztikai adatainak számítógépes feldolgozásáról.

Nagyon hasznosnak látszott az egész, csak a területi számjel és az optikai lapok kitöltése tűnt egy kicsit bonyolultnak. Újra kellett tanulnunk írni, mert – mint mondták – ha a nyolcas középujt nem X alakú, akkor a gép nem tudja elolvasni. Persze a hatosnak és a kilencesnek sem kunkorodhat vidáman a vége, mint a malac farka.

Az ígéret is szépen hangzott: Az adatokat

gyorsan rögzítik, azután a hibajavítás következik, majd március elejére kész adatsorokat kap kézhez mindenki. Mindezt kevesebb munkával, mint az előző években, hisz nem mi számolunk, hanem a gép.

Aztán hazamentünk – mint a mesében –, s elkezdtünk dolgozni; ekkor még nem tudtuk, hogy most kezdődnek a megpróbáltatások. Soha ennyi János vitéz nem hadakozott még önmagával és a számokkal. Átírtunk, javítottunk, újraírtunk. A görcsös akarástól remegett a kezünk, emiatt csak ritkán sikerült az elvárt szép számokat megrajzolnunk. Később elégedetten hátradóltunk székünkön, hisz már több napja elküldtük a számítóközpontba az optikai lapokat. Gondoltuk, egy-két hét és itt lesz az anyag javításra, egy hónapon belül pedig megérkeznek a végleges adatok is.

Telt-múlt az idő és végül kiderült, hogy mindez csak próba volt: ki bírja tovább adatok nélkül. Egyre csak vártunk a számoszlopokra, mint a társak Godot-ra. De nem érkeztek meg. Lázás telefonálás, levélírás következett, mégsem történt semmi, csak ígéretek jöttek.

Némelyek úgy vélték: talán félrevezettek bennünket, jobb lesz hát a megszokott módon is feldolgozni az adatokat. Újabb, több napos számolás. Végre vannak eredmények, többször összeadtuk a számokat, bizonyosan ezeket produkálja a gép is. Lehet jelentést készíteni a fenntartónak és a Statisztikai Hivatalnak. Megjelenhet a települések ellátásáról a megyei TEKE.

Mindez a múlt. Most október van, itt ülök és lapozom a „friss” számítógépes megyei főösszesítő lapokat. Az eredmény szép, mi több: elkápráztató. A kézzel átfirkált papírokon néha találok azonos adatokat az általunk számítottakkal, itt-ott néhányat. Másutt több százas eltérések. Nekem az egy is sok. Például a visszaküldött optikai lapot nézve sehol nem látom

a tiszteletdíjas könyvtárosok kategóriáját a megyei könyvtárnál. Nincs, nem is lehet, de a gép kimutatta. Lehet, hogy a könyvtárosfizetések adatait is betáplálták, és a gép ezeknek alapján sorolta be a dolgozókat? Alapozzunk transzcendens filozófiát a gépre, és bizonyítsuk be, hogy a semmiből is lesz valami? Lehet, hogy aranyat is tudunk majd csinálni? (Lelkem mélyén megnyugszom: Jó, hogy ellentmondtam főnökömnök és nem engedtem kinyomtatni a megyei TEKÉ-t. Melyik adat lenne a „hivatalos”, a miénk vagy a gépé? Melyik szám lesz jövőre a nyitóállomány adata?)

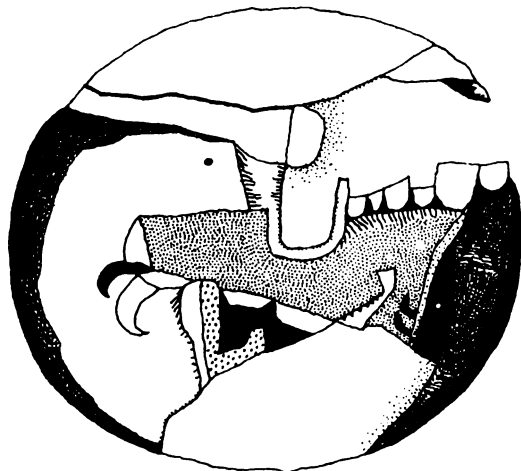
A kérdés látszatra eldőlt, az „áladatok” (a *Könyvtáros* megjelentette őket) hivatalossá váltak. Igaz, nem akarom túlértékelni a statisztika fontosságát, más módon is lehet mérni a könyvtárak munkáját, mint a számokkal, működésük megítélésében pedig csak sokadik szempontnak tartom az év végi adatok tanulmányozását. Úgy gondolom – bár ez látszatra ellentmond az előzőknek –, hogy a könyvtár-ügy irányítóinak fontosak ezek a mérlegek.

Lelki szemeimmel már látom is a jövőt. A számítógép, az előző év adatait összekeverve, maga készíti el az országos adatsorokat. Tetemes összegű pénzt, energiát, időt takaríthatunk meg ezáltal, s az adatok sem lesznek pontatlanabbak az ideieknél.

Ha egy munkát lehet jól végezni, akkor azt jól fogják végezni? Ez látszatra ellentéte az előző tételnek, bár a kérdőjel ott feszít a mondat végén. Büszke vagyok tételre, amellyel önerőből mélyítem el a pszichológiát, ezt a fontos áltudományt. Úgy nézek a tételre, mint hülye apa bolond gyermekére – szépnak látom. Remélem, az olvasó is így fogadja a következőket.

Körülbelül a statisztika gépesítésének bejelentésével egyidőben a megyei könyvtárak nagyobbik részét felszerelték *Commodore 64* típusú számítógéppel és a hozzátartozó perifériákkal. Már a gépek megérkezése előtt különféle hírek és álhírek kezdtek keringeni – mint ahogy az általában történik – arról, hogy mire is használják majd ezeket. Aztán a gépek jól zárható szekrényben, vagy a gazdagabb helyeken külön szobában porosodtak.

A hírekből és az álhírekből máig nem valósult meg semmi, de néhány megszállott könyvtáros, aki nem átalotta szabadidejét a BASIC-nyelv elsajátítására és nem fizetésének kiegészítésére fordítani, megtanult bánni a számítógéppel. Ekkor kezdett egybesodródni a két

szál, a személyi számítógépé és a statisztikáé. (Igaz, még nem eltérhetetlenül.) Miként? A BASIC-et tanulók közül többen rájöttek, hogy a könyvtári statisztika kiválóan feldolgozható a *Commodore 64*-gyel. Kész, minden részletre kiterjedő programot talán egy-két embernek sikerült készítenie, igaz, nem profi módon, de egy-egy rész megoldás (például a mutatók gyors kiszámolása) többeknek sikerült.

Így nem illetéktelen az a kérdés, hogy *miért nem lehetett személyi számítógéppel készíteni a könyvtári statisztikát?* Bizony, csak megfelelő programot kellett volna készíteni, olyat, amelyik megyéknként feldolgozza külön a tanácsi, külön a szakszervezeti könyvtárak adatait. Ha ezt akkor minden megyei könyvtár el is végzi, elmaradt volna az optikai lapok kitöltése, mert az adatokat közvetlenül a kérdőívről be lehetett volna táplálni a számítógépbe. E program alapján ki lehetne számítani a megyei TEKÉ-k mutatóit is. A feldolgozás után, ami nem tartott volna hónapokig, mágneslemezen rendelkezésre állna egy-egy megye mindkét hálózatának adatsora, s a számítóközpontba csak ezek lemeze jutna el. A lemez alapján ott is gyorsan elkészülnének az országos mutatók. Megjegyzem, már van hasonló, működő rendszer, nézzék meg a termelőszövetkezetek pénzügyi mérlegeit, évek óta így készülnek.

Mindez csupa feltételes mód, csupa *volna*. Tényleg mi *volna* ha... A választ, gondolom, nem tőlem várják!

Kopházi Ferenc

Személyi hírek. Aug. 31-én nyugállományba vonult **dr. Walleshausen Gyula**, a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtárának főigazgatója, az Egyetemi Könyvtárigazgatók Tanácsának elnöke, a felszabadulás utáni első könyvtárosnemzedék egyik neves képviselője. 1978 januárjában neveztek ki a Közgazdaságtudományi Egyetem Könyvtárának élére, s működésének idejére esik az új könyvtár megépítése is. Munkásságát részletesebben abból az interjúból ismerhetik meg a *Könyvtáros* olvasói, amelyet *Végh Ferenc* írt a lap 1985. októberi számában (588–594. old.). A főigazgatói teendőket ellátásával szeptember elsejei hatállyal helyettesét, **dr. Huszár Ernő**nét bízta meg a Közgazdaságtudományi Egyetem rektora. – A gödöllői Juhász Gyula Városi Könyvtár igazgatójává a városi tanács végrehajtó bizottsága 1985. szeptember elsejei hatállyal **Antal Teréz**t nevezte ki, aki ezt megelőzően népművelő-könyvtáros végzettséggel Pest megyei könyvtári, illetve művelődési intézményekben dolgozott. Előde, *Nagy Lajos*né több évtizedes vezetői tevékenység után március elsejei hatállyal – megromlott egészségi állapota miatt – lemondott posztjáról. – **Csonka Mária**t, a KISZ Pest Megyei Bizottságának kulturális előadóját, aki régebben a Pest Megyei Könyvtár módszertani osztályának munkatársa volt, szeptember elsejével a Dunakeszi Városi Könyvtár igazgatójává neveztek ki. – **Lisztes László**, aki 1972 szeptembere óta volt a kecskeméti Katona József Megyei Könyvtár igazgatója, augusztus 31-ével lemondott vezetői beosztásáról és helytörténészként dolgozik tovább az intézményben. Utóda október 16. óta **Krajcsovics Mihály**, a megyei tanács művelődési osztályának helyettes vezetője. –

Ballabás Béla, aki 1967 óta állt a Bács-Kiskun Megyei SZMT Központi Könyvtár élén, december 31-én nyugállományba vonult. Utóda november elsejétől **Urbán Pálné**, aki több mint húsz évig vezette az SZMT kulturális osztályát.

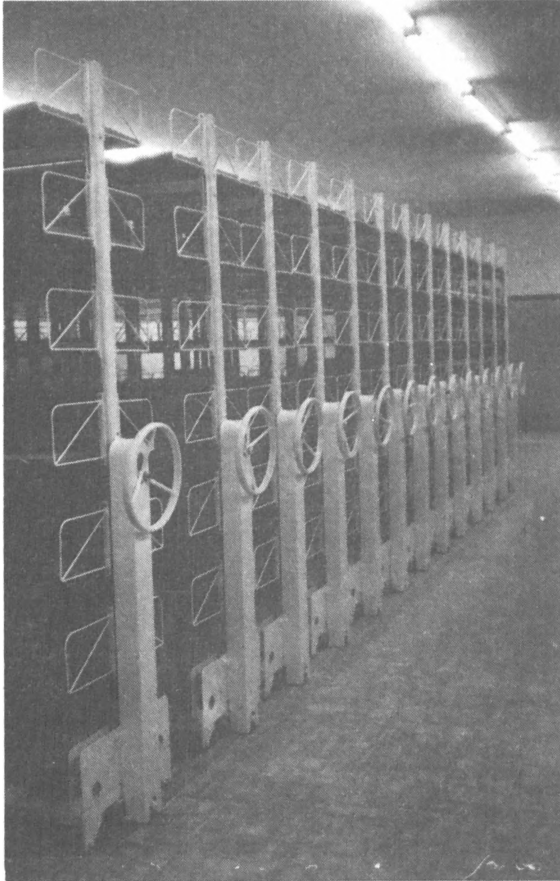
A bajai Ady Endre Városi Könyvtár új otthonát *Pozsgay Imre* avatóbeszédével október 22-én szép ünnepség keretében adták át rendeltetésének. Az évtizedek óta szorongató helyhiánnyal küszködő könyvtár részére a városi tanács a klasszicista stílusú, rendkívül nagy építészeti értékű, volt zsinagógát alakíttatta át több mint 35 millió forintért, s további 4 milliót költött berendezésére, illetve felszerelésére is. Az átalakítás tervezői, *Tornai Endre* építésztervező és *Hefkó Mihály* belsőépítész arra törekedtek, hogy az első osztályú műemlék-épület eredeti belső terét helyreállítsák, szakrális jellegét megőrizték, ezért a helyi asztalosok munkájával készült bútortartó is az épület adottságaihoz alakították. A minden bizonnyal hamarosan idegenforgalmi látványossággá váló könyvtárépület átadásával nem fejeződött be az intézmény otthonteretése: mivel 804 m²-es alapterülete a város lélekszámahoz képest nem elégséges, és a műemléki követelmények miatt a könyvtárosok számára egyetlen munkaszobát sem lehetett kialakítani, a gyermekrészt, valamint az igazgatási-ügyleti, továbbá a feldolgozó helyiségek pedig kiszorultak az épületből, várható, hogy a városi tanács a környező házak közül kiválasztja és könyvtári célokra átalakíttatja a legjobban megfelelőket.

47 könyvtáros utazott Burgenlandba Győr-Sopron megyéből október végén. Az osztrák könyvtárosok egyesületének meghívására létrejött tapasztalatcsere-látogatás résztvevői felkeresték az eisenstadti (Kismarton); mattersburgi (Nagymarton), oberpullendorfi (Felsőpulya), oberwarti és unterwarti (Felső- és Alsóór) művelődési központokat és könyvtárakat, és az érdekelt intézményvezetőkön kívül fogadták őket a meglátogatott helységek polgármesterei is. (M. Gy.)

Házépítő játék címmel ötödik és hatodik osztályos örsök és rajok részére levelező játékot indított szeptemberben a zalaegerszegi József Attila Városi Könyvtár. A játék célja a könyvtári szakcsoportok megismertetése a gyerekekkel, mégpedig csoportmunkában, de önálló könyvtári foglalkozásokon is. A zalaegerszegi könyvtár a négyfordulósra szerkesztett játéksorozat anyagát 1986-ban szeretné kiadvány formájában, módszertani segédanyagként is megjelentetni. (Gy. E.)

Októberi értekezleti naptár: 8–9. *Gorkij, a világirodalom óriása* címmel tudományos ülészak a Szovjet Kultúra és Tudomány Házában az Állami Gorkij Könyvtár és a Magyar Írók Szövetsége rendezésében; 14–15. Az Egyetemi Könyvtárigazgatók Tanácsának ülése Miskolcon, a Nehézipari Műszaki Egyetem Könyvtárának; emlékülés a könyvtár alapításának 250. évfordulója alkalmából; 17–18. A Magyar Könyvtárosok Egyesületének ifjúsági szekciója és módszertani munkabizottsága által *Értékrend – ízlés – olvasmányajánlás* címmel rendezett továbbképzés Hatvanban, az Ady Endre Városi Könyvtárban; 18. Az Országos Széchényi Könyvtár, Könyvtártudományi és Módszertani Központ által irányított országos könyvtári propagandabizottság tanácskozása – a nemzetközi könyvtári plakátkiállítás megnyitása alkalmából – az OSZK-ban; 22–24. A szocialista országok könyvtároslapjainak főszerkesztői részére szervezett nemzetközi tanácskozás a Fejér megyei Gárdonyiban.

Könyvtára berendezéséhez ajánljuk

**MERABONA
és
TÉKA
típusú bútorainkat,
melyek
IRINGÓ
alvázra szerelve
tömörraktárak
berendezésére is
alkalmasak**

Gyártja: MEZŐGÉPIPARI

SZÖVETKEZETI

KÖZÖS VÁLLALAT, SZANY

Felvilágosítás, berendezési tervek, árajánlat készítése:

CAVALLONI GYÖNGYI

Budapest XI., Szakasits Á. u. 32/a. X. 95. 1119

Telefonüzenet: 663-226

Események, krónika 1970–1976

II. rész 1973–1974

1973.

JANUÁR

1. A Művelődésügyi Minisztérium hatósági feladatként az Országos Széchényi Könyvtárt bízta meg az egyházi könyvtárak muzeális értékeinek számbavételével és nyilvántartásával
A Csongrád Megyei Könyvtár (Hódmezővásárhely) megyei feladatkörét a szegedi Somogyi Könyvtár vette át, amelynek fenntartója továbbra is a szegedi megyei városi tanács maradt. Az intézmény új elnevezése: *Somogyi-könyvtár, Szeged. Csongrád Megye és Szeged Megyei Város Tanácsi Közművelődési Könyvtári Hálózatának Központja*. Ez a

A rövidítések jegyzéke:

- FID = Fédération Internationale de Documentation
 ELTE = Eötvös Loránd Tudományegyetem
 FSZEK = Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár
 HNF = Hazafias Népfőnt
 IFLA = International Federation of Library Associations
 KLTE = Kossuth Lajos Tudományegyetem
 MKE = Magyar Könyvtárosok Egyesülete
 MM = Művelődésügyi Minisztérium
 MTA = Magyar Tudományos Akadémia
 OKDT = Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács
 OMKDK = Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ
 OPKM = Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum
 OSZK = Országos Széchényi Könyvtár
 OSZK KMK = Országos Széchényi Könyvtár, Könyvtártudományi és Módszertani Központ

szervezet látja el az addig igazgatási központként működött Szegedi Járási Könyvtár feladatkörét is

A negyedéves *Eseménynaptár* az Országos Széchényi Könyvtár, Könyvtártudományi és Módszertani Központ és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár közös szerkesztésében, az FSZEK kiadásában jelenik meg

Kisköröst várossá nyilvánították; könyvtára városi-járási könyvtárrá vált
 A Debreceni Megyei Könyvtár a közművelődési könyvtárak által neki megküldött kiadványok alapján megkezdte ezek központi nyilvántartását, megőrzését és az együttműködő könyvtárak rendszeres, havi jegyzékekkel történő értesítése alapján megindította a kiadványok cseréjét

Az Esztergomi Városi Könyvtár új igazgatója *Miklós Lászlóné*

A Hódmezővásárhelyi Városi Könyvtár – volt Csongrád Megyei Könyvtár – új igazgatója *Vörös Mihály*

Megkezdte működését az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ debreceni fordítóirodája. (Megalakult 1972. aug. 4-én)

5. A Művelődésügyi Közlöny 1. számában megjelent a művelődési otthonokról szóló 2/1960. (I. 6.) Korm. sz. és a végrehajtásáról rendelkező 3/1960. (VI. 16.) MM sz. rendelet módosításokkal egységes szerkezetbe foglalt szövege. A rendelkezésnek könyvtári vonatkozásai is vannak
8. Megkezdődött a honvédségi könyvtárosok első, két és fél éves középfokú szaktanfolyama
10. Megkezdődött az OSZK KMK által az egyházi könyvtárosok számára indított

egyéves továbbképző tanfolyam. (Befejeződött nov. 15-én)

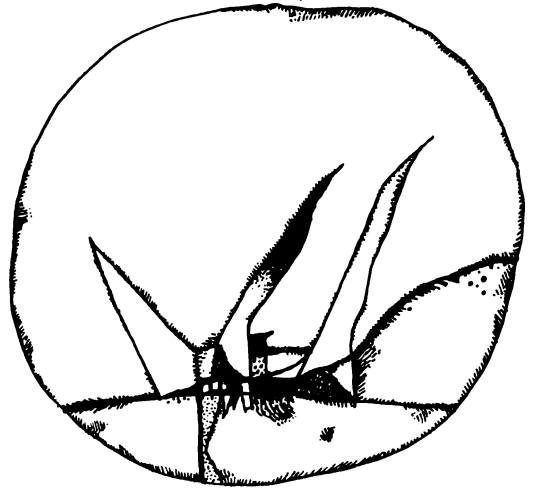
22. Az Egyetemi Könyvtárigazgatók Tanácsának ülése a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Könyvtárában a tanács működési szabályzatáról
29. A Magyar Könyvtárosok Egyesületének az előző év dec. 14-én megválasztott elnöksége első ülésén megválasztotta tisztségviselőit. A főtítkár *Kovács Dezső* lett

FEBRUÁR

1. A Fejér Megyei SZMT Központi Könyvtár új igazgatója *Sudár Ivánné*
Az ELTE könyvtártudományi tanszéke az OSZK-ba kihelyezett egyéves könyvtárosi szaktanfolyamot indított egyetemet végzettek részére
4. Tragikus körülmények között, 49 éves korában elhunyt *Szönyi László*, a Tatai Városi-Járási Könyvtár – korábban, 1952. szept. 1. és 1971. dec. 31. között a Miskolci Megyei Könyvtár – igazgatója, az első körzeti könyvtárosok egyike
6. A Hazafias Népfront Országos Tanácsának titkársági ülésén határozat született arról, hogy a HNF átveszi az Olvasó néperért mozgalom irányítását
Átadták rendeltetésének az FSZEK 1. sz. mozgókönyvtárát, az első városi feladatokat ellátó magyarországi bibliobuszt
9. A Szombathelyi Megyei Könyvtár megkezdte a közművelődési könyvtárak által készített irodalomkutatások összegyűjtését és országos szétsugárzását
26. Szolnokon városi központi könyvtár létesült
A megyei könyvtárak igazgatóinak kibővített munkaértekezlete az OSZK KMK-ban a bibliográfiai tevékenység összehangolásáról
- 26–27. Az ISO/TC 46 felkérésére rendezett nemzetközi koordinációs értekezlet Budapesten, az OMKDK-ban

MÁRCIUS

1. A szegedi Somogyi Könyvtár új igazgatója *Tóth Béla*, a könyvtár munkatársa, József Attila-díjas író
15. Az új megyei könyvtár ünnepélyes alapköletétele Nyíregyházán

- 17–24. A harmadik Vas megyei gyermekkönyvhét
20. Felavatták a 170 m² alapterületű Petőfi-emlékkönyvtárt a Komárom megyei Kisbéren
22. Értekezlet a műszaki szakirodalmi kooperációs körökről az OMKDK szervezésében és székházában
- 23–24. Az MKE zenei könyvtárosi szekciójának első vándorgyűlése Miskolcon, a megyei könyvtárban
- 28–28. apr. Szakszervezeti könyvtári napok Somogy megyében

ÁPRILIS

2. *Arató Attila*, a Hajdú-Bihar Megyei Könyvtár igazgatója eredményes és érdemes könyvtárügyi tevékenységéért az Állami Díj II. fokozata kitüntetésben részesült
10. 52 éves korában elhunyt *Gombocz István*, az OSZK nemzetközi csereszolgálatának, az országos csereközpontnak a vezetője, az IFLA nemzetközicserebizottságának elnöke
Értekezlet a Békéscsabai Megyei Könyvtárban a szlovák nemzetiségi lakosság könyvtári ellátásáról
- 10–11. A Miskolcon rendezett tanácskozás keretében megalakult az MKE ifjúsági könyvtárosi szekciója
15. Mezőkövesd (Borsod-Abaúj-Zemplén

- m.) városi rangra emelkedett, a Mezőkövesdi Nagyközségi-Járási Könyvtár városi-járási könyvtárrá vált
19. Az MKE műszaki könyvtárosi szekciója ajánlásokat fogadott el a fizikai dolgozók szakirodalmi ellátásáról, a műszaki és a szakszervezeti könyvtárak együttműködéséről
25. Békés városi rangra emelkedésével városi könyvtárrá vált a Békési Nagyközségi-Járási Könyvtár
Az AGROINFORM, a MEDOSZ, a Mezőgazdasági Könyvkiadó és a Művelt Nép Könyvterjesztő Vállalat szakkönyvterjesztési versenyének díjkiosztó ünnepsége az AGROINFORM-ban
29. Város lett Nyírbátor (Szabolcs-Szatmár m.), nagyközségi-járási könyvtára városi-járási könyvtári rangra emelkedett

MÁJUS

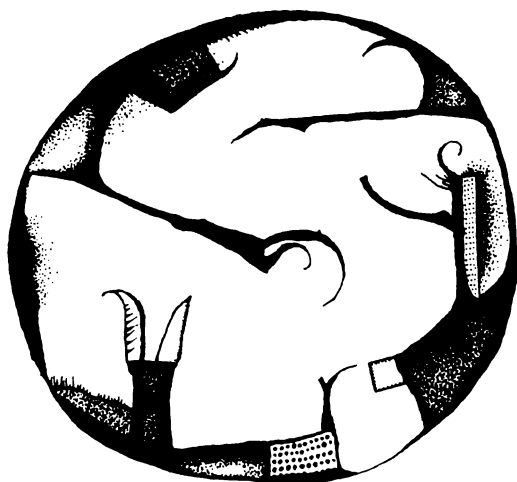
9. 125 éves a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára; jubileumi ünnepi ülés a könyvtárban
11. Könyvtárosok, könyvkiadók és könyvterjesztők országos tanácskozása Nyíregyházán, a megyei könyvtár rendezésében
14. Megkezdte működését a III. országos könyvtárügyi konferencia ajánlásai alapján újjáalakított Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács
- 14–15. *A műszaki gazdasági információ szerepe a vállalatvezetésben* c. konferencia Szombathelyen a Sabaria Cipőgyár, a Cipőipari Tudományos Egyesület és a Vas Megyei Könyvtár rendezésében
- 14–17. Baranya, Tolna és Fejér megyék gyermekkönyvtárosainak továbbképzése Dunaújvárosban
15. A Művelődésügyi Közlöny 10. számában megjelent a 122/1973. (M. K. 10.) MM sz. utasítás a tudományos intézményekben őrzött levéltári anyag őrzésének, kezelésének és további gyarapításának módjairól
Az FSZEK és a Munkaügyi Minisztérium szervezésében tapasztalatsere-értekezlet a szakmunkásképző intézetekkel kötött szocialista szerződések eredményeiről
17. Az MKE vitaulése a készülő könyvtárügyi törvényerejű rendeletről
- 21–22. adók hatodik országos tanácskozása, Budapesten
- 23–24. A középvárosok (középfokú és részleges középfokú központok) könyvtárainak helyzetéről és távlati fejlesztéséről tájégségi értekezlet a Hatvani Városi Könyvtárban, az OSZK KMK szervezésében
- 29–30. A megyei könyvtárigazgatók kibővített értekezlete Nyíregyházán a könyvtárközi együttműködésről

JÚNIUS

3. 130 m² alapterületű Petőfi-emlékkönyvtár avatása a Somogy megyei Kuntelepen
5. Országszerte megemlékezésekkel, kiadványokkal ünnepelték a magyar nyomtatás ötszázadik évfordulóját a könyvtárak
Tudományos és szakkönyvtárosok országos értekezlete Budapesten, a Kossuth Klubban a társadalomtudományi szakirodalmi együttműködésről, az OSZK KMK szervezésében
A Művelődésügyi Minisztérium határozata értelmében az Országos Széchényi Könyvtár megindította az országos adatgyűjtést az 1712 és 1800 közötti magyarországi nyomtatványok számbavételére
13. Az Egyetemi Könyvtárigazgatók Tanácsának ülése a Művelődésügyi Minisztériumban a főiskolai könyvtárak távlati fejlesztésének tervezetéről
- 14–15. *Az Olvasó népert mozgalom* első országos konferenciája Nyíregyházán, a tanárképző főiskolán
- 19–21. Munkásművelődési tájkonferencia Szolnokon öt megye részvételével, a megyei tanács, az SZMT, valamint központi intézményeik rendezésében
- 20–22. Országos állománygyarapítási konferencia Miskolcon, a megyei könyvtárban megyei és városi könyvtárosok részére, az OSZK KMK szervezésében
21. Megalakult az MKE osztályozási-indexelési bizottsága
Felavatták a Tapolcai Városi-Járási Könyvtár 110 m² alapterületű gyermekkönyvtárát
25. Az OKDT teljes ülése a Művelődésügyi Minisztériumban az új könyvtári alapjogszabályok elveiről

Értekezlet az Országgyűlési Könyvtárban a közigazgatási szakirodalmi információs rendszer létesítéséről

27. A Baranya Megyei Tanács V. B. elfogadta a megye 1985-ig szóló, módosított 15 éves könyvtárfejlesztési tervét
- 28– Az MKE műszaki könyvtárosi szekciójának soproni tanácskozása
29. Befejeződött az OSZK KMK és az MKE zenei szekciója által 1972. febr. 15-én indított másfél éves zenei könyvtárosi továbbképző tanfolyam. A befejezés alkalmából jún. 30-án kétnapos szakmai összejövetel kezdődött Gyulán

JÚLIUS

- 2–4. Somogy, Zala és Vas megyék gyermekkönyvtárosainak továbbképzése a Szombathelyi Megyei Könyvtárban
4. Az AGROINFORM és a Kertészeti Egyetem Könyvtárának együttműködésével megalakult a kertészeti és szőlészeti kooperációs kör
Megalakult a Zenei Könyvtárak Nemzetközi Szövetsége, az AIBM magyar nemzeti bizottsága
5. 77 éves korában elhunyt *Trócsányi György* könyvtáros, műfordító, az Országgyűlési Könyvtár 1940 és 1949 közötti igazgatója
- 10– Az „A”-típusú könyvtárak feldolgozó csoportvezetői és címleírói számára a *Könyvek címleírása* c. szabványtervezetről rendezett tanácskozás Zalaegerszegen az OSZK KMK szervezésében
12. A Szarvasi Városi-Járási Könyvtár alapterülete 120-ról 315 m²-re nőtt a Petőfi-emlékkönyvtár akció keretében
23. A SZOT-titkárság határozata hatályba léptette a szakszervezeti könyvtárak új szervezeti és működési szabályzatát
26. A Hajdúhadházi Nagyközségi Könyvtár 226 m² alapterületű új otthonának felavatása

AUGUSZTUS

1. A Művelődésügyi Közlöny 15. számában megjelent a 156/1973. (M. K. 15) MM sz. utasítás a közművelődési könyvtárak és a művelődési otthonok felügyeletéről
17. A Szabó Ervin-emlékérem 1973. évi kiöntetettjei: *Dr. Gál Andorné, Gönczi*

Imre, Horváth Géza, Szederkényi Lászlóné, dr. Székely Sándor, dr. Uhlmann Aladár. Kiváló népművelő címmel kitüntetett könyvtárosok: *Bezerédi István, Budai Károlyné, Halfár Rudolfné, Szabó Sándorné*

20. A 210 m² alapterületű Jánoshalmi Községi Könyvtár (Bács-Kiskun m.) átadása
26. A 220 m² alapterületűre bővített Monori Nagyközségi-Járási Könyvtár (Pest m.) felavatása
- 27– Az IFLA 39. közgyűlése a franciaországi Grenoble-ban. A kenti egyetem (USA) által alapított *Gombocz István-ösztöndíj* bejelentése
29. A Bács-Kiskun megyei Tanács V. B. megtárgyalta és elfogadta a megye könyvtárainak 1973–1985-ös távlati fejlesztési tervét
30. Befejeződött az orvosi könyvtárosok első országos versenye
31. Nyugállományba vonult *Gira László*, a Bajai Városi-Járási Könyvtár igazgatója

SZEPTEMBER

1. *Dr. Havasi Zoltán*, a szegedi egyetemi könyvtár igazgatója az OSZK főigazgató-helyettese lett
A Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Biológiai Központjának új könyvtárvezetője *Marton János*
A Bajai Városi-Járási Könyvtár új igazgatója *Tóth Pál Zoltán*

Könyvtári tanszék alakult a Pécsi Tanárképző Főiskola szombathelyi tagozatán; a tanszék vezetője *Tóth Gyula* főiskolai docens lett. (A főiskolai tagozat 1974. szept. 1-jén vált önálló tanárképző főiskolává)

4. Megkezdődött az OSZK KMK által olvasószolgálatos könyvtárosok részére indított egyéves továbbképző tanfolyam. (Befejezése 1974. jún. 5-én)
- 17–22. A második *Komárom megyei könyvtári hét* rendezvényei
19. A könyvtári híradók szerkesztőinek tanácskozása az Esztergomi Városi Könyvtárban – a Komárom megyei könyvtári hét keretében
28. Az Egyetemi Könyvtárigazgatók Tanácsának ülése a Műegyetemi Könyvtárban a könyvtárhasználat és a szakirodalomkutatás egyetemi oktatásáról

OKTÓBER

1. A Zala Megyei SZMT Központi Könyvtár új igazgatója *Kisgyörgy Erzsébet*
2. 215 m² alapterületű új Petőfi-emlékkönyvtár felavatása Vésztőn (Békés m.)
- 3–4. „B”-típusú könyvtárak igazgatói értekezlete Kiskunhalason a gyűjtőköri szabályzat elkészítéséről, a középfokú és a részleges középfokú központok könyvtárainak helyzetéről, a távlati fejlesztésükkel kapcsolatos tennivalókról Békés, Csongrád, Hajdú-Bihar és Bács-Kiskun megyék részvételével, az OSZK KMK szervezésében
5. A Magyar Nemzeti Múzeum és az Országos Széchényi Könyvtár rendezésében megnyílt az *500 éves a magyar könyvnyomtatás* című kiállítás a Nemzeti Múzeumban
10. Megkezdődött az OSZK toronyraktárainak betelepítése a Budavári Palota „F” épületében
11. A Művelődésügyi Minisztérium jóváhagyta az MKE új alapszabályát
16. A Komárom Megyei Tanács V. B. elfogadta a könyvtárhálózat távlati fejlesztési tervét
- 19–nov. A Hajdú-Bihar megyei első gyermekkönyvtári napok rendezvényei
22. A mezőgazdasági és az élelmiszeripari

kutatóintézetek könyvtárvezetőinek országos értekezlete

- 24–25. *A felnőtt ifjúság és irodalma* címmel tanácskozás Szekszárdon a Magyar Írók Szövetségének szervezésében
- 25–26. Az MKE ötödik vándorgyűlése, Zalaegerszegen, az 500 éves magyarországi könyvnyomtatás jegyében
29. A 480 m² alapterületű, soroksári Petőfi-emlékkönyvtár felavatása. Ez az első FSZEK kerületi könyvtár, amelyben – a Petőfi-emlékkönyvtári alap segítségével – zenei részleg is létesült

NOVEMBER

12. 150 m² alapterületű Petőfi-emlékkönyvtár felavatása a győri Adyvárosban
- 14–16. A megyei könyvtárigazgatók értekezlete Budapesten az OSZK KMK és az FSZEK szervezésében
16. A Tatai Városi-Járási Könyvtár új igazgatója *Kocsis Lászlóné*
18. A Művelődésügyi Közlöny 22. számában megjelent a művelődésügyi miniszter 176/1973. (M. K. 22.) MM sz. utasítása a könyvtári szolgáltatásokkal kapcsolatos egyes kérdésekről – a szolgáltatások szüntetéséről
Az MTA Központi Fizikai Kutatóintézetének könyvtára megindította az INIS számítógépes szakirodalomkeresési és -figyelési szolgáltatást
20. *Csúry István* elnökletével megalakult az MKE bibliográfiai bizottsága
A mezőgazdasági, erdészeti és élelmiszeripari felsőoktatási intézmények könyvtárvezetőinek hálózati értekezlete az AGROINFORM-ban
- 20–27. A hetedik *Fejér megyei szakszervezeti könyvtári hét* rendezvényei
21. Az Egyetemi Könyvtárigazgatók Tanácsának ülése a Veszprémi Vegyipari Egyetem Könyvtárában az egyetemi könyvtárak szolgáltató tevékenységéről

DECEMBER

1. A szegedi József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtárának új igazgatója *dr. Karácsonyi Béla* Kossuth-díjas egyetemi docens
Dr. Lázár Péter öt éves párizsi UNESCO-megbízásának letelte után ismét átvette az OMKDK főigazgatói munka-

korét. Távollétében *Lévai Tamásné* helyettesítette megbízott főigazgatóként A salgótarjáni Balassi Bálint Megyei Könyvtár új igazgatója *Janó János*. (Előde, *Kojnok Nándor* a Nógrád M. Tanács V. B. művelődésügyi osztályának köz-művelődési csoportvezetője lett)

3. Megnyílt a Miskolci Városi Könyvtár 380 m² alapterületűre bővített Tompa Mihály fiókkönyvtára. (Lásd 1971. júl. 3. is)
5. A nemzetiségi báziskönyvtárak munkatársainak tanácskozása a Békéscsabai Megyei Könyvtárban e könyvtárak gyarapítási, feltárási és kezelési kérdéseiről
11. A 100 m²-rel 339 m²-re bővített alapterületű mezőberényi (Békés m.) Petőfi-emlékkönyvtár felavatása
- 11–12. Tájéegységi értekezlet a Sárospataki Városi Könyvtárban a középfokú és a részleges középfokú központok könyvtári helyzetéről és távlati fejlesztéséről
14. A szekszárdi Augusz-házban megnyílt a Tolna Megyei Könyvtár zenei részlege
16. A Magyar Rádió *Üdvözlét az olvasónak* című irodalmi rejtvényműsorának közvetítése a gödöllői Juhász Gyula Városi Járásai Könyvtárból
17. Országos tanácskozás az OSZK KMK-ban a címjegyzékek tartalmi és formai kialakításának elveiről
20. Az MKE rendes évi közgyűlése Budapesten, az OMKDK olvasótermében
21. Átadták rendeltetésének a Dunakeszi Nagyközségi Könyvtár 160 m² alapterületű új otthonát
31. Nyugalomba vonult *dr. Ebergényi Tibor*, az Egri Megyei Könyvtár igazgatója Az MKE 1629-es taglétszámmal zárta az évet

1974.

JANUÁR

1. Hatályba lépett az ISBN (nemzetközi azonosító könyvszám) magyar szabványa, az MSZ 3563–73; az OSZK új központi szolgáltatásaként megkezdődött a könyvszámozás magyarországi bevezetése
Az Országgyűlési Könyvtár megindította világpolitikai információs szolgálatát Az FSZEK megkezdte a társadalomt-

dományi analitikus kartotékok (katalóguscédulák) szolgáltatását Szakszervezeti kezelésbe került a Dunakeszi Nagyközségi Könyvtár (Pest m.) Az Egri Megyei Könyvtár új igazgatója *Orosz Bertalanné*

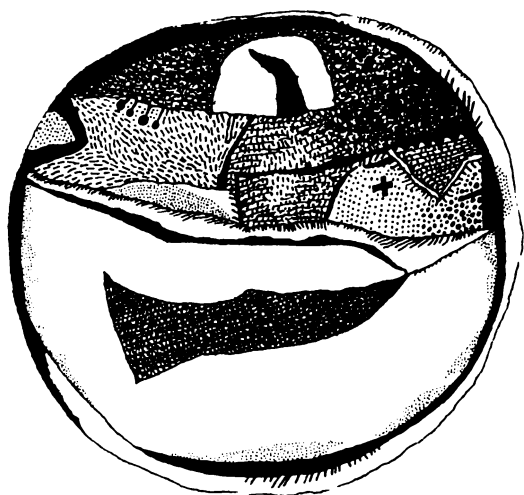
14. Könyvtárgépesítési továbbképző tanfolyamot indított hálózatának könyvtárosai részére az AGROINFORM. (Befejezése máj. 13-án)
15. A Csongrád Megyei Tanács V. B. elfogadta a megye 1976–1985-ös távlati könyvtárfejlesztési kerettervét
- 21–26. Tanfolyam az OSZK-ban a 18. századi magyarországi nyomtatványok nyilvántartási munkáiról a megyei és egyes tudományos könyvtárak dolgozói számára

FEBRUÁR

15. Felavatták a Devecseri Nagyközségi Könyvtár 120 m² alapterületű gyermekkönyvtárát
- 19–20. Az MKE ifjúsági szekciójának ülése a Szombathelyi Megyei Könyvtárban az ifjúság művelődési szokásairól
20. Megjelent a *Budapest történetének bibliográfiája* VII. kötete, ezzel befejeződött az FSZEK legnagyobb kiadói vállalkozása
21. Átadták rendeltetésének a 250 m² alapterületű, felújított Nagyatádi Városi Járásai Könyvtárt
28. Nyugdíjba ment *Miklós Lászlóné*, az Esztergomi Városi Könyvtár igazgatója

MÁRCIUS

12. Megkezdte működését a Balatoni Úttörőváros (Zánka) 300 m² alapterületű új könyvtára
14. A Petőfi-emlékkönyvtár akció keretében létesített, a szegedi Somogyi Könyvtár keretében működő, 176 m² alapterületű ifjúsági könyvtár felavatása
15. A Petőfi-emlékkönyvtári akció keretében Dunavecsné felavatták a nagyközségi könyvtár 177 m² alapterületűre bővített otthonát
A 126 m² alapterületű fűzesgyarmati (Békés m.) Petőfi-emlékkönyvtár felavatása
- 19–20. Az MSZMP KB ülése és határozata – 20-án – a közművelődés fejlesztésének feladatairól

Az OSZK KMK országos tanácskozása a szegedi Somogyi Könyvtárban a helyismereti sajtóbibliográfiákról

20. Az Egyetemi Könyvtárigazgatók Tanácsának ülése Miskolcon, a Nehézipari Műszaki Egyetem Könyvtárában az egyetemi könyvtárak statisztikai adatszolgáltatásának egységesítéséről
A Szovjet Kultúra és Tudomány Háza könyvtárának felavatása
27. Megalakult az MKE gyermekkönyvtáros szekciója
- 28–29. Középfokú és részleges középfokú települések könyvtárigazgatóinak tájértkezlete Szolnokon
29. A Művelődésügyi Minisztérium, a SZOT és a KISZ által meghirdetett második *Kiváló könyvtár – Kiváló művelődési otthon* pályázat eredményhirdetése

ÁPRILIS

1. A Művelődésügyi Közlöny 7. számában megjelent a művelődésügyi miniszter 107/1974. (M. K. 7.) MM sz. utasítása a tanácsi művelődésügyi feladatot ellátó szakigazgatási szervek hatáskörjegyzékének kiadásáról
A Debreceni Agrártudományi Egyetem Szarvasi Főiskolai Karának új könyvtárvezetője *Ördögh Józsefné*
Várbeli új otthonában megkezdte működését a Magyar Nemzeti Galéria 276 m² alapterületű könyvtára

2. A Volán 12. sz. Vállalat átadta a Pécsi Városi Könyvtárnak az általa készített bibliobuszt, az első vidéki mozgókönyvtárt
A 160 m² alapterületűre bővített könyvtár megnyitása a hódmezővásárhelyi Bethlen Gábor Gimnáziumban
3. Az Oroszlányi Városi Könyvtár 300 m² alapterületű új otthonának felavatása
11. A Kiskőrösi Városi-Járási Könyvtár 800 m² alapterületű új otthonának felavatása
Felavatták a Keszthelyi Városi-Járási Könyvtár 392 m² alapterületű otthonát a Festetics-kastélyban
18. Az 1974. évi szakirodalom-terjesztési verseny díjkiosztó ünnepsége
24. Ünnepség és emléklapettek átadása a SZOT székházában az első szocialista népkönyvtár, a Mezőszentgyörgyi Községi Könyvtár felavatásának 25. évfordulóján
25. Az ajánló bibliográfiák és a repertóriumok kiadásának országos egyeztetésére alakult bizottság vitája a megyei könyvtárak és az FSZEK 1976–1980-as ajánló bibliográfiái előtervéről
27. A székesfehérvári Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár által Mezőszentgyörgyön rendezett országos ünnepség az ország első népkönyvtárának, a Mezőszentgyörgyi Községi Könyvtárnak 25 évvel ezelőtt történt felavatása emlékére

MÁJUS

1. Az Esztergomi Városi Könyvtár új igazgatója *Fogarassy Miklós*
2. A HNF Országos Tanácsa, a SZOT és a Művelődésügyi Minisztérium az Olvasó népiért mozgalom keretében meghirdeti *Az olvasó munkásért* pályázatot az 1975. ápr. 4-ig terjedő időszakra
- 14–15. Veszprém, Vas és Zala megyei könyvtárosok tanácskozása Celldömölkön a középvárosok könyvtári ellátásának problémáiról
- 16–17. A kiemelt felsőfokú, a felsőfokú és a részleges felsőfokú települések könyvtárigazgatói értekezlete az OSZK KMK-ban, illetve az Országgyűlési Könyvtárban időszzerű kérdésekről és a társadalomtudományi információs ellátásról
21. Az Egyetemi Könyvtárigazgatók Tanácsának ülése a Debreceni Egyetemi

- Könyvtárban az egyetemek hálózati könyvtárainról, az agráregyetemi könyvtárak előző évi működéséről
23. 210 m² alapterületű, új Petőfi-émlék-könyvtár felavatása a Békés megyei Mezőhegyesen
- 27–
aug. Ifjúsági könyvhetek a pécsi járásban a Baranya Megyei Könyvtár rendezésében
20. Az MKE vitaülése a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Könyvtárában a társadalomtudományi információellátás fejlesztéséről; felhívás a társadalomtudományi szekció megalakítására
- 28–
29. Tájéraztekezlet Nagyatádon a középfokú és a részleges középfokú központok könyvtárainak távlati fejlesztési kérdéseiről

JÚNIUS

2. 127 m² alapterületű Petőfi-émlékkönyvtár felavatása a Zala megyei Gelsén
4. Az erdészeti és faipari kooperációs kör megalakulása Sopronban
5. Orvosi könyvtárosok regionális továbbképzési napja Kecskeméten az oktatókórházak könyvtáaira háruló feladatokról
8. Elhunyt *Cserháti János*, a Diósgyőri Vasas Művelődési Központ könyvtárának vezetője
10. Tragikus körülmények között meghalt *Freitag Magda*, a Nagykőrösi Városi Könyvtár igazgatója
- 10–
11. Mezőgazdasági szakkönyvtárosok országos tapasztalatcsere-értekezlete Nyíregyházán
13. Befejeződött a *Játék a könyvtárban* című könyvtári rádiós vetélkedő, amelyben a járási könyvtárak vettek részt. A vetélkedőt a Szarvasi Városi-Járásai Könyvtár csapata nyerte
22. Megszűnt a Művelődésügyi Minisztérium: feladatait a Kulturális Minisztérium és az Oktatási Minisztérium vette át a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1974. évi 11. sz. rendelete értelmében, amely módosította a 1973. évi IV. törvényt (Műv. Közl. 1974/14. sz.). A kulturális miniszter feladatkörét az 1030/1974. (VI. 22.) sz. minisztertanácsi határozat tartalmazza
24. A kertészeti kooperációs körbe tartozó könyvtárak munkatársainak szakmai ta-

nácskozása Budapesten, a Kertészeti Egyetem Könyvtárában

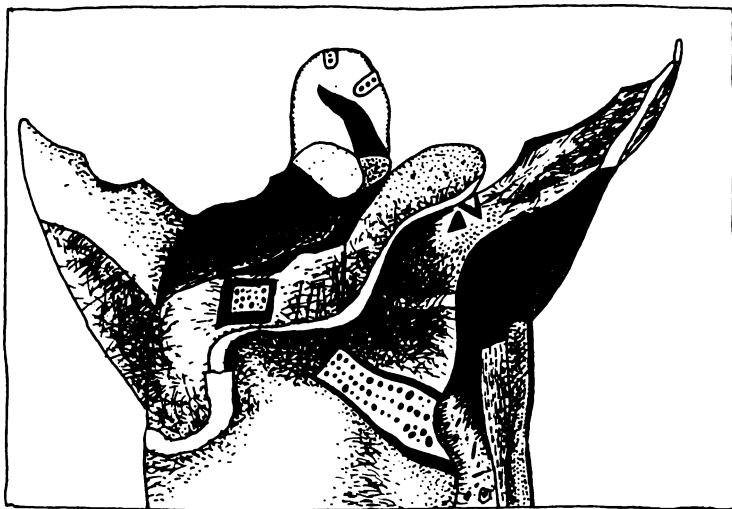
- 24–
29. Az MKE zenei könyvtárosi szekciója és az OSZK KMK által a zeneoktatási intézmények könyvtárosai számára rendezett továbbképző tanfolyam Gyulán
26. A múzeumi könyvtárosok első országos tanácskozása Budapesten
27. Országos tanácskozás a nemzetiségi báziskönyvtárak munkatársainak részvételével Tatán

JÚLIUS

5. Továbbképzési nap Salgótarjánban orvosok, orvostanhallgatók és könyvtárosok számára a tudományos közlemények elkészítéséhez nyújtandó segítségről
14. 55 éves korában elhunyt *Seszták András*, az Orosházi Városi-Járásai Könyvtár igazgatója
15. Az MTA Történettudományi Intézetének könyvtára birtokba vette új, 540 m² alapterületű helyiségeit
26. A Művelődésügyi Közlönyben megjelent a kulturális miniszter 102/1974. (M. K. 14.) KM sz. utasítása a Móra Ferenc- és a Szabó Ervin-émlékermek adományozásáról szóló 121/1972. (M. K. 9.) MM sz. utasítás módosításáról

AUGUSZTUS

15. A Szabó Ervin-émlékrem 1974. évi kitüntettjei: *Benedek Jenő*, *Martonosi Pál*, *Máté György*, *Németh Zsófia*, *Puskás Sándorné*, *Sallai István*, *Sebestyén Géza*. Kiváló népművelő címmel kitüntetett könyvtárosok: *Csillag Sándorné Szamosi Júlia*, *Kányi Andrásné*, *Molnár Istvánné*, *Szente Ferenc*
19. 180 m² alapterületű Petőfi-émlékkönyvtár felavatása Ásotthalom községben (Csongrád m.)
22. Új, 200 m² alapterületű helyiségbe költözött az MTA Számítástechnikai és Automatizálási Kutatóintézetének számítástechnikával foglalkozó könyvtára
25. A Kulturális Minisztérium, a SZOT és az Állami Ifjúsági Bizottság a 30. felszabadulási évfordulóra meghirdette a *30 év – 30 könyvtár* pályázatát új, korszerű közművelődési könyvtárak létesítésére, illetve a meglévők bővítésére, a *Felsza-*

badulási emlékkönyvtár cím és anyagi támogatás elnyerésére

- 27–
28. Konferencia Debrecenben a folyóirat-repertóriumokról az OSZK KMK-nak, a Könyvtárosegyesület Hajdú-Bihar megyei szervezetének és az MKE bibliográfiai szakbizottságának rendezésében

SZEPTEMBER

1. A Heves megyei füzesabonyi járás négy községében kísérlet kezdődött komplex intézmények létrehozására
- 2–3. Az orvosi könyvtárosok és orvostanácsadók negyedik tájérkezlete, Debrecenben, az Orvostudományi Egyetemen
3. Megkezdődött az OSZK KMK által közművelődési könyvtárosok részére szervezett egyéves osztályozói továbbképző tanfolyam. (Befejeződött 1975. máj. 8-án)
4. A Művelődésügyi Közlöny 17. számában megjelent a Minisztertanács 1041/1974. (VIII. 7.) sz. határozata a Közművelődési Alap létesítéséről. [Módosítását, az 1038/1975. (XII. 30.) MT határozat szövegét, valamint az ezzel kapcsolatos 7/1975. (XII. 30.) KM-PM-OT sz. együttes rendeletet, amely az 1/1975. (III. 1.) KM-PM-OT sz. rendeletet módosítja, a Művelődésügyi Közlöny 1976/3. száma (febr. 4.) közli]
6. *Keresztury Dezső* író, költő, az OSZK ny. főosztályvezetőjét a Magyar Nép-

köztársaság Zászlórendjének II. fokozatával tüntették ki 70. születésnapja alkalmából

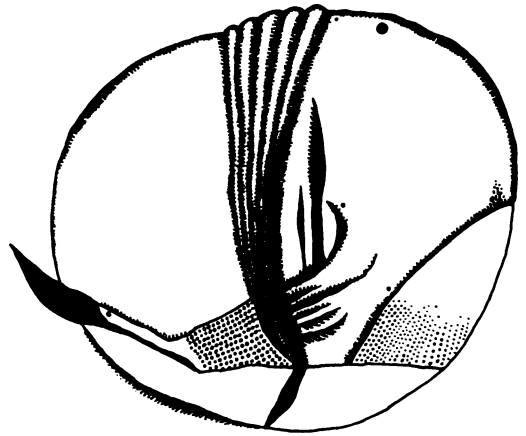
9. A megyei gyermekkönyvtárak vezetői részére szervezett tanácskozás az OSZK KMK-ban az 1974/75-ös iskolaév gyermekkönyvtári tennivalóiról
- 9–14. A harmadik *Komárom megyei könyvtári hét*
- 10–
11. Tanácskozás Zalaegerszegen az OPKM, az OSZK KMK és a Zala Megyei Könyvtár rendezésében, könyvtárigazgatók, valamint a megyei iskolai könyvtári szakfelügyelők részvételével, a 18 éven aluli ifjúság könyvtári ellátásáról kiadott irányelvek megvalósításáról
11. Az OSZK KMK által szervezett egyéves gyermekkönyvtárosi továbbképző tanfolyam megnyitása. (Befejeződött 1975. máj. 6-án)
A Komárom megyei Nyergesújfalun, a tömegszervezetek székházában felavarták a községi könyvtár 130 m² alapterületű új otthonát
Átadták rendeltetésének a Kecskeméti Óvónőképző Intézet 110 m² alapterületű könyvtárát
12. A Győr-Sopron Megyei Tanács V. B. jóváhagyta a megye távlati könyvtárfejlesztési tervét
- 12–
13. A Fejér, Győr-Sopron és Komárom megye középfokú, illetve részleges középfokú településein működő könyvtárak vezetőinek tájegységi értekezlete Tatán, a városi-járási könyvtárban e könyvtár-

rak helyzetéről és a Szakmai irányelvek-
ből következő tennivalókról

- 12–
20. A 37. FID-konferencia Hágában
16. A kenti egyetemen (USA) megkezdte tanulmányait az első Gombocz-ösztöndíjas magyar hallgató, *Kovács Ilona*, az OSZK feldolgozó osztályának helyettes vezetője
17. Olvasóteremmel bővült a Pécsi Városi Könyvtár kertvárosi fiókkönyvtára; ezzel alapterülete 150 m²-re nőtt
18. A Művelődésügyi Közlönyben megjelent az Elnöki Tanács 1974. évi 14. sz. törvényerejű rendelete a szombathelyi tanárképző főiskola létesítéséről. (Működését 1974. szept. 1-jén kezdte meg.) Az 1045/1974 (VIII. 31.) sz. MT határozat értelmében a budapesti, a győri, a jászberényi és a kaposvári tanítóképző intézet hároméves tanítóképző főiskolává alakul 1975. szept. 1-jével; a bajai, a debreceni, az esztergomi és a sárospataki pedig 1976. szept. 1-jével
24–
27. Könyvtárárpítészeti és -berendezési kérdésekkel foglalkozó könyvtárosok és más szakemberek tanácskozása Fonyódon, az OSZK KMK rendezésében
28. *Kéki Béla* elnökletével megalakult az MKE könyv- és könyvtártörténeti bizottsága

OKTÓBER

1. A Nagykőrösi Városi Könyvtár új igazgatója *Keresztény Laura*
Megkezdte működését a 452 m² alapterületűre bővített Mosonmagyaróvári Városi-Járási Könyvtár
Megnyílt a miskolci II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár zenei részlege
7. Az OKDT teljes ülése a Kulturális Minisztériumban a tudományos tájékoztatás országos rendszeréről
14–
17. A szocialista országok olvasáskutatói szakembereinek második konferenciája, az OSZK KMK rendezésében, Budapesten
14–
19. Az európai szocialista országok felsőfokú könyvtárosképző intézményeinek nemzetközi konferenciája Budapesten
15–
17. Az INTERFILMINFORM-rendszer-tanács alakuló ülése az OMKDK-ban
16–
18. A 200 éves Pécsi Egyetemi Könyvtár (Klimo-könyvtár) jubileumi ünnepsé-

- gei. Okt. 16-án az Egyetemi Könyvtár-igazgatók Tanácsának ülése az egyetemi könyvtárban
17–
18. Az MKE VI. vándorgyűlése Pécsen.
18. Téma: a könyvtárak jövője
18. *Dr. Jóbóru Magdát*, az OSZK főigazgatóját az UNESCO-közgyűlés Párizsban összeült 18. ülészakának elnökévé választották
19. Cibakházán (Szolnok m.) 130 m² alapterületű új épületbe költözött a községi könyvtár
25. *Dr. Lázár Pétert* az UNESCO információs szakértői bizottságának elnökévé választották

NOVEMBER

1. Az MTA Nyelvtudományi Intézetének könyvtára beköltözött új, 174 m² alapterületű otthonába
A Tiszafüredi Járási Könyvtár (1984. jan. 1. óta városi könyvtár) új igazgatója *Gaál Sándor*. Előde, *Nagy István* nyugalmába vonult
4. Felavatták a dunaújvárosi *Munkás és Ifjúsági Művelődési Központ és Központi Könyvtár* 7000 m² alapterületű új épületét, amelyben 2137 m² jutott a városi, járási és szakszervezeti feladatkört betöltő könyvtárnak
7. A dombóvári Gögös Ignác Gimnázium 101 m² alapterületű könyvtárának felavatása
15. A FID Magyar Nemzeti Bizottságának titkársága kidolgozta a bizottság szabályzatát

- 18– Az IFLA 40. kongresszusa, Washingtonban
 23.
 18– A nyolcadik *Fejér megyei szakszervezeti könyvtári hét* rendezvényei
 28.
 27– A mezőgazdasági könyvtárhálózat
 28. könyvtárvezetőinek országos tanácskozása az AGROINFORM-ban
 28. Az OSZK KMK által szervezett országos (közművelődési könyvtári) szakfelügyelői értekezlet az OSZK Pollack Mihály téri dísztermében
- DECEMBER**
- 11– A megyei könyvtárak igazgatóinak tanácskozása Debrecenben a közigazgatási információs rendszer kiépítéséről
 12.
18. Az Egyetemi Könyvtárigazgatók Tanácsának ülése a Kulturális Minisztériumban az egyetemi és a főiskolai könyvtárak II. országos konferenciájának programjáról
 19. Az MKE 1974. évi küldöttközgyűlése
 31. Nyugállományba vonult *Bánki Gyula*, a kaposvári városi könyvtárhálózati központ igazgatója
 Az OSZK megszüntette a 13 éven át megjelent *Külföldi Könyvek Országos Gyarapodási Jegyzéke* c. periodikus kiadványát
 Az MKE 2066-os taglétszámmal zárta az évet

Gerő Gyula

Görbe tükör

Olvassatok, gyerekek!

(Olvásokonferenciái kísérlet egy iskolában)

A konferenciát az iskola módszertanosa, egy szabályos, mi több, módszeresen szabályos arcú nő nyitotta meg. Hangsúlyozás nélkül, monoton hangon mondta a következőket:

– Gyerekek. Mi már régen. Figyelmeztetünk benneteket. Hogy konferencia lesz. Világos. Megértettétek. – Majd felszólító hangszólyal, feszült figyelemmel: – Ki lesz az első?

Feszült csend. Valaki izgatottan suttogja: „Tessék felszólítani!”

Módszertanos: Nos. Jól van. Lássuk. Kolja sok érdekeset akar mesélni. Állj fel, Nyikoláj!

Kolja (feláll, megtört hangon): Igen, akarok. Én is nagyon szeretem a könyvet. (Elszántan:) Nagyon! A könyv fejleszt a (kinyitja a hüvelykujját) gondolkodásomat, (kinyitja a mutatóujját) a fantáziámat, (kinyitja még két ujját) a bátorságomat és az akaraterőmet. Én például gyermekkoromtól fogva arról álmodtam, hogyan válhatnék hasonlóná Natasa Rosztovához! (Kinyitja a kisujját és magától leül.)

Módszertanos: Katyusa is sok érdekeset akar mesélni.

Katyusa (feláll, halkán, bizalomgerjesztő-

en): Nos, mint ezt a tanító néni már tudja, mi, természetesen, nagyon szeretjük a könyvet. Személy szerint én azt gondolom, lehet, hogy a gyerekek nem értenek egyet velem, de a könyv... Nekem úgy tűnik... A könyv... Biztosan vitatkozni fogtok velem... A könyv... a legszebb ajándék! (Kihívó ábrázattal leül.)

Módszertanos (eltűnődve, ábrándosan): Pedig milyen igaz... Bizony... Valaki akar még valami érdekeset mondani. Pjotrusa. Állj fel, Pjotr!

Pjotrusa (meglepődve): De hát én a matematikát szeretem.

Módszertanos: Mármost mit csináljunk? Mindegy, mesélj csak. A költészetet szereted?

Pjotrusa (tisztá szívből): Nem.

Módszertanos: Hát a szépirodalmat szereted?

Pjotrusa (őszintén): Nem.

Módszertanos: Értem. De olvasni fogsz, ugye?

Pjotrusa (elragadtatással): Soha!

Módszertanos: Ül le, Pjotr. Jobb, ha nem beszélsz. Gyerekek. A konferencia munkájában részt vesz az ifjú költő, Olga Petrovna

is, akit szűkebb pátriánk minden zugában jól ismernek. (Ünnepélyesen): Övé. A szó!

Olga Petrovna, az ifjú költőnő (halkan, rekedten, egyre fokozódó energiával beszél): A könyv... Én csak egyszerűen, mint nő, mint asszony azt mondom, mit mondom: kilököm a szót a természet rejtett mélységeiből – (hangosan:) szeretem (halkan:) a könyvet, annyira, (alig hallhatóan:) hogy már szinte fáj itt (megmutatja, hol). Éjjel nem tud aludni, egyre csak forgolódik az ember, így ni (forgolódik), és egyetlen dolog dolgozik benne: de jó volna elolvasni valakit... A klasszikusok közül, vagy... a kortársak közül. Hát ez a könyv... Szóval, szeretem... Egyszóval, mohón falom... Minden egyes lapocskáját... Hát, ennyit akartam mondani. (Leül, s majd belesüketül a szokásos tapsorkánba.)

Módszertanos (tovább tapsol): Konferenciánk munkájában részt vesz a mi szeretet tisztelt színészünk, a művészi szó felkent mestere.

Színész (hangsúlyozott nyájassággal): Amikor meghívtak ide, először arra gondoltam: ugyan, mi keresnivalóm van nékem az iskolában?... Minek menjek én oda? De egy belső hang nyomban azt súgta: eredj csak el hozzájuk, a gyerekekhez. Hisz ők az élet virágai, a műveltség gyümölcsei. És mondd meg nekik, a virágoknak és gyümölcsöknek, mennyire szereted a könyvet. És most itt vagyok köztetek. (Váratlanul harsogó hangra vált:) Könyv! Hogy is lehet meglenni nélküle?! Még elgon-

dolni is neveltség. (Nevet.) Ha pedig egyáltalán nem létezne? Nos? Ugye? Milyen szomorú is volna a kép. (Szomorkodik.) De a könyv, a kedves, itt van velünk. (A feje fölött magasra emeli a könyvet.) S hogy megmutassam, mennyire szeretem a könyvet, felolvasom Puskin *A próféta* című költeményét. Nem könyv nélkül mondom el, nem, hanem belőle, a könyvből! (Olvas, sikere van.)

Módszertanos: Nos. Úgy tűnik. Már be lehet fejezni. Ma sok érdekeset hallottunk. Csofálatosan mondta Katyusa. Hogy is mondtad, Katyusa? Állj fel! A könyv: a legszebb ajándék. Derék kislány vagy. Ül le. Most pedig, gyerekek, a legnagyobb dolog következik. A költőnő, Olga Petrovna könyvtárunknak ajándékozza verseskötetét. (A költőnő dedikálja versgyűjteményét.) Figyelem! Nagyszerű pillanat! A szerző dedikál. Nekem nem sok hozzáfűznivalóm akadt. Mi a könyvet nem egyszerűen olvassuk, átnézzük, lapozzuk, elolvassuk, mi a könyvet... Na, na, gyerekek? Mi a könyvet... Mi? Na, na, na! (Nevet.) Mi a könyvet szeret-jük! Hogy pontosan milyen könyvet kell szeretnünk, arra Zójának kellett volna konkrét példákat mondania, de ő beteg lett. Tehát: én szeretem a könyvet, te szereted a könyvet, ő szereti, mi szeretjük, ők nem szeretik.

(Taps. Mindannyian felállnak és elmennek.)

Zinovij Papernij

a *Junoszty* 1976. évi 2. számából
fordította Antal Miklós

Pályázat 1986. évi tanulmányutakra

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete 1986. évi devizamentes tanulmányutakra hirdet pályázatot. *A pályázat feltételei:* felsőfokú végzettség, könyvtárosi vagy tájékoztatói munkakör betöltése, egyesületi tagság, a felkeresendő ország nyelvének ismerete, illetve Lengyelország és Finnország esetében angol, Szlovákia vonatkozásában angol vagy német nyelvtudás. *A pályázathoz csatolni kell a tanulmányozni kívánt téma rövid leírását, esetleg a meglátogató intézmény(ek) megjelölését, rövid szakmai életrajzot és a munkahely, beosztás megnevezését.*

A tanulmányutak a következők: Anglia 1 fő—2 hét, 1 fő—1 hónap; Ausztria 2 fő—2 hét; Finnország 1 fő—10 nap; Lengyelország 2 fő—14 nap; NDK 2 fő—14 nap; Szlovákia 2 fő—20 nap

A pályázatokat 1986. február 15-ig az MKE titkárságára (Budapest, I., Üri u. 54–56. 1014) kell eljuttatni.

Kováts Albert

Az itt bemutatandó művész azok névsorát gyarapítja, akik főiskolai végzettség nélkül, szabadiskolai stúdiummal érkeztek a hivatásos képzőművészek családjába. 1936-ban született Budapesten, s már huszonnégy éves korától – 1960 óta – képzőművész hivatásának élhett. Igaz, a Művészeti Alap tagja csak 1969-ben lett, de az egy évtizedes amatőr tevékenység kellett is a mesterségbeli tudnivalók alapos megismeréséhez, elsajátításához.

Bizonyára a nagyon komolyan vett magánfelkészülésnek köszönheti Kováts Albert, hogy érdeklődési köre igen tág. Pályakezdése óta több műfaj is vonzotta, de a mindenbe „belekóstolás” kapkodó bizonytalankodása nélkül. Kísérletezései mindenkor tartóssá váltak és a művészi önkifejezést eredményesen valósították meg. Az első tiz évben a festészet bűvkörében élt – nem tagadván, hogy példaképei, *Vajda Lajos* és *Paul Klee* milyen nagy hatással voltak rá. Az 1970 és 1980 közötti periódusban viszont már térlaszttikával, asz-szambulázzsal (különböző tárgyak együttese) és kollázssal foglalkozott. Korábbi, a konstruktivizmus iránti vonzódása mellé ekkor társult – újabb kifejező eszköztárként – a szürrealizmusnak egyik, mitikus jelképegyüttesekből kialakított ágazata. Kezdetben úgy érezte, hogy a két irányzat összeegyeztetésével a lehetetlenre vállalkozik. Pedig a modern művészetben öelötte ez már sokaknak sikerült, méghozzá magas színvonalon. Hogy aggálya végül is alaptalannak, elképzelése viszont megvalósíthatónak bizonyult, azt – 1980 és 1985 között – mintegy félszáz szellemesen megragadó és bravúrosan mives konstruktív-szürrealista kollázsa hitelesíti.

Mostanában a tusrajz foglalkoztatja. Ilyen lapjain a kollázsok szigorú szerkezetességét szelidebb – lírai és amorf – alakzatok váltották

fel. (Ezekből teszünk közzé most egy válogatást.) A racionális képépítést a rajzokon sem szünteti meg, oldottabb formaviláguk a kötetlenebb technikából ered. Az eljárással való elmélyült foglalkozás egyszersmind új kompozíciók előtanulmányaként és témagyűjtésként is szolgál. A rajzok hozzásegítik a lélek mélyén meghúzódó, kavargó érzések kivetítéséhez. Az effajta ösztönös megnyilatkozás – magyar megfelelő híján – a pszichikai automatizmus meghatározással jelölhető. Ez lehet figurális és nonfiguratív egyaránt, a lényeg a legbelső lelki-érzelmi halmazok spontán megnyilatkozása tárgyiasult vagy absztrakt formában. Kováts Albert az utóbbival, az elvonatkoztatott kifejező eszközökkel él, mert közlendői szintűgy elvontak. Figyelme olyan fogalmakra is irányul, amelyek a szemmel érzékelhető valóságkép részleteivel szintén nem ábrázolhatók, sőt meg se közelíthetők. Miként néhány pályatársánál, nála is a motívumok kétdimenziós térben való mozgása, valamint a térélmény – kitágítással és megnyitással elért – fokozása az egyik lehetőség a valós fogalmak minél érzékletesebb megjelenítéséhez.

Kováts Albert (Bp. Szemere u. 9. 1054) 1967 és 1984 között öt fontosabb önálló kiállítást rendezett Budapesten és más városok rangos galériáiban. Műveit köz- és magángyűjtemények őrzik. A szakmabeliek számára is hasznos könyvet írt *A rajzról* (Corvina, 1973). 1964 óta egész sor világirodalmi művet illusztrált, természetesen figurális rajzokkal. Vallja, hogy a könyvillusztrálás olyan feladat, amelynél az eredetiség igényéről le kell mondani az írott mű szellemi hűségének érdekében. Valóban ez a más művészetek iránti alázat és tisztelet követelménye, az etikus alkotó számára pedig kifejezetten a tisztesség dolga.

Ecsery Elemér

Cirillbetűs könyvgyűjtemény Nyíregyházán

Korábbi kötetében *Ojtozi Eszter* a máriapócsi bazilita rendház könyvanyagának *rekonstrukciójára* vállalkozott az egyes kötetek jelenlegi lelőhelyének megállapításával (*Könyvtáros* 1983/6. sz.). Most más jellegű munkálatot végzett el: a Nyíregyházi Görögkatolikus Hittudományi Főiskola könyvtárában jelenleg is megtalálható cirill betűs szláv és román könyvek *provenienciáját*, eredetét tisztázta, s adott róluk szakszerű tájékoztatást.

Ez a jegyzék sem érdektelen könyv- és könyvtártörténeti, művelődés- és egyháztörténeti szempontból. Magyarországon a 17–18. században – az Egyetemi Nyomda ilyen irányú tevékenységének megindulása előtt – nem volt cirill betűs könyvnyomtatás. Mind az ortodoxok, mind a görögkatolikusok a keleti szláv területekről, elsősorban Ukrajnából (Lvov és Kijev), illetve Moszkvából szereztek be szerkönyveiket és az egyéb vallásos műveket. Így a kötetben feltárt anyag nem csupán a hazai görögkatolikus, hanem az ukrán–oros könyv- és nyomdászattörténet szempontjából is értékes – különösen azért, mert egy-két unikumról is tájékoztat.

Bevezetésében – s ez igen fontos! – részletesen ismerteti azt a hasznos együttműködést, amely az egyházi szervek (a hajdúdorogi püspökség és a miskolci apostoli kormányzóság), valamint a munkát támogató állami intézmény (a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem könyvtára) között kialakult. Ez a kooperáció lehetővé tette, hogy a szerző 54 görögkatolikus egyházközséget is felkeressen, s az ott talált, az egyházi használatban már feleslegessé vált könyvanyaggal a nyíregyházi könyvtár állományát kiegészítse. Ezzel kulturális értékmentő munkát is végzett.

A görögkatolikus egyházmegye hittudományi főiskolájának könyvtárát 1950-ben létesít-

tették, egyidőben a szemináriummal. Egészen 1979-ig, az együttműködési egyezmény megkötéséig a könyvtár „mostoha körülmények között, használható katalógus nélkül” működött, s úgyszólván csak a tanulmányi anyagot adta ki a teológusoknak. Az egyezmény megkötésével csaknem azonos időben a püspökség és a szeminárium épületét felújították, s ennek során méltó helyet kapott a könyvtár is. Ugyanekkor megállapodás született arról, hogy a debreceni egyetemi könyvtár munkatársai megkezdik a régi könyvek és kéziratok szakszerű feldolgozását. Jelentékeny hányadukról kiderült, hogy eredetileg az alsópapság használatában voltak, s adományként kerültek a könyvtárba. Ez tette indokolttá, hogy meginduljon a még mindig a parókiákon levő anyag rendszeres begyűjtése, amihez a püspök és munkatársai – valamint különösen *Dudás Bertalan* anarcsi parochus – hathatós hivatali és személyi segítséget nyújtottak.

*

A kötetet – amely 146 szláv és 42 román (Balázsfalván, Rámniban, Budán és másutt nyomtatott) mű leírását nyújtja – szép kiállítású illusztrációk (20 kép) egészítik ki. A szerző az egyelőre azonosíthatatlan töredékek, fragmentumok felderítését szovjet kollégák segítségével reményében ígéri. Négy száz példányban, sokszorosításban megjelentetett művét az előző kötetéhez hasonló bibliográfiai gondosság és a provenienciális nyomok alapos felderítése jellemzi. (*Ojtozi Eszter: A Görögkatolikus Hittudományi Főiskola könyvtárának szláv és román cirillbetűs könyvei. Debrecen, 1985. [A] Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtára. 83 l. 20 t. |Régi Tiszántúli Könyvtárak 4.*)

Tóth András

A **Könyvtári Figyelő** idei negyedik számának változatos tartalmából, fontos, alapvető kérdésekkel foglalkozó cikkei közül is kiemelkedik *Kiss Jenőnek A magyar könyvtárak negyven éve* címmel közzétett összefoglalása, amely tulajdonképpen a magyar könyvtárügyet a külföld számára bemutató, készülő kötet egyik részének hazai olvasók számára és folyóiratközlés céljára átalakított változata. Az áttekintés eléggé nem dicsérhető erénye, hogy a kellő történelmi háttér hiányára és az átélt események közelségére való hivatkozást mellőzve nem maradt meg a dátumok, számadatok és történések pusztá felsorolásánál, hanem ezeket csupán útjelzőknek tekintve határozott, egyéni nézőpontú – de az elmúlt harmincöt-negyven évet kortársként végigcsináló könyvtáros számára is főbb vonásaiban elfogadható –, lényeglátó és -láttató summázatát nyújtja az 1945 utáni magyar könyvtári fejlődésnek. Mivel a kort átélők mindegyikének megvan a maga alkotta könyvtártörténete, ez a Kiss Jenő-féle fejlődésrajztól egyben-másban eltérő is lehet, tőle különböző hangsúlyokat vagy árnyalatokat kaphat, s bizonyos kérdéseket másként ítélni meg – például a „közművelődéssé újjult” népművelés 1970 utáni könyvtári nyitárait és a belőlük fakadó, elmulasztott nagy lehetőségeket. Egy azonban bizonyos: ezt a kitűnő összefoglalást a jövőben senki sem mellőzheti, aki könyvtártörténet írásába fog, de az sem, aki az előzmények felderítésével csupán kulcsot vagy kulcsokat keres bizonyos területek, ágazatok fejlődésének megértéséhez.

A számítógépek könyvtári térhódítása előtt – bármilyen nehézkesen történik is ez országunkban – már a megrögzött filosz könyvtárosok sem hunyhatják be a szemüket. Ezért jó, ha e szerkezetekről és használhatóságukról időnként olyan szokatlan, egyben fejtágító írá-

sokat olvashatunk a folyóiratokban, mint amilyenekből kettő is akad a *Figyelő* mostani számában: az egyik *Takács Gitta* egyetemi szakdolgozata a számítógépes szövegszerkesztésről, a nyomdaipari, a szerkesztőségi, a hírügynökségi, az irodai, valamint az információs központokban folyó tevékenység új lehetőségeiről. A laikusok számára is többé-kevésbé követhető gondolatmenetű, logikusan felépített összefoglalás végén táblázat van, amely hat hazai mikroszámítógépes szövegszerkesztő program legfontosabb jellemzőit ismerteti. A másik számítógépes tárgyú cikk szerzője, *Papp István* könyvtárpolitikai szempontból foglalkozik az adatokat számítógéppel kezelő, távközlési eszközökkel összekapcsolt országos könyvtári hálózat kialakításának kérdéseivel, az egyetemi és a megyei könyvtárakat, valamint a nagy országos szakkönyvtárakat tekintve az első hálózatfejlesztési fázis kulcsintézményeinek. Az írás mondanivalója világos, címe azonban, miként az alapjául szolgáló dokumentumé, az Országos Könyvtárügyi Tanács 1985-ös programjában szereplő feladaté – *A számítógépes hálózatszervezés a hazai könyvtári rendszerben* – félreérthető: ugyanis nem számítógéppel történő hálózatszervezésről, nem a szervezés mechanizmusának számítógépesítéséről van szó, hanem, amint e cikkből világosan kitűnik (és amint az előbb utaltunk is rá), számítógépes hálózatok szervezéséről, vagyis a számítástechnikát alkalmazó, egy mással telekommunikációs csatornákkal összekötött könyvtárak és információs szervezetek együttesének kialakításáról.

Kertész Gyula 1977-ben adta közre a magyar sajtórepertóriumok bibliográfiáját, amelynek adatgyűjtése 1975 június végével zárult. Azóta – az elmúlt év elejéig – újabb 260 repertórium jelent meg, illetve készült el, és a

bibliográfia pótlásaként még 50 publikált és 15 kéziratosszállításról is tudomást szerzett a bibliográfia összeállítója, aki ezeket a repertóriumokat most formái, tárgyköri és szerkesztésmódszertani szempontból egyaránt részletesen elemzi. A *Könyvtáros* idei májusi számában *Mándy Gábor* beszámolt arról a felmérésről, amelyet az Országos Széchényi Könyvtár, Könyvtártudományi és Módszertani Központban 1981-ben *Bartos Évával* közösen végeztek az egyének mindennapi információszükségletéről, tájékozási szokásairól. E vizsgálódás módszereit és eredményeit most részletesebben ismerteti a két kutató, s a cikk végén javaslatot tesz a további munkálatokra is. – A pécsi Apáczai Csere János Nevelési Központ könyvtárát mutatja be a könyvtár vezetője, *Mednyánszky Sándor*. A viszonylag fiatal nevelési-művelődési intézményegyesített könyvtári helyzetének, megoldott és megoldatlan kérdéseinek ismertetése könyvtárpolitikai tanulságokkal szolgál, ezért a *Könyvtáros*-ban megjelent hasonló tárgyú közleményekkel együtt feltétlenül érdemes a tanulmányozásra.

A Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Könyvtárosok Tájékoztatójának 1985. évi első számát beszámoló jellegű írással alkotják. A folyóirat közli *Villányi Miklós* mezőgazdasági és élelmiszerügyi minisztériumi államtitkár beszédét, amely Mezőhegyesen hangzott el az idei mezőgazdasági könyvhónap megnyitóján, majd egy tanácskozás anyagát adja közre: e tanácskozás *A könyvtárhálózatok együttműködésének lehetőségei a mezőgazdasági szakirodalmi ellátásban* címmel február 13-án a Soproni Erdészeti és Faipari Egyetem Központi Könyvtárában zajlott le a MEM-ággal, valamint a Győr-Sopron megyei tanácsi és szakszervezeti könyvtárak száz munkatársának részvételével. A megbeszélésen szó volt a mezőgazdasági könyvkiadásról és a könyvtárellátásról is, a folyóirat azonban csak a könyvtárhálózatok együttműködésével foglalkozó előadások szövegét közli: *Vörös Györgyné, Hiller István* (előadásából például megtudtuk, hogy készen van a magyar erdészeti bibliográfia és a magyar erdészeti története, de az asztalfiókban fekvő kéziratok kiadásához segítség kellene), *Mónus Imre*, a győri Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár igazgatóhelyettese és *Mészáros Józsefné*, a Győr-Sopron Megyei SZMT Központi Könyvtár igazgatója beszélt a hálózatközi együttműködésről, mégpedig elég gyakorla-

tisan, az együttműködés megvalósítható eszközeire fordítva a fő figyelmet. A megyei szakszervezeti könyvtárhálózat irányítójának előadásából az együttműködés olyan, végső formáira vonatkozólag is szerezhetők információk, ismeretek, mint például a szakszervezeti könyvtárak és a vállalati szakkönyvtárak összevonása. Az általa adott helyzetrajz az összevonás különféle modelljeit is vázolta, viszont a biztonságos továbblépéshez központilag alkotott könyvtármodelleket és normatívákat is sürgetett a kis- és a középüzemekre vonatkozólag, mégpedig olyanokat, amelyek figyelembe veszik a szakmánként adódó különbségeket. Van még egy könyvtárbemutató is a lapban: a Magyar Mezőgazdasági Múzeum nagy múltú könyvtáráról és ennek új otthonáról eddig azért nem adtunk tájékoztatást, illetve hírt, mivel a februári avatásra szerény folyóiratunk nem volt hivatalos. – A Malom- és Sütőipari Kutatóintézet könyvtára kezdettől fogva tagja a Nemzetközi Gabonatudományi és -technológiai Egyesület (ICC) 1969-ben megalakult dokumentációs és információs munkacsoportjának: ennek szorgalmas és sokrétű munkájáról, kiadványairól *Csáky Georgina*, a kutatóintézeti könyvtár munkatársa tájékoztatja a folyóirat olvasóit.

A Könyv és Nevelés 1985/3-as számának első cikke arról szól, milyen tartalom rejlik az OPKM intézménynevrövidítés M-betűje mögött, amely 1968 óta olvasható az akkor kibővített feladatkörű Országos Pedagógiai Könyvtár nevében. Az intézmény, a mai OPKM múzeumi részlegét osztályvezetői rangban irányító *Kardos József* az eddigi munkáról elmondja, hogy az elmúlt több mint másfél évtized alatt 18 500 iskolatörténeti dokumentum gyűlt össze: szemléltető eszközök, iskolai jelvények, pedagógiai vonatkozású érmek, tanulói munkaeszközök, felszerelések, iskolai bizonyítványok, oklevelek, óratervek, -vázlatok, tanmenetek, osztálynaplók és egyéb kézírásos dokumentumok, gyermekrajzok és -munkák, fényképek stb. Két, különgyűjteményként kezelt hagyaték, Kemény Gáboré és Nagy Lászlóé szintén a múzeum birtokába került. 1983 óta javultak a raktározás feltételei, s a gyűjtőmunka eredményeit az utóbbi években több kiállítás tárta az érdeklődők elé. Ercsiben állandó kiállítás nyílt Eötvös József közoktatás-politikusi munkásságának bemutatására. Tavaly az állandó pedagógiai múzeum céljára megvásá-

rolták Pásztor János szobrászművész Szüret utcai villáját, s már tervezik az átalakítás után ott bemutatandó állandó kiállítást is, amely 1868-tól kezdve mutatja majd be a magyar közoktatás fejlődését.

A *Könyv és Nevelés* szorosabban vett könyvtári szakmai cikkei közül az egyik, *Gál Gézné* írása a hajdúszoboszlói gimnázium könyvtárának munkáján keresztül mutatja be, hogy miként kapcsolódik egy középiskola ötéves, 1978–1983-as nevelési-képzési tervéhez a könyvtár mindennapi tevékenysége, az iskola életébe pedig hogyan illeszkedik a könyvtáros-tanár kettős szerepköre. (Ez utóbbi, mint minden hasonló tárgyú írásban, itt is megoldatlan alapkérdésként jelentkezik, mögötte a kettőségből fakadó érdekösszeütközések és nézetkülönbségek rejlenek, különösen az egyszemélyes könyvtárakban teremtvén alig áthidalható ellentéteket.) – Érdekes *Reisinger Frigyesné* rövid írása, amely a budai Szilágyi Erzsébet Gimnázium egyik első osztályának 42 tanulója segítségével elvégzett házikönyvtári felmérés adatait összegezi. A gyerekek által saját, otthoni könyvtárukról gyűjtött adatok, a családi könyvtárban végzett bújáráskodás értékes tapasztalatai mind a tanulók, mind a könyvtáros, mind a könyvtárszociológus számára hasznosak lehetnek. A folyóirat szakmai rovatát irodalomjegyzék zárja az 1985–86-os tanév továbbképzéseinek megtárgyalandó könyv- és könyvtárhasználati témákról, az ifjúsági irodalmi rovat pedig több olyan könyvismertetést tartalmaz, amelyet minden könyvtárosnak érdemes elolvasnia. Egy mostanában ismét időszerűvé vált témával, a *képregény* kérdéskörével két közlemény is foglalkozik a folyóiratban, és a legújabb mumust, a *videót*, a könyv-könyvtár és a videózás viszonyát szintén önálló cikk tárgyalja – igaz, egyelőre csak külföldi, svédországi tapasztalatok alapján.

A **Könyvtári Híradó**, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár dolgozóinak tájékoztatója szeptemberi számában folytatásos cikket szánt a néprajztudomány és egy könyvtári néprajzi szakrészleg – a Dagály utcai főkönyvtáré – bemutatására. *Biróné Tóth Irén* írásának most közölt első részében a néprajztudomány fogalmával, történeti kialakulásával, felosztásával, határterületeivel, a tudományág hazai fejlődésével és legfontosabb kézikönyveivel foglalkozik. Jó és továbbgondolásra készítő beszámoló olvasható a híradóban arról az orszá-

tanácskozásról, amelyet augusztus 26–27-én a püspökladányi párházban rendeztek a képregényekről, felnőttnevelési szakemberek, tanárok, népművelők, könyvtárosok és a képregények hazai alkotóinak részvételével. Mivel a képregény kérdésköre – mint az imént már említettük – ismét napirendre került és egyre szélesebb kört foglalkoztat, lapunk szintén beszámol majd a püspökladányi tanácskozásról – és természetesen a képregény-olvasás-könyvtár témakör összefüggéseit is tárgyalni fogja. A Könyvtári Híradó e száma a Szabó Ervin Könyvtár hálózatának két további különleges katalógusát mutatja be: a XIII. kerületi főkönyvtár néprajzi tárgyszókatalógusát, valamint szépirodalmi állományának nyelvek és nemzetek szerinti katalógusát, amely a szak-katalógus része.

A **Könyvtári Jegyzések** című Békés megyei híradó idei harmadik száma teljes egészében az augusztus 20-án felavatott új megyei könyvtárral foglalkozik: fényképekkel, alaprajzokkal és főként a könyvtárról megjelent újság- és folyóirat-közlemények szövegének reprodukálásával mutatja be a nagyszerű új épületet és a nyitás utáni pezsgő könyvtári életet, s az első hónap forgalmi adataival zárja a számot. Íme az imponáló forgalmi adatok: egy hónap alatt 4238 olvasó iratkozott be, a könyvtárt 7709 látogató kereste fel s 13 494 kötetet kölcsönzött. A zenei részlegben 2266-an hallgattak zenét, 973 lemezt forgattak le részükre a könyvtárosok. – Bármennyire meggyőző is az attraktív híradószám, reméljük, hogy megjelenésével az új könyvtár bemutatása nem fejeződött be: szeretnénk ugyanis minél többet olvasni az épületben dolgozók „üzemi” tapasztalatairól, amelyek a kivülről szakemberek véleményét kiegészíthetik, észrevételeiket megerősíthetik vagy éppen gyengíthetik. (Talán nem kicsinyeskedés, ha egy elírásra is felhívjuk a figyelmet, mielőtt még ez a megnyitásra kiadott könyvtári kalauzból a híradóba „át-emelt” téves adat, további szövegekbe kerülve, forrásértékűvé nemesednék: az építkezés kezdete nem 1980. május 28., hanem 1981. május 28. volt!)

A **Csongrád Megyei Könyvtáros** 1985. évi 1–2., összevont számán is érződik a szerkesztőknek az a szívós igyekezete, hogy e folyóiratot alcímének („Közművelődési, felső-

oktatási és iskolai könyvtárosok híradója”) megfelelően valóban könyvtárközivé tegyék, a megye egész könyvtárügyének fórumává alakítsák. Lassanként a felsőoktatási könyvtárügy is elfoglalja megfelelő helyét a híradóban: ebben a számban két könyvtárismertetővel – az egyetem orosz, valamint francia és olasz tanszéki könyvtárainak bemutatásával –, továbbá egy közérdekű műhelybeszámolóval van jelen. Ez utóbbi nagyon fontos munkáról szól: arról a kutató- és publikációs tevékenységről, amely a József Attila Tudományegyetem bölcsészettudományi karának I. sz. magyar irodalomtörténeti tanszékén és az egyetem központi könyvtárában 1979 óta folyik a XVI–XVIII. század magyarországi olvasmányainak számbavételére. A *Keserű Bálint* tanszékvezető által irányított, egyetemi hallgatókból, tanszéki munkatársakból, könyvtárosokból és egyetemen kívüli szakemberekből álló munkaközösség első lépésként olyan adatbázist kíván létrehozni, amelynek segítségével hitelesen kideríthető, hogy mit olvastak hazánkban az említett időszakban. A munka elsősorban a magánygyűjtemények feltárására és a számbavett forrásanyag közreadására irányul. (A szegediek eddig kiadott köteteit a *Könyvtáros* ismertette.) A feltárás alapforrásai a legalább öt, különböző könyvet megemlítő feljegyzések, ezeket a szegedi kutatók könyvjegyzékeknek nevezik. A beszámoló szerzője, *Monok István* – maga is tagja a munkacsoportnak és gondozója a megjelent kiadványoknak – szól a kutatás időhatáraitól (1526–1730), ismerteti a forrásokat, az elvégzett és a folyamatban levő munkát, s nem hallgat a nehézségekről sem: „Külön gondot jelent az erdélyi és a szlovákiai levéltárak kutatása, ezek zártága miatt. Erdélyben gyakorlatilag nem, Szlovákiában pedig csak nagy türelemmel tudunk dolgozni. Horvátországi munkánkkal kapcsolatban csupán anyagi természetű gondjaink vannak.” Az eddig összegyűjtött könyvjegyzékek az *Adattár XVI–XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez* című sorozatban folyamatosan jelennek meg, a jegyzékek bibliográfiai számbavételére, illetve publikálására a *Könyvtártörténeti Füzetek* szolgálnak. E sorozat kiadványtervében az intézményi könyvtárak leírásainak, továbbá a közben előkerülő magánygyűjtemények adatainak publikálása szerepel, a XVI–XVIII. századi, előbb említett sorozatban pedig nyugatmagyarországi – főleg soproni és kőszegi – könyvjegyzékek, az erdélyi könyvesházakra vonatkozó források megjelentetése várható,

két-két kötetet pedig az e területeken kívüli magyarországi könyvjegyzékek, továbbá a Zrínyi- és a Rákóczi-könyvtár katalógusainak kiadására szánnak.

A Csongrád megyei híradó beszámolóí új könyvtárakról és olvasótermekről (Szentes, Hódmezővásárhely), az olvasótábori vezetők képzéséről, a *Kell a jó könyv* pályázatról, a megye tanácsi és iskolai könyvtárainak 1983–84-es teljesítményeiről szólnak, és a szakma emberi hátterét feltáró, a hivatásbeli kérdések mélyére ásó, az utánpótlás gondjait felszínre hozó interjúk is olvashatók a változatos tartalmú számban, továbbá egy rövid, de gondolatébresztő eszmefuttatás a könyvtár társadalmi kapcsolatairól, a közönségkapcsolatok teremtésének lehetőségeiről vagy lehetetlenségeiről, közérzeti dolgainkról. *Márton Károlyné* *Hogyan és mit riszáljunk?* című írását mindenesetre érdemes volna folytatni...

A Vas Megyei Könyvtárak Értesítőjének idei első számában a három nagy közművelődési hálózat szokásos évi mérlegei és egy, a felszabadulási évfordulóval összefüggő interjú után olyan, rendkívül érdekes kérdéssel foglalkozó cikk olvasható, amelynek jó volna országos fórumot teremteni, és tanulságait széles körben megvitatni. A cikkben ugyanis *Pallósiné Toldi Márta* Kiscsoportos irodalmi beszélgetések a szombathelyi pszichiátriai osztályon címmel arról a munkáról számol be, amelyet a megyei könyvtár négy vállalkozó szellemű könyvtárosa 1983 októbere óta végez a megyei kórházban: hetente egy alkalommal felkeresik a gyógyintézetet és meghatározott irodalmi műveknél kapcsolódó, másfél órás beszélgetést vezetnek le a pszichiátriai osztályon kezelt betegek 8–12 főnyi csoportjai körében. A könyvtárosok kezdetben hetenként váltották egymást, később azonban jobbnak látszott, hogy 3–4 hétig azonos személy vezesse egy-egy csoport foglalkozásait, beszélgetéseit – természetesen hathatós orvosi segítséggel. A könyvtárosok erőfeszítéseinek sikerét bizonyítja, hogy „a pszichiáter nem egy beteg állapotának változásában éppen valamelyik biblioterápiás foglalkozást tartja sorsdöntő eseménynek.”

A híradó néhány más közleménye is megérdemli a megyén kívüli olvasók figyelmét: ilyen mindenekelőtt a megyei könyvtárnak a regionális kötelempéldány-sorozatok fogadásában, elosztásában és nyilvántartásában végzett munkájáról szóló beszámoló (*Dénes Pálné*), az

iskolai és a tanácsi közművelődési könyvtárak integrációjával foglalkozó összefoglalás (*Zelles Ilona*), amelyhez a megyeszékhely városi hálózatának kettős funkciójú könyvtárainról szóló írás csatlakozik (*Nagy Éva*) – egy szakmunkáképző iskolai könyvtár munkájának hatékonyságával foglalkozó cikkel együtt (*Szilágyi*

Istvánné). A változatos tartalmú szám érdekes színtartományai a Remix Rádiótechnikai Vállalat helyi gyáregységében sikeresen működő ifjúsági és munkás-olvasókör tevékenységét, illetve a megyei könyvtár színvonalát, a társadalmi és a családi ünnepeket segítő szolgáltatását bemutató írások.

Kérdezz–felelek

Egy könyvtáros kérdezi a ki nem vett tanulmányi szabadságról:

„Ha a tanulmányi szabadságot vagy annak egy részét nem adják ki, illetve a továbbtanuló dolgozó nem veszi ki, átvihető-e az igénybe nem vett teljes vagy rész-szabadság a következő tanévre? Meg lehet-e pénzben váltani a ki nem adott vagy ki nem vett tanulmányi szabadságot?”

Válasz:

A 6/1981. (XII. 29.) ÁBMH számú rendelkezés (megjelent a *Művelődési Közlöny* 1982. évi 4. számában) 16. §-ának (1) bekezdése értelmében *nem adható ki utólag* a tanulmányi szabadságnak az a része, amelyet a dolgozó a tanévre vonatkozó vizsgájának *sikeres letételéhez* nem vett igénybe. A továbbtanulónak a tanulmányi szabadságra, illetve annak ki nem vett részére való joga tehát a tanév valamennyi vizsgájának sikeres letétele után megszűnik. Ebből következik, hogy ha a továbbtanuló a tanulmányi szabadságát vagy annak egy részét a tanév legutolsó vizsgájának sikeres letételéig nem veszi ki, azt a következő tanévre nem viheti át, és az elmaradt szabadság pénzben sem váltható meg. A jogszabályi rendelkezésből az is nyilvánvaló, hogy a munkáltató a tanév legutolsó vizsgájának letételéig a tanévre *járó teljes tanulmányi szabadságot köteles kiadni*. Ha ezt megtagadja, a továbbtanuló az igényét munkaügyi vita indításával – tehát a munkaügyi döntőbizottságnál – érvényesítheti, ezenkívül panaszt nyújthat be az intézmény felügyeleti szervéhez. A tanulmányi szabadságot azonban ebben az esetben is ki kell adni a tanév legutolsó vizsgájának sikeres letételéig. A következő tanévre való átvitel, illetve a

pénzbeli megváltás ilyenkor sem lehetséges. A munkáltató egyébként a tanévre készített tanulmányiszabadság-tervben előre köteles kijelölni – az érdekeltekkel egyeztetve – a szabadság kiadásának időpontjait.

Ha a tanulmányi szabadság kiadására a legutolsó vizsga letételéig a *munkáltató hibájából* nem került sor, a *dolgozó kártérítést igényelhet* az átlagkereset és a havi munkabér különbözetében jelentkező anyagi kára miatt.

A tanulmányi szabadságra vonatkozó igény tehát a tanév valamennyi vizsgájának *sikeres letételéig* fennáll. Ha például a továbbtanuló a második félévi vizsgái közül egyet vagy többet a tanév végéig nem tud letenni, és annak (azoknak) későbbi időpontban történő letételére kap engedélyt, vagy utóvizsgára bocsátják, akkor a tanévi tanulmányi szabadságából ki nem vett napokra vonatkozó igénye mindaddig fennáll, amíg az elmaradt vizsgát (vizsgákat) sikeresen le nem teszi.

Nem vesznek el a tanulmányi szabadságnak a tanév folyamán ki nem vett napjai *tanévisméltés esetén* sem. Az említett ÁBMH-rendelet 16. §-ának (3) bekezdése értelmében tanévisméltés esetén a tanulmányi szabadság nem jár. Ha azonban a dolgozó az előző tanévre járó tanulmányi szabadságot nem vette igénybe, a fennmaradt részt – kérésére – ki kell adni.

Utalunk még az 5/1981. (XII. 29.) ÁBMH számú rendelkezés (*Művelődési Közlöny*, 1982. évi 4., illetve 11. szám) 6. §-ának (3) bekezdésére. Eszerint a továbbtanuló dolgozó a tanulmányi szabadságot abban az esetben, ha a munkaviszonya megszűnik, *az őt alkalmazó munkáltatótól együttesen kapja meg*. Az egész tanévre járó tanulmányi szabadságból ki nem vett részt tehát *az új munkáltató köteles kiadni*.

A Magyar Protestáns Egyházi és Iskolai Figyelmező című, 1870 és 1878 között Debrecenben megjelent havi folyóirat cikkbibliográfiáját adta ki a Kosuth Lajos Tudományegyetem Könyvtára a *Tiszántúli időszaki kiadványok repertóriumai* elnevezésű sorozatának tizedik füzeteként. A 400 példányban sokszorosított összeállítás *Lenkey István* munkája, s ő írta a folyóirat történetét áttekintő bevezetést is. A Figyelmező szerkesztője és kiadója *Révész Imre* (1826–1881) debreceni református lelkész volt. Konzervatív szellemű lapja állandó hadakozásban állt azokkal a liberális nézetekkel, amelyeket a fővárosban 1871-ben alapított Protestáns Egylet vezetői, *Ballagi Mór* és *Kovács Albert* képviseltek. A repertórium a folyóirat életének nyomon követésére és tükrözésére törekszik, ezért igyekezik alkalmazkodni szerkezeti beosztásához, és ahol lehet, a közlemények leírásait időrendben közli. A szerkesztő az álnevek és a névjelek, szignók feloldására is törekedett az ötvenoldalas, összevont név-, tárgy- és földrajzi mutatóban, amelynek rendszavai az 1889 tételes repertórium tételszámaira utalnak. (1984. [1985.] 144 l.)

A Komárom megye a sajtóban című nagyszabású helyismeretirepertórium-vállalkozásnak újabb terméke, a negyedik kötet jelent meg a tatabányai József Attila Megyei Könyvtár kiadásában, 320 sokszorosított példányban. A megyére vonatkozó sajtóközle-

ményeket az 1945-ös évvel kezdve vette számba a könyvtár helytörténész, *Tapolcainé dr. Sáray Szabó Éva*, aki az első három kötetben egészen 1969-ig jutott el a feltárással. (Az 1945–1965-ös évkör anyagát tartalmazó 1–2. kötetet a *Könyvtáros* 1971. májusi számában, az utána következő időszakot 1969-ig feltáró kiadványt pedig az 1977 áprilisi számában ismertette *Péter László*.) A most megjelent, 1970–1974-es kötet szerkezete és gyűjtési-feltárási köre azonos az előző kötetekével, csupán mennyiségi okokból történtek fejezet-összevonások vagy -bővítések a repertóriumban. Az 5630 tételes nagy cikkbibliográfia a párttal és a tömegszervezetekkel foglalkozó rész után nyolc fejezetet (Közigazgatás; Társadalmi élet, társadalmi jelenségek; Gazdasági élet; Kereskedelem; Város- és községfejlesztés; Művelődésügy; Sport; Földrajz-Történelem-Életrajzok) tartalmaz, ezeken belül időrendben sorolja fel a dokumentumokat. A kötet anyagának feltárását szolgáló index-fejezet „Mutatók” címe mögött – a bevezetésben közöltekkel ellentétben – egyetlen összevont név-, tárgy-, intézmény- és földrajzi mutató rejlik; e százoldalas index keresőszavai a tételszámokra utalnak. (1985. 446 l. 129 Ft)

A Budapesti Műszaki Egyetem Évkönyvét az 1982/83-as tanévre vonatkozóan is a Műegyetemi Könyvtár munkatársai állították össze: a kétkötetes kiadvány felelős szerkesztője a tavaly el-

hunyt Héberger Károly könyvtár-igazgató, szerkesztője *Frank Zsuzsa* volt. A 400 példányban közreadott évkönyv első kötete az évnitó beszéd közlése után a tanév történetét ismerteti, majd a szokásos személyi adatfelsorolások, névsorok következnek. A második kötet az 1982. év tudományos szakirodalmi tevékenységének 1537 tételes bibliográfiáját és a nyomtatásban meg nem jelent előadások 876 tételes jegyzékét tartalmazza a külön szerzői és tárgymutatóval együtt. (1984. [1985.] 684 l.)

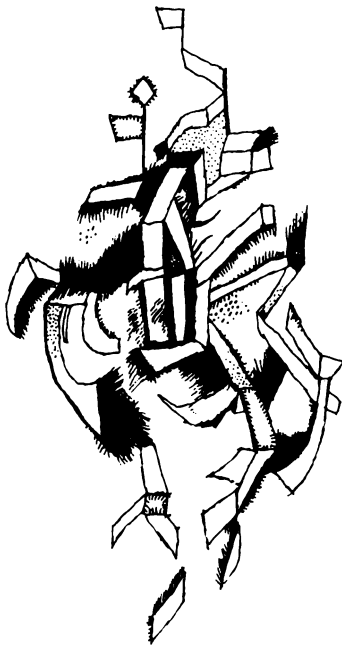
Kiss Tamás József Attila-díjas költő több mint fél évszázados művészi pályájáról ad számot az a bibliográfia, amelyet a debreceni Kosuth Lajos Tudományegyetem Könyvtára adott ki a *Tiszántúli személyi bibliográfiák* c. sorozat második füzeteként 400 példányban, sokszorosításban. *Julow Judit* összeállítása *Görömbei András* rövid bevezetője után műfajonként (önálló kötetek – a róluk szóló ismertetésekkel együtt –, a periodikumokban és az antológiákban megjelent versek; regényrészletek, elbeszélések; tanulmányok, publicisztikai munkák; könyvismertetések, kritikák; műfordítások; a szerkesztői tevékenység termékei; színpadi művekben való társszerzői közreműködés; idegen nyelven megjelent művek; interjúk, a költőnek szóló köszöntések, neki dedikált versek; Kiss Tamás fényképei), ezeken belül időrendben tekintti át az életművet. A bibliográfia tételei 1-től 605-ig folyamatos számozást kaptak, s ezekre a tété-

lekre utal a bibliográfia személynév-mutatója; a művek címéről azonban nem készült mutató a kiadványhoz. (1985. 48 l. 20 Ft). – A Debreceni Egyetemi Könyvtár másik személyi bibliográfiái sorozatában, amelynek címe *A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem tanárainak munkássága*, már a 12. füzet jelent meg: a **Haraszty Árpád** botanikus professzor ötvenéves tudományos tevékenységét áttekintő bibliográfia. *Halmy Márta* munkája is műfajonkénti beosztású (önálló művek, tankönyvek – tanulmányok, cikkek), e két nagy fejezetben belül pedig szintén időrendben sorolja fel a műveket, mutató azonban nem készült az összeállításához. (1984. 14 l.)

A Mindszent története 1700–1900 című, *Keller Lajos* mindszei plébános által írt és Csongrád megyei nagyközségben 1900-ban ki is nyomtatott falutörténetet hasonmás kiadásban, 1500 példányban újból megjelentette a szegedi Somogyi Könyvtár. A személyes hangú, színes, lendületes stílusú krónikához *Marton Istváné* könyvtárvezető állított össze névmutatót és a kezdetektől napjainkig terjedő időrendi mutatót, a kötet szerzőjének munkásságát és községtörténetének jelentőségét pedig a kiadvány szerkesztője, *Péter László* méltatja az utószóban. (1985. 189 l. 50 Ft)

Útmutató a könyvek bibliográfiai leírásához a mezőgazdasági és élelmiszeripari könyvtárak számára címmel segédletet adott ki a Károlyi Mihály Országos Mezőgazdasági Könyvtár. Az összeállítók, *Lányi Zoltáné* és *Tárai Tiborné* arra törekedtek, hogy az MSZ 3424/1–78. sz., *Bibliográfiai leírás. Könyvek c. szabvány* legfontosabb pontjainak kiemelésével az ágazat könyvtárosai kezébe önállóan, egyéb segédeszközök nélkül is használható irányítót adjanak, amelynek segítségével a teljes és az egyszerűsített leírások között átmenetet képező bibliográfiai leírásokat készíthetnek. (1985. 46 l.)

A Debreceni Tanítóképző Főiskola oktatóinak publikációs és művészeti tevékenysége 1979–1984 címmel 321 tételes főiskolai bibliográfiát adott ki a tanintézet könyvtára. A 150 példányban sokszorosított bibliográfia összeállítója, *Pappné Késmárki Erzsébet* az oktatógárda munkásságát taniszékek szerint, e csoportokon belül pedig szerzői betűrendbe sorolt leírások segítségével vette számba, s a doktori, illetve a kandidátusi értekezéseket is a szerzők egyéb publikációival együtt tárta fel. (1985. 41 l.)

Weöres Sándor első, *Hideg van* című verseskötetét, amelyet a 21 éves költő 1934-ben saját költségen Péccset adott ki, hasonmás kiadásban újra megjelentette a Baramya Megyei Könyvtár. A háromezer példányban, könyvtárközi összefogással készült szép kiadvány a Somogy Megyei Könyvtár nyomdáját és könyvkötészetét dicséri. Az utószót *Tüskés Tibor* írta: ebben a kötet jelentőségéről elmondja, hogy e versek megjelentek ugyan a költő *Egybegyűjtött írások*

című kötetében is, a költemények első, eredeti elrendezését, sajátos összeállítási rendjét azonban csak a *Hideg van* őrizte meg (1985. 59 l. 45 Ft)

A Debreczeni Szemle című, 1912 és 1915 között megjelent „irodalmi, színházi, zenei és képzőművészeti hetilap” cikkbibliográfiáját adta ki 400 példányban, sokszorosításban a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtára a *Tiszántúli időszaki kiadványok repertóriumai* elnevezésű sorozatának 11. köteteként. A debreceni és a tiszántúli sajtó egykori jeles alakjának, az 1928-ban tragikusan elhunyt *Szathmáry Zoltán*nak szerkesztésében és kiadásában megjelent hetilap értékét az adja meg, hogy hasábjain az akkori magyar irodalom csaknem minden kiválósága szerepelt írásaival *Ady Endrétől* Krúdyig, *Kaffka Margittól* *Juhász Gyuláig*. Szerkesztőjének életét, munkásságát, a lap történetét a repertórium összeállítója, *Berényiné Varga Ibolya* bevezető tanulmánya ismerteti, ezután 28 oldalon korabeli dokumentumok reprodukciói következnek, majd a szerkesztő-összeállító módszertani bevezetője olvasható. Maga a repertórium igyekszik alkalmazkodni a lap felépítéséhez, annak rovatbeosztása szerint közli a leírásokat, a csoportokon belül pedig időrendben sorolja fel a tételeket, amelyek 1-től 2913-ig folyamatos számozást kaptak. Az értékes cikkbibliográfiának csupán névmutatója van, ez azonban nemcsak személy-, hanem intézmény-, egyesület- és cégneveket is tartalmaz. (1985. 153 l.)

Fazekas Magdolna festőművész bibliográfiáját adta ki 300 sokszorosított példányban a Szolnoki Megyei Könyvtár *A Verseggy Ferenc Megyei Könyvtár bibliográfiái. Képzőművészeti sorozat VI.* köteteként. Az 1958 óta Szolnokon élő művész bibliográfiájához *Szurmay Ernő* írt előszót, az életrajzi adatokat viszont az összeállítás vége felé, a 48. oldalon közli az anyag gyűjtője és szerkesztője, *Bálintné*

Hegyesi Júlia. Maga a kiadvány az említett előző után a művész gyűjteményes kiállításáról írt két cikk utánközlésével kezdődik, majd a feltáró rész nyolc fejezete következik: ezek számba veszik a kézikönyveknek Fazekas Magdolnával foglalkozó adatait, az önálló kiállításokat, a csoportos kiállításokat katalógusaikkal és sajtóvisszhangjukkal együtt, a rádióban és a televízióban elhangzott interjúkat, riportokat; felsorolják a közgyűjteményekbe került alkotásokat, leírják a rajzokat, a napilapokban, folyóiratokban reprodukált alkotásokat, s megemlítik a művész díjait is. A fejezeteken belül időrend szerint csoportosított leírások feltárását a 234 tételes bibliográfia sorszámaira utaló személynév-mutató segíti. A kiadvány nyolc fényképpel, illetve műalkotás-reprodukcióval zárul. (1985. 56 l. 8 sztl.t.)

A Pécsi Tanárképző Főiskola a sajtó tükrében II. 1974–1981 címmel repertórium jelent meg *A pécsi Janus Pannónius Tudományegyetem Tanárképző Kar Könyvtárának kiadványai* nevű sorozat 52. számaként. A kiadvány előzménye a sorozat 16. számú, 1974-ben megjelent kötete, amely a kezdettől, 1948-tól 1973-ig terjedő időszak sajtóközleményeit vette számba. A most 200 példányban, sokszorosításban kiadott cikkbibliográfia a főiskola önállóságának megszűnéséig, 1981 végéig megjelent sajtóközleményeket tárja fel, mégpedig úgy, hogy az összeállító, *Suhajdáné Óvári Terézia* az anyag 1741 tételét egyetlen időrendi felsorolásban közli, s a leírásokhoz rövid címmagyarzatokat ad. A nagy anyagban való eligazodást külön személynév- és tárgymutató segíti; a kötetet a főiskola – illetve 1982 óta: tanárképző kar – kiadványainak 52 tételes felsorolása zárja. (1985. 261 l.)

Dr. Orosz László tanár, irodalomtörténész **irodalmi munkássága** címmel jelent meg bibliográfia *A Kiskunhalasi Városi*

Könyvtár kiadványai. Mai magyar költők-írók elnevezésű sorozat 37. füzeteként. Az egyszerű sokszorosítással előállított, 211 tételes bibliográfiát abból az alkalomból adta ki a városi könyvtár és a Szilády Áron Gimnázium, hogy a Kecskeméten élő irodalmárt és könyvtárost 60. születésnapja alkalmából a kiskunhalasiak szereplésre hívták meg. A bibliográfia Orosz László önéletrajzi írásával kezdődik, majd munkáit műfajok, illetve kiadványtípusok szerint – ezeken belül időrendben – sorolja fel az összeállító, *Fekete Dezső. A Szabó Mik-*

lósné közreműködésével készült bibliográfiához névmutató is tartozik. (1985. 46 l.)

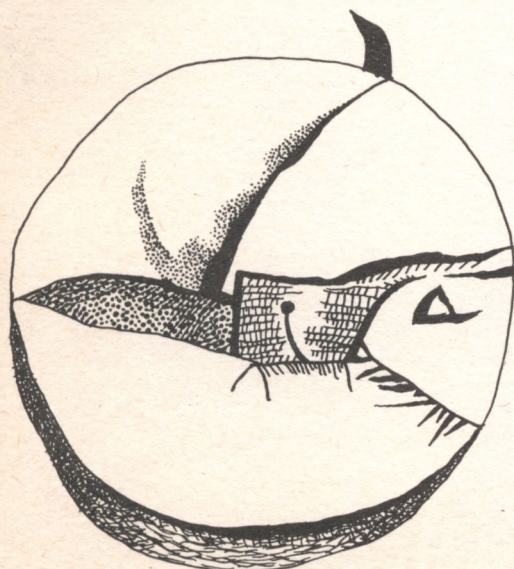
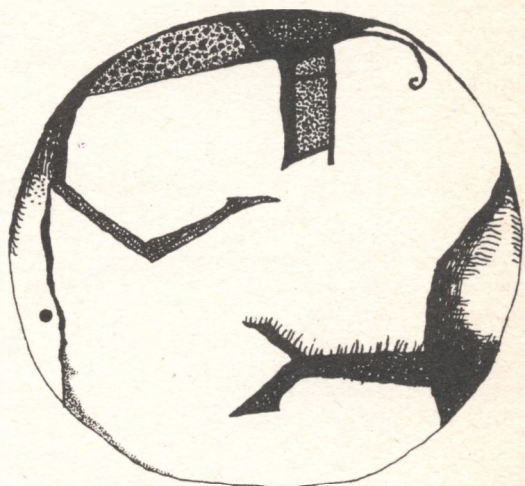
Tájékoztató a Debreceni Tanítóképző Főiskola könyvtáráról címmel izléses, képes kalauzt állított össze *Demeter Mátyásné*, a könyvtár vezetője. Az Alföldi Nyomdában kétezer példányban előállított tájékoztató a szokásos használati tudnivalókon kívül a könyvtár által közvetített nagykönyvtári szolgáltatásokra (Akadémiai, Országgyűlési Könyvtár, Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár) is felhívja a figyelmet. (1985. 24 l.)

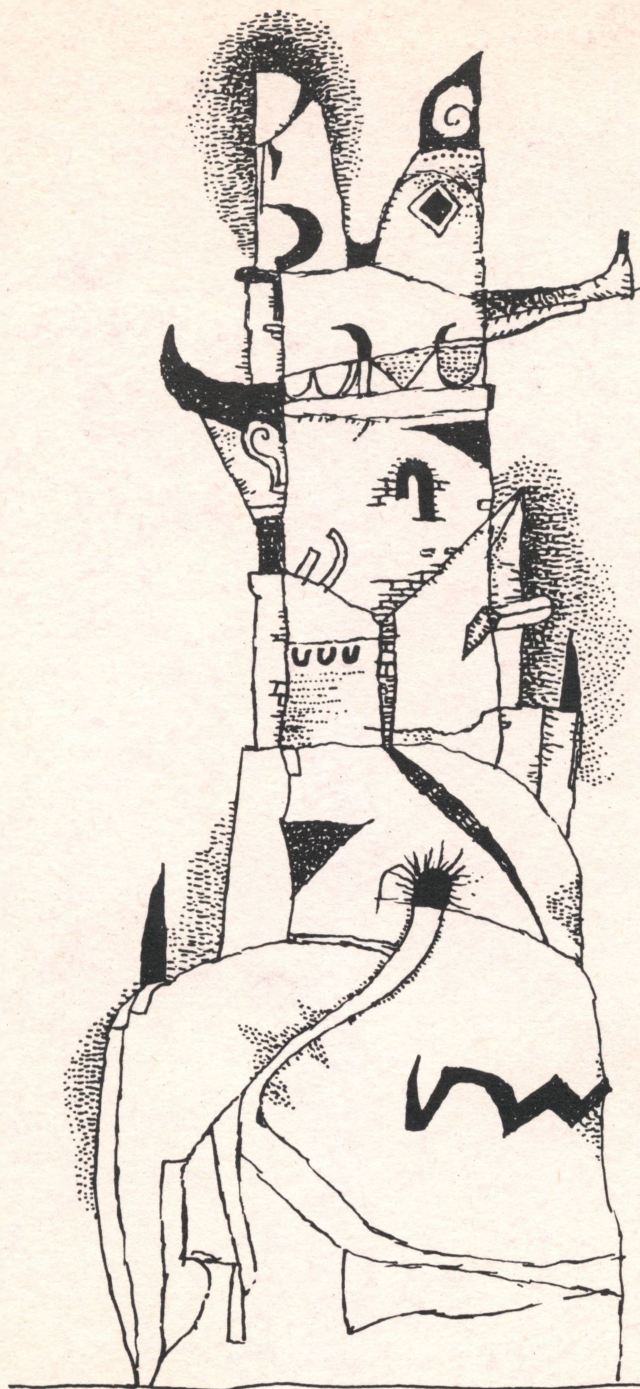
November 1-ig a szerkesztésbe érkezett periodikus kiadványok: A Debreceni Tanító-

képző Főiskola kurrens hírlap[-] és folyóirat[-]katalógusa 1985.; *A Debreceni Tanítóképző Főiskola könyvtárának gyarapodási jegyzéke* 16. sz., 1985. I. félév; *Eseménynaptár. Módszertani útmutató, bibliográfia és kiállítási segédanyag a negyedév fontosabb évfordulóihoz.* 1985/4. sz. (Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár); *Gazdaságpolitikai Tájékoztató.* 1985/8. sz., *augusztus* (Balassi Bálint Megyei Könyvtár, Salgótarján); *[A Hajdúnánási] Városi Könyvtár október havi programja; Heves megye helyismereti irodalma* 1983. (Egri Megyei Könyvtár); *Könyvtári Tájékoztató.* 1985/10. sz., *október.* Melléklete: *175 éve ... született Erkel Ferenc* (Nagyközségi Könyvtár, Edelény); *Könyvtári Tájékoztató.* 1985. 7–8. sz., 1985. július 1.–augusztus 31. (Aluterv-FKI, Alumíniumipari Tervező[-] és Kutatóintézet); *Könyvtári Tájékoztató. Műszaki és közgazdasági könyvnapok '85. Különszám* ([Aluterv-FKI, Alumíniumipari Tervező- és Kutatóintézet]); *Könyvtári Tájékoztató.* 1985/10. sz. (Étinform, ÉTI [Építéstudományi Intézet]); *A Közlekedéstudományi Intézet szakkönyvtárának* 1985. II. negyedévi gyarapodási jegyzéke. (Közlekedéstudományi Intézet, Közúti Közlekedési Dokumentációs és Tájékoztató Központ); *Külföldi Közgazdasági Irodalmi Szemle, „A”-sorozat. Referátumok.* 1985/5. sz., 1985/6. sz., „B”-sorozat. *Bibliográfiák.* 1985/5. sz., 1985/6. sz. (Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem, Központi Könyvtár); *Külföldi Magyar Nyelvű Kiadványok. Külföldön magyar nyelven megjelent könyvek és folyóiratcikkek válogatott bibliográfiája.* 1985/4. sz., *október–december.* 2155–2853. tétel (Országos Széchényi Könyvtár); *Külföldi mezőgazdasági és élelmiszeripari időszak kiadványok jegyzéke 1981–1983* (Agroinform, Károlyi Mihály Országos Mezőgazdasági Könyvtár); *Vezetői Információ.* 38. sz., 1985. okt. 3. (Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskola, Főiskolai Könyvtár, Győr); *Világszerte. Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum információs szolgálata.* 1985/9., 1985/10. sz.

KOVÁTS ALBERT grafikáiból
(Cikkünket lásd a 751. oldalon)

Kovács